

**Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ХОЛОДУ**

Нехорошков В.П.

ПРИРОДООХОРОННЕ ІНСПЕКТУВАННЯ

Навчальний посібник

Одеса 2011

Нехорошков В.П. Природоохоронне інспектування: навчальний посібник. Одеська державна академія холоду. 2011 – 156 с.

Навчальний посібник призначений для підготовки студентів за напрямом «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування».

В посібнику викладені юридичні аспекти порядку планування, організації, проведення і оформлення інспекторської перевірки суб'єктів господарювання, а також визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі, внаслідок порушення природоохоронного законодавства (на прикладі водного законодавства). Приводиться схема органів екологічного контролю в Україні, дається загальна характеристика деяких державних екологічних інспекцій, їх завдання, права і повноваження.

Рецензент: доцент кафедри інженерної теплофізики,

к. т. н.

Зацекляний М.М.

Завідувач кафедри хімії,
охорони навколишнього
середовища та раціонального
природокористування,
д.х.н., проф.

Цикало А.Л.

Голова науково-методичної
комісії з напрямку
підготовки «Екологія,
охорона навколишнього
середовища та збалансоване
природокористування»,
д.х.н., проф.

Цикало А.Л.

Зміст	стор.
Вступ	8
1. Державні органи екологічного контролю і інспектування	8
1.1. Система органів екологічного контролю і інспектування.....	9
1.1.1. Державні органи контролю.....	9
1.1.2. Органи природоохоронного інспектування в системі державного екологічного контролю.....	12
1.1.3. Громадські органи екологічного контролю.....	12
1.2. Повноваження органів екологічного контролю.....	12
1.2.1. Повноваження державних органів контролю.....	13
1.2.2. Повноваження і права громадських екологічних організацій.....	14
1.2.3. Повноваження і права громадських екологічних інспекторів.....	15
1.3. Форми екологічного контролю.....	15
2. Загальна характеристика Державної (головної) екологічної інспекції та Державних екологічних інспекцій в областях, містах Києві та Севастополі	16
2.1. Загальні відомості про інспекції.....	16
2.2. Повноваження і права Державної (головної) екологічної інспекції (Держекоінспекції).....	17
2.2.1. Повноваження Держекоінспекції.....	17
2.2.2. Права Держекоінспекції.....	20
2.3. Повноваження і права Державних екологічних інспекцій в областях, містах Києві та Севастополі (далі – Інспекції).....	22
2.3.1. Повноваження Інспекцій.....	22
2.3.2. Права Інспекцій.....	25
2.4. Керівництво інспекцій.....	27
3. Регіональні Чорноморсько – Азовські інспекції	28
3.1. Загальні відомості про Чорноморсько – Азовські інспекції.....	28
3.2. Основні завдання інспекцій.....	29
3.3. Повноваження Державної екологічної інспекції з охорони довкілля Північно – Західного регіону Чорного моря (як приклад).....	30
3.4. Права цієї Інспекції та її посадових осіб.....	35
3.5. Об'єкти контролю Інспекції.....	39

4. Організація проведення інспекторських перевірок суб'єктів господарювання щодо дотримання ними вимог природоохоронного законодавства.....	40
4.1. Юридичні аспекти перевірок.....	41
4.2. Загальні відомості про здійснення перевірки.....	42
4.3. Планування, організація, порядок призначення і підготовка до перевірки.....	43
4.4. Види і частини перевірки.....	44
4.5. Права та обов'язки державних інспекторів.....	46
4.6. Форми Повідомлення про проведення планової перевірки і направлення на проведення перевірки.....	48
5. Порядок проведення і оформлення інспекторської перевірки суб'єктів господарювання.....	50
5.1. Початок перевірки.....	50
5.2. Хід перевірки.....	51
5.3. Оформлення перевірки.....	53
5.4. Форми документів перевірки (Акт перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства, Припис, Подання про видачу, зупинення дії або анулювання дозволу, ліміту, квоти).....	56
6. Перевірка повітряохоронної діяльності підприємств і нормативи часу при здійсненні інспектування.....	61
6.1. Загальні відомості.....	61
6.2. Стаціонарні джерела забруднення.....	62
6.2.1. Які матеріали і документи повинні розглядатися при перевірці підприємства?.....	62
6.2.2. Що обстежується при перевірці виробничих підрозділів підприємства?	64
6.2.3. Як виявляються наднормативні і надлімітні викиди?.....	64
6.2.4. Перевірка санітарно – промислової лабораторії підприємства.....	65
6.2.5. Вимоги до розміщення та обладнання місць відбору проб з газопилових потоків.....	65
6.3. Пересувні джерела забруднення.....	68
6.3.1. Що повинно перевірятися на автопідприємствах?.....	68
6.3.2. Операція «Чисте повітря».....	69
6.3.2.1. Загальні положення.....	69
6.3.2.2. Завдання операції.....	69
6.3.2.3. Організація роботи.....	70
6.4. Нормативи часу при перевірці дотримання повітряохоронного законодавства підприємствами.....	71
6.4.1. Підприємства, що мають стаціонарні джерела забруднення.....	71

6.4.2. Автопідприємства.....	75
7. Інвентаризація викидів забруднюючих речовин на підприємстві і звіт про неї.....	75
7.1. Чим регламентується проведення інвентаризації і складання звіту?.....	76
7.2. Основні терміни та їх визначення.....	76
7.3. Порядок проведення інвентаризації.....	78
7.4. Зміст звіту.....	80
7.5. Додатки до інструкції «Про зміст та порядок складання звіту про проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві».....	83
8. Перевірка водоохоронної діяльності і нормативи часу при здійсненні інспектування.....	91
8.1. Загальні відомості.....	91
8.2. Перевірка водоспоживання.....	91
8.3. Перевірка водовідведення.....	92
8.4. Перевірка санітарного стану території об'єкту і потенційних джерел забруднення поверхневих і підземних вод.....	94
8.5. Перевірка водоохоронної діяльності.....	95
8.6. Відбір проб води.....	95
8.6.1. Загальні вимоги до відбору проб, види проб і техніка безпеки.....	96
8.6.2. Місця відбору, час та частота відбору проб.....	97
8.6.3. Обладнання, посуд та способи відбору проб.....	98
8.6.4. Реєстрація, зберігання та транспортування проб.....	99
8.7. Нормативи часу при перевірці підприємств на дотримання водоохоронного законодавства.....	99
8.7.1. Загальні відомості.....	100
8.7.2. Нормативи часу.....	100
9. Екологічний контроль за впливом тваринницьких комплексів на водні об'єкти.....	102
9.1. Чим регламентується здійснення контролю?.....	103
9.2. Особливості забруднення вод тваринницькими комплексами.....	103
9.3. Водопостачання комплексів і норми витрат води.....	104
9.4. Основні схеми обробки гною.....	106
9.4.1. Загальні відомості.....	106
9.4.2. Обробка гною на свинарських комплексах.....	106
9.4.3. Обробка гною на комплексах великої рогатої худоби... ..	107
9.5. Об'єкти перевірки на тваринницьких комплексах.....	107
9.5.1. Інформація по об'єкту.....	108
9.5.2. Стан водопостачання.....	108

9.5.3. Стан водовідведення.....	109
9.5.4. Обробка і зберігання гною, утилізація стічних вод.....	109
9.5.5. Аварійні забруднення.....	109
9.6. Оформлення результатів перевірки.....	110
10. Порядок планування, проведення і оформлення перевірок умов використання та охорони земель, а також застосування заходів впливу до порушників земельного законодавства.....	110
10.1. Юридичні аспекти державного контролю за використанням і охороною земель.....	111
10.2. Методи здійснення державного контролю.....	112
10.3. Види перевірок.....	112
10.3.1. Планові перевірки.....	113
10.3.2. Позапланові перевірки.....	113
10.3.3. Оперативні перевірки.....	114
10.4. Порядок проведення перевірок.....	114
10.5. Оформлення документів за результатами перевірок.....	115
10.6. Порядок застосування заходів впливу до порушників земельного законодавства.....	117
10.7. Форми документів (акта, протоколу, припису) за результатами перевірок.....	120
11. Порядок встановлення, обчислення та сплати зборів за забруднення навколишнього природного середовища.....	128
11.1. Юридичні аспекти питання.....	128
11.2. Види і платники збору, об'єкти обчислення збору.....	129
11.3. Нормативи збору та їх індексація.....	130
11.4. Ліміти на скидання забруднюючих речовин та розміщення відходів.....	132
11.5. Порядок обчислення, подання податкового розрахунку та сплати збору.....	133
11.5.1. Порядок обчислення збору.....	133
11.5.2. Порядок подання податкового розрахунку збору.....	134
11.5.3. Порядок сплати збору.....	136
11.6. Контроль за дотриманням лімітів на скидання забруднювачів і розміщення відходів, а також за обчисленням, своєчасністю і повнотою сплати збору.....	137
11.7. Відповідальність і права платників збору.....	138
12. Визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення водного законодавства.....	138
12.1. Юридичні аспекти питання.....	139
12.2. Основні терміни, що вживаються.....	140

12.3. Забруднення водних об'єктів наднормативними скидами забруднюючих речовин у водний об'єкт зі зворотними водами.....	142
12.4. Забруднення водних об'єктів забруднюючими речовинами у складі продукції, сировини та відходів.....	143
12.5. Забруднення підземних вод.....	143
12.6. Що розраховується в «Методиці»?	144
Контрольні питання до розділів навчального курсу	145
Література.....	152

Вступ.

Серед превентивних заходів, які повинні гарантувати екологічну безпеку, велика роль належить природоохоронному інспектуванню. Основним змістом інспектування є попередження і виявлення порушень законодавства про охорону навколишнього середовища незалежно від суб'єкта права. Здійснюючи контроль за господарською діяльністю юридичних і фізичних осіб державні органи інспектування наділені широким колом повноважень і прав. Мають вони й відповідні обов'язки.

Майбутній фахівець – еколог повинен добре знати структуру державних органів контролю і нормативні документи, що регламентують умови інспекторської перевірки додержання підприємствами, установами і організаціями екологічного законодавства.

Посібник має 12 розділів, серед яких в перших трьох дається загальна характеристика Державних екологічних інспекцій: головної, в областях, містах Києві і Севастополі, а також регіональних Чорноморсько – Азовських. В четвертому і п'ятому розділах викладені правила планування, організації, призначення і підготовки до інспекційної перевірки, порядку її проведення і оформлення документації по результатах перевірки. В наступних главах посібника (6 – 10) читач знайомиться з вимогами до перевірки повітряохоронної, водоохоронної і землеохоронної діяльності підприємств. Останні два розділи присвячені юридично – економічним аспектам встановлення, обчислення та сплати зборів за забруднення довкілля і визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення водного (як приклад) законодавства.

1. Державні органи екологічного контролю і інспектування.

Навчальні питання:

1.1. Система органів екологічного контролю.

1.1.1. Державні органи контролю.

1.1.2. Органи природоохоронного інспектування в системі державного екологічного контролю.

1.1.3. Громадські органи екологічного контролю.

1.2. Повноваження органів екологічного контролю.

1.2.1. Повноваження державних органів контролю.

1.2.2. Повноваження і права громадських екологічних організацій.

1.2.3. Повноваження і права громадських екологічних інспекторів.

1.3. Форми екологічного контролю.

1.1. Система органів екологічного контролю.

Система екологічного контролю в Україні складається з державних органів контролю і органів контролю громадських екологічних організацій.

1.1.1. Державні органи контролю.

Державну систему контролю за екологічною безпекою в Україні можна представити такою блок-схемою:

Державний комітет з енергозбереження	Державний департамент рибного господарства та рибної промисловості
Державний комітет на земельних ресурсах	Державний департамент нагляду за додержанням законодавства про працю
Державний комітет лісового господарства	Державний департамент гідрометеорологічної служби і моніторингу
Державний комітет по водному господарству	Державний департамент геології та використання надр
Державний комітет ядерного регулювання	Державний департамент охорони, використання та відновлення ресурсів
Державний комітет стандартизації, метрології та сертифікації	Державний департамент екологічної безпеки
НАК «Нафтогаз України» НАК «Надра України»	Інспекції
Державний комітет з будівництва та архітектури	Державна екологічна інспекція
Державний комітет статистики	Державна екологічна інспекція в областях, містах Києві та Севастополі
Державний комітет по гідрометеорології	Державна екологічна інспекція з охорони довкілля Північно-Західного регіону Чорного моря
Державний комітет по геології та використанню надр	Державна екологічна Азовського моря

Державний комітет інформаційної політики, телебачення та радіомовлення	Державна Азово-Чорноморська екологічна інспекція
Республіканський комітет АРК по екології та природних ресурсів	Державна інспекція з контролю за охороною, захистом, використанням і відтворенням лісів
Служби	Державна інспекція з контролю за використанням і охороною земель
Державна служба заповідної справи	Державна автомобільна інспекція
Державна санітарно-епідеміологічна служба	Управління
Державна гідрометеорологічна служба	Державне управління моніторингу довкілля
Державна митна служба	Обласні державні управління екології та природних ресурсів
Державна прикордонна служба	Державні управління екології та природних ресурсів у містах Києві та Севастополі
Служба безпеки України	Інше
	Урядова інформаційно-аналітична система з надзвичайних ситуацій
	Центри моніторингу довкілля інших держав

Як можна бачити зі схеми, деякі Державні комітети є служби відносяться до рангу міністерств, інші є складовою частиною багатьох міністерств, але всі ці органи в той чи іншій мірі спеціально уповноважені виконувати функції державного екологічного контролю.

1.1.2. Органи природоохоронного інспектування в системі державного екологічного контролю

Органи природоохоронного інспектування (Державні інспекції) займають особливе місце в системі державного екологічного контролю. Основна їх частина є структурними підрозділами Міністерства охорони навколишнього природного середовища (Мінприроди). Державні екологічні інспекції в областях, містах Києві та Севастополі входять до складу Державних управлінь екології та природних ресурсів в областях і м. Києві та м. Севастополі, а Державна автомобільна інспекція ДАІ є складовою Міністерства внутрішніх справ (МВС). Серед екологічних інспекцій є регіональні, наприклад, три Чорноморсько-Азовські інспекції. На відміну від інших інспекцій, в роботі ДАІ екологічний контроль займає невелику частину; це орган обмежених повноважень.

Підкреслимо, що основним завданням Державних екологічних інспекцій (Держекоінспекцій) є здійснення державного контролю вимог законодавства про охорону довкілля, раціональне використання, відтворення та охорону природних ресурсів, екологічну та в межах своєї компетенції радіаційну безпеку, поводження з виходами (крім радіаційних відходів) та небезпечними хімічними речовинами.

Інші органи державного екологічного контролю мають суттєво більші повноваження і завдання або певну специфіку.

1.1.3. Громадські органи екологічного контролю

Загрозлива екологічна ситуація та зростання свідомості й активності населення обумовили те, що в Україні існує понад 20 екологічних організацій, асоціацій і груп національного рівня та понад 300–місцевого. Серед них є Українське товариство охорони природи, асоціація «Зелений світ», Національний екологічний центр, Українське товариство мисливців і рибалок, Всеукраїнська екологічна ліга, Українська екологічна академія наук, Українські ботанічні, орнітологічні, географічні, гідроекологічні товариства та ін.

Для взаємодії з ними при Мінприроді створено Громадську екологічну раду.

Практично в кожній з цих організацій є підрозділами громадського екологічного контролю. Здійснюють екологічний контроль громадські екологічні інспектори.

1.2. Повноваження державних органів контролю.

Згідно із законодавством державні органи екологічного контролю і інспектування, громадські екологічні організації та їх інспектори наділені відповідними правами і повноваженнями.

1.2.1. Повноваження державних органів контролю.

Органам, що здійснюють державний екологічний контроль за додержанням законодавства, відповідно до своїх повноважень надано право:

а) обстежувати в установленому порядку підприємства, установи її організації з метою перевірки додержання ними вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, екологічну та радіаційну безпеку;

б) обмежувати чи тимчасово припиняти в установленому порядку діяльність підприємств, установ і організацій та експлуатацій об'єктів (у тому числі будівництво, реконструкцію та розширення об'єктів) і подавати Мінприроди пропозиції щодо припинення діяльності цих підприємств, установ і організацій у разі порушення вимог законодавства про охорону довкілля;

в) опломбувати приміщення, устаткування та апаратуру, підприємств, установ і організацій, стосовно яких було прийняте в установленому порядку рішення про обмеження чи тимчасове припинення їх діяльності;

г) перевіряти документи на право спеціального використання природних ресурсів;

д) складати акти перевірки та протоколи про адміністративні правопорушення й розглядати справи про ці правопорушення у межах повноважень, визначених законом;

е) давати обов'язкові для виконання приписи з питань, що належать до їх повноважень;

є) доставляти осіб, які вчинили порушення вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, до органів внутрішніх справ або виконавчих органів сільських, селищних рад;

ж) вживати в установленому порядку заходів досудового врегулювання спорів і звертатися до суду з питань відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення вимог законодавства про охорону довкілля;

з) передавати до прокуратури, органів досудового слідства й органів дізнання матеріали про діяння, у яких передбачаються ознаки злочину;

и) вилучати в установленому порядку в осіб, які порушили вимоги законодавства про охорону довкілля, знаряддя добування об'єктів рослинного та тваринного світу, транспортні плавучі засоби, обладнання та предмети, що є знаряддям незаконного добування об'єктів тваринного та рослинного світу, незаконно добуті природні

ресурси і продукцію, що з них вироблена, а також відповідні документи(дозволи, ліцензії та ін.);

і) здійснювати відповідно до закону фотографування, звукозапис, кіно- і відеозйомку як допоміжний засіб для запобігання та розкриття порушень законодавства про охорону довкілля;

к) здійснювати й інші заходи, дозволені законом.

1.2.2. Повноваження і права громадських екологічних організацій.

Для досягнення своїх статутних цілей і завдань, залучення широких верств населення до охорони довкілля та формування належної екологічної свідомості громадські організації мають право:

а) вільного доступу до інформації про стан довкілля, джерела його забруднення, захворюваність населення.

Ці відомості ніким не можуть бути засекречені (ст.50 Конституції України);

а) розробляти і пропагувати свої природоохоронні програми;

б) приймати участь у розгляді радами, іншими органами місцевого самоврядування питань охорони довкілля, використання природних об'єктів і забезпечення екологічної безпеки або виступати з ініціативою винесення цих питань на місцеві та всеукраїнські референдуми;

в) брати участь у розгляді радами, іншими органами місцевого самоврядування питань охорони довкілля, використання природних об'єктів і забезпечення екологічної безпеки або виступати з ініціативою винесення цих питань на місцеві та всеукраїнські референдуми;

г) проводити громадську екологічну експертизу в будь-якій сфері діяльності, що потребує екологічного обґрунтування і публічного слухання або відкриті засідання щодо оцінки екологічної безпеки об'єктів експертизи;

д) вносити до відповідних органів пропозиції про організацію території та об'єктів природно-заповідного фонду;

е) подавати до суду позови про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення законодавства про охорону довкілля, в т.ч. здоров'ю громадян і майну громадських об'єднань;

є) брати участь у проведенні у проведенні державними органами спеціальної компетенції перевірок дотримання підприємствами установами, організаціями та громадянами екологічного законодавства й попередження відповідних правопорушень;

ж) здійснювати й інші заходи, дозволені законом.

1.2.3. Повноваження і права громадських екологічних інспекторів.

Громадський екологічний контроль здійснюється громадськими інспекторами з охорони довкілля на підставі ст. 36 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» та відповідного Положення, затвердженого Мінприроди 5 липня 1990р. Згідно з цими нормативними документами громадські екологічні інспектори:

а) беруть участь у проведенні спільно з працівниками органів державного екологічного контролю рейдів і перевірок додержання підприємствами, організаціями та громадянами законодавства про охорону довкілля, додержання норм екологічної безпеки та використання природних ресурсів;

б) надають допомогу органам державного контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища в діяльності по запобіганню екологічним правопорушенням;

в) проводять перевірки та складають протоколи про порушення екологічного законодавства й подають їх органам державного контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища, та правоохоронним органам для притягнення винних до відповідальності;

г) пред'являють до суду позови про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення екологічного законодавства, в т.ч. здоров'ю громадян і майну громадських об'єднань;

д) здійснюють й інші функції відповідно до законодавства України.

1.3. Форми екологічного контролю.

Екологічний контроль стану навколишнього природного середовища здійснюється багатьма формами. Основними серед них є:

- екологічне планування, аналіз і прогнозування;
- спостереження і моніторинг довкілля;
- державний облік в галузі охорони довкілля;
- екологічна паспортизація підприємств;
- екологічне ліцензування;
- екологічне лімітування;
- контроль речовин, матеріалів і параметрів довкілля акредитованими екологічними лабораторіями;
- прикордонний екологічний контроль;
- екологічна експертиза;
- екологічне інспектування;
- екологічний аудит;
- екологічна стандартизація;
- екологічне нормування.

2. Загальна характеристика Державної екологічної інспекції та Державних екологічних інспекцій в областях, містах Києві та Севастополі.

Навчальні питання.

2.1. Загальні відомості про інспекції.

2.2. Повноваження і права Державної екологічної інспекції (Держекоінспекції).

2.2.1. Повноваження Держекоінспекції.

2.2.2. Права Держекоінспекції.

2.3. Повноваження і права Державних екологічних інспекцій в областях, містах Києві та Севастополі (далі – Інспекції).

2.3.1. Повноваження Інспекцій.

2.3.2. Права Інспекцій.

2.4. Керівництво інспекцій.

2.1. Загальні відомості про інспекції.

Кожна з інспекцій в межах своїх повноважень забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами), екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки на відповідні території.

Державна екологічна інспекція (Держекоінспекція) є урядовим органом державного управління, який діє у складі Мінприроди і йому підпорядковується.

Державна екологічна інспекція в областях, містах Києві та Севастополі (Інспекція) є спеціальним підрозділом Мінприроди в регіонах, який підзвітний та підконтрольний в частині здійснення державного контролю Держекоінспекції і входить в структуру Державних управлінь екології та природних ресурсів в областях і містах Києві та Севастополі.

Кожна з інспекцій у своїй діяльності керується Конституцією, законами України, постановами ВРУ, актами Президента і КМУ, відповідними «Положеннями» про інспекції, наказами Мінприроди, а Інспекція – ще й наказами Держекоінспекції.

Як зрозуміло із державного статусу Держекоінспекції, її повноваження поширюються на всю територію країни.

Повноваження Інспекцій поширюються на територію відповідної області (міста), за винятком встановленої законодавством водоохоронної зони вздовж Азовського та Чорного морів, навколо заток та лиманів, а у разі її відсутності – на відповідну адміністративну

територію та територію шириною не менше двох кілометрів від урізу води вздовж Азовського та Чорного морів, навколо заток та лиманів, що розташована в межах Одеської, Миколаївської, Херсонської, Запорізької, Донецької областей та м. Севастополя.

Основними завданнями інспекцій є:

— участь у межах своєї компетенції у реалізації державної політики у сфері екології;

— здійснення державного контролю за додержанням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання, відтворення та охорони природних ресурсів, екологічну та в межах своєї компетенції радіаційну безпеку, поводження з відходами (крім радіоактивних відходів), небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами.

Кожна з інспекцій видає накази організаційно-розпорядчого характеру, а її інспектори під час виконання своїх службових обов'язків мають право на носіння форменого одягу встановленого зразка, а також на носіння та використання вогнепальної зброї і спеціальних засобів відповідно до законодавства.

2.2. Повноваження і права Державної (головної) екологічної інспекції (Держекоінспекції):

Державна екологічна інспекція, як урядовий орган державного управління, має широке коло повноважень і прав.

2.2.1. Повноваження Держекоінспекції.

Держекоінспекція відповідно до покладених на неї завдань:

1) організовує та здійснює державний контроль за:

а) додержанням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання, відтворення та охорони природних ресурсів, екологічну та в межах своєї компетенції радіаційну безпеку, у сфері поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами) та небезпечними хімічними речовинами центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування в частині здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади, підприємствами, установами і організаціями, громадянами;

б) додержанням правил, нормативів, стандартів у сфері охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки, поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами) та небезпечними хімічними речовинами; виконанням вимог висновків державної екологічної експертизи у сфері використання, відтворення і охорони природних ресурсів; додержанням умов виданих дозволів, лімітів та квот на спеціальне

використання природних ресурсів, викиди та скиди забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище та допустимі рівні шкідливого впливу фізичних і біологічних факторів на його стан, транскордонне переміщення об'єктів рослинного та тваринного світу.

в) додержанням вимог екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки, у тому числі:

— в процесі проведення наукових, науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, впровадження у виробництво відкриттів, винаходів, використання нової техніки, а також устаткування, технологій і систем, що імпортуються;

— на військових і оборонних об'єктах, об'єктах органів внутрішніх справ, Державного департаменту з питань виконання покарань, СБУ та Державної прикордонної служби у місцях їх постійної дислокації, а також під час передислокації військ і військової техніки з використанням автомобільних, повітряних, залізничних та плаваючих транспортних засобів, проведення військових навчань, маневрів;

— у пунктах пропуску через державний кордон і в зоні діяльності митниць призначення та відправлення;

— у процесі транспортування, зберігання, застосування, утилізації, знищення та знешкодження пестицидів і агрохімікатів, небезпечних хімічних речовин, виробничих, побутових та інших видів відходів;

— у зонах спостереження атомних електростанцій, на об'єктах, що використовують джерела іонізуючого випромінювання;

2) подає Мінприроди пропозиції щодо:

а) розроблення та виконання загальнодержавних та інших програм з охорони навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної та у межах своєї компетенції радіаційної безпеки, з відтворення та охорони природних ресурсів;

б) удосконалення системи обліку, звітності та державної статистики з питань, що належать до її повноважень;

в) затвердження та погодження в установленому порядку правил, нормативів, стандартів у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів, екологічної та у межах своєї компетенції радіаційної безпеки, поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами) та небезпечними хімічними речовинами;

г) стандартизації, сертифікації, акредитації, метрологічного забезпечення у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів, екологічної та у межах своєї компетенції радіаційної безпеки, поводження з відходами (крім

поводження з радіоактивними відходами) та небезпечними хімічними речовинами;

д) розроблення нормативів зборів за використання природних ресурсів і забруднення навколишнього природного середовища, а також порядку їх стягнення;

е) видачі, зупинення дії чи анулювання в установленому законодавством порядку дозволів, лімітів та квот на спеціальне використання природних ресурсів, викиди і скиди забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, розміщення відходів, поведження з небезпечними хімічними речовинами, транскордонне переміщення об'єктів рослинного і тваринного світу, а також встановлення нормативів допустимих рівнів шкідливого впливу на стан навколишнього природного середовища;

є) планування та здійснення заходів щодо попередження та реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру в частині забезпечення екологічної та у межах своєї компетенції радіаційної безпеки;

и) удосконалення та підвищення ефективності здійснення громадського контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища;

3) координує відповідно до законодавства роботу структурних підрозділів центральних органів виконавчої влади, які здійснюють державний контроль у сфері мисливського господарства, охорони земель, використання та охорони вод і відтворення водних ресурсів, регулювання рибальства;

4) за дорученням Мінприроди бере участь у здійсненні відповідно до законодавства міжнародного співробітництва з питань, віднесених до її відання, організовує в межах своїх повноважень роботу із залученням міжнародної технічної допомоги;

5) взаємодіє, із засобами масової інформації з питань висвітлення актуальних проблем здійснення державного контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, поведження з відходами (крім поведження з радіоактивними відходами) та небезпечними хімічними речовинами, екологічної та у межах своєї компетенції радіаційної безпеки;

б) інформує у межах своєї компетенції органи державної влади, органи місцевого самоврядування і населення про екологічний стан територій та об'єктів, випадки і причини екстремального забруднення довкілля, бере участь у підготовці Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища;

7) виконує інші функції.

2.2.2. Права Держекоінспекції.

Держекоінспекція має право:

1) обстежувати в установленому порядку підприємства, установи і організації, військові та оборонні об'єкти, об'єкти органів внутрішніх справ, Державного департаменту з питань виконання покарань і СБУ та Державної прикордонної служби у місцях їх постійної дислокації, проведення військових навчань, маневрів, а також під час передислокації військ і військової техніки з використанням автомобільних, повітряних, залізничних та плавучих транспортних засобів з метою перевірки додержання ними вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання, відтворення та охорони природних ресурсів, поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами) та небезпечними хімічними речовинами, екологічну та в межах своєї компетенції радіаційну безпеку;

2) обмежувати чи зупиняти (тимчасово) в установленому порядку діяльність підприємств, установ і організацій та експлуатацію об'єктів (в тому числі будівництво, реконструкцію та розширення об'єктів) і подавати Мінприроди пропозиції щодо припинення їх діяльності у разі порушення ними вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, екологічну та в межах своєї компетенції радіаційну безпеку, за винятком суб'єктів підприємницької діяльності (інвесторів), що провадять свою діяльність відповідно до законодавства про угоди щодо розподілу продукції;

3) опломбовувати приміщення, устаткування та апаратуру підприємств, установ, організацій та об'єктів, стосовно яких було прийняте в установленому порядку рішення про обмеження чи зупинення (тимчасово) їх діяльності;

4) перевіряти документи на право спеціального використання природних ресурсів (ліцензії, дозволи тощо);

5) складати акти перевірки і протоколи про адміністративні правопорушення та розглядати справи про адміністративні правопорушення у межах повноважень, визначених законом;

6) давати обов'язкові для виконання приписи з питань, що належать до її повноважень;

7) доставляти осіб, які вчинили порушення вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, до органів внутрішніх справ або виконавчих органів сільських, селищних рад, якщо особу порушника не може бути встановлено на місці вчинення порушення;

8) вживати в установленому порядку заходів досудового врегулювання спорів та подавати позови про відшкодування втрат і

збитків, завданих унаслідок порушення вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

9) контролювати наявність та правильність укладення договорів обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів, експортерів та осіб, які відповідають за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок пожеж та аварій на об'єктах підвищеної небезпеки;

10) передавати до прокуратури, органів досудового слідства та органів дізнання матеріали про діяння, в яких вбачаються ознаки злочину;

11) одержувати в установленому порядку від центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій документи, матеріали та іншу інформацію, необхідну для виконання покладених на неї завдань;

12) залучати спеціалістів органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій (за погодженням з їх керівниками) до розгляду питань, що належать до її повноважень;

13) зупиняти транспортні (в тому числі плавучі) засоби та проводити їх огляд, огляд знарядь добування об'єктів рослинного та тваринного світу на місцях їх добування, зберігання, перероблення та реалізації;

14) вилучати в установленому порядку в осіб, які порушили вимоги законодавства про охорону навколишнього природного середовища, знаряддя добування об'єктів рослинного та тваринного світу, транспортні (в тому числі плавучі) засоби, обладнання та предмети, що є знаряддям незаконного добування об'єктів рослинного та тваринного світу, незаконно добуті природні ресурси і продукцію, що з них вироблена, а також відповідні документи (ліцензії, дозволи тощо);

15) викликати громадян для одержання усних або письмових пояснень у зв'язку з порушенням ними вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання, відтворення та охорони природних ресурсів, поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами) та небезпечними хімічними речовинами, екологічну та в межах своєї компетенції радіаційну безпеку;

16) здійснювати відповідно до закону фотографування, звукозапис, кіно- і відеозйомку як допоміжний засіб для запобігання та розкриття порушень вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

17) призначати в установленому порядку громадських інспекторів з охорони довкілля та видавати їм посвідчення затвердженого Мінприроди зразка;

18) оглядати в пунктах пропуску через державний кордон, на митницях призначення та відправлення усі види транспортних (у тому числі авіаційних і плавучих) засобів, в порядку, визначеному законодавством, з метою, виявлення екологічно небезпечних і заборонених до вивезення з України та ввезення в Україну вантажів;

19) робити запити та подавати пропозиції до Мінприроди щодо фінансування природоохоронних заходів за рахунок коштів державного бюджету;

20) виступати за дорученням Мінприроди замовником під час закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти;

21) використовувати за погодженням з органами МВС спеціальні транспортні засоби, які мають кольорографічне забарвлення та напис з емблемою;

22) скликати в установленому порядку наради з питань, що належать до її повноважень.

2.3. Повноваження і права Державних екологічних інспекцій в областях, містах Києві та Севастополі (далі-Інспекції).

Регіональні Інспекції також мають достатньо широкі повноваження і права, які дозволяють ним виконувати свої обов'язки на місцях.

2.3.1. Повноваження Інспекцій.

Інспекція відповідно до покладених на неї завдань:

1) здійснює державний контроль за:

а) додержанням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання, відтворення та охорону природних ресурсів, екологічну та в межах своєї компетенції радіаційну безпеку, у сфері поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами), небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами - місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування в частині здійснення делегованих їм повноважень органами виконавчої влади, суб'єктами господарювання, фізичними особами;

б) додержанням правил, нормативів, стандартів у сфері охорони навколишнього природного середовища, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки, поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами); виконанням вимог висновків державної екологічної експертизи у сфері використання, відтворення та охорони природних ресурсів; додержанням умов

виданих дозволів, лімітів та квот на спеціальне використання природних ресурсів, викиди та скиди забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, транскордонне переміщення об'єктів рослинного та тваринного світу;

в) забрудненням навколишнього природного середовища внаслідок викидів та скидів шляхом проведення інструментально-лабораторних вимірювань показників складу та властивостей, у тому числі забруднюючих речовин, у межах галузі атестації на право виконання цих вимірювань;

г) додержанням вимог екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки, у тому числі:

— у процесі проведення наукових, науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, впровадження у виробництво відкриттів, винаходів, використання нової техніки, а також устаткування, технологій і систем, що імпортуються;

— на військових і оборонних об'єктах, об'єктах органів внутрішніх справ, органів Служби безпеки України та Державної прикордонної служби у місцях їх постійної дислокації, а також під час передислокації військ і військової техніки з використанням автомобільних, повітряних, залізничних та плавучих транспортних засобів, проведення військових навчань, маневрів;

— у пунктах пропуску через державний кордон України та в зоні діяльності митниць призначення та відправлення;

— у процесі транспортування, зберігання, застосування, утилізації, знищення та знешкодження пестицидів і агрохімікатів, небезпечних хімічних речовин, виробничих, побутових та інших видів відходів;

— у зонах спостереження атомних електростанцій;

2) подає до Мінприроди, територіальних органів Мінприроди та Держекоінспекції у межах своєї компетенції пропозиції щодо:

— розроблення та виконання загальнодержавних, регіональних та інших програм з охорони навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки, з використання, відтворення та охорони природних ресурсів;

— удосконалення системи обліку, звітності та державної статистики з питань, що належать до її повноважень - затвердження та погодження в установленому порядку правил, нормативів, стандартів у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення природних ресурсів, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки, поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами), небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами;

— стандартизації, сертифікації, атестації, метрологічного забезпечення у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення природних ресурсів, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки, поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами), небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами;

— розроблення нормативів зборів за використання природних ресурсів і забруднення навколишнього природного середовища, а також порядку їх стягнення;

— видачі, зупинення дії чи анулювання в установленому законодавством порядку дозволів, лімітів та квот на спеціальне використання природних ресурсів, викидів і скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, розміщення відходів, транскордонного переміщення об'єктів рослинного і тваринного світу;

— планування та здійснення заходів щодо попередження та реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру в частині забезпечення екологічної та з межах своєї компетенції радіаційної безпеки;

— удосконалення та підвищення ефективності здійснення громадського контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища;

3) координує відповідно до законодавства роботу підрозділів центральних органів виконавчої влади на місцях, посадові особи яких здійснюють державний контроль у сфері мисливського господарства, використання та охорони земель, використання та охорони вод і відтворення водних ресурсів, а також з питань регулювання рибальства;

4) за дорученням Мінприроди та Держекоінспекції бере участь у здійсненні відповідно до законодавства міжнародного співробітництва з питань, віднесених до її відання, організовує в межах своїх повноважень роботу із залученням міжнародної технічної допомоги;

5) взаємодіє із засобами масової інформації з питань висвітлення актуальних проблем здійснення державного контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами), небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки;

6) інформує у межах своєї компетенції органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування і населення про додержання вимог природоохоронного законодавства, випадки і причини забруднення

довкілля, бере участь у підготовці доповіді про стан навколишнього природного середовища областей, міст Києва та Севастополя в частині здійснення державного контролю та додержання вимог природоохоронного законодавства;

7) уживає заходів щодо добору й розстановки кадрів та забезпечує в межах своїх повноважень підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації працівників Інспекції;

8) забезпечує використання бюджетних асигнувань за цільовим призначенням, складає й подає в установленому порядку фінансову звітність;

9) виконує інші функції.

2.3.2. Права Інспекцій

Інспекція має право:

1) обстежувати в установленому порядку підприємства, установи і організації, військові та оборонні об'єкти, об'єкти органів внутрішніх справ, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби у місцях їх постійної дислокації, проведення військових навчань, маневрів, а також під час передислокації військ і військової техніки з використанням автомобільних, повітряних, залізничних та плавучих транспортних засобів з метою перевірки додержання ними вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання, відтворення та охорону природних ресурсів, поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами), небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки;

2) виконувати в установленому порядку відбір проб, інструментально-лабораторні вимірювання показників складу та властивостей, у тому числі забруднюючих речовин на об'єктах, що обстежуються;

3) обмежувати чи зупиняти (тимчасово) в установленому порядку діяльність підприємств, установ і організацій та експлуатацію об'єктів (у тому числі будівництво, реконструкцію та розширення об'єктів, а також роботи на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, не передбачених відповідним режимом) і подавати до Мінприроди та Держекоінспекції пропозиції щодо припинення їх діяльності в разі порушення вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, екологічну та в межах своєї компетенції радіаційну безпеку, за винятком суб'єктів підприємницької діяльності (інвесторів), що провадять свою діяльність відповідно до законодавства про угоди щодо розподілу продукції;

4) опломбовувати приміщення, устаткування та апаратуру підприємств, установ, організацій та об'єктів, стосовно яких було прийняте в установленому порядку рішення про обмеження чи зупинення (тимчасово) їх діяльності;

5) перевіряти документи на право спеціального використання природних ресурсів (ліцензії, дозволи);

6) складати акти перевірок і протоколи про адміністративні правопорушення та розглядати справи про адміністративні правопорушення у межах повноважень, визначених законом;

7) давати обов'язкові для виконання приписи щодо усунення виявлених порушень вимог законодавства з питань, що належать до її повноважень;

8) доставляти осіб, які вчинили порушення вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, до органів внутрішніх справ, Державної прикордонної служби або виконавчих органів місцевих рад, якщо особу порушника неможливо встановити на місці вчинення правопорушення;

9) уживати в установленому порядку заходів досудового врегулювання спорів та подавати позови про відшкодування втрат і збитків, завданих внаслідок порушення вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

10) контролювати наявність та правильність укладення договорів обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів, експортерів та осіб, які відповідають за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок пожеж та аварій на об'єктах підвищеної небезпеки;

11) передавати до правоохоронних органів матеріали про діяння, у яких вбачаються ознаки злочину;

12) одержувати в установленому порядку від центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності документи, матеріали та іншу інформацію, необхідну для виконання покладених на неї завдань;

13) залучати спеціалістів органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій (за погодженням з їх керівниками) до розгляду питань, що належать до їх повноважень;

14) зупиняти транспортні (у тому числі, плавучі) засоби та проводити їх огляд, огляд знарядь добування об'єктів рослинного та тваринного світу на місцях їх добування, зберігання, перероблення та реалізації;

15) вилучати в установленому порядку в осіб, які порушили вимоги законодавства про охорону навколишнього природного середовища, знаряддя добування природних ресурсів, об'єктів рослинного та тваринного світу, транспортні (у тому числі, плавучі) засоби, обладнання та предмети, що є знаряддям незаконного добування об'єктів рослинного та тваринного світу, незаконно добуті природні ресурси і продукцію, що з них вироблена, а також відповідні документи (ліцензії, дозволи);

16) викликати громадян для одержання усних або письмових пояснень у зв'язку з порушенням ними вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання, відтворення та охорону природних ресурсів, поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами), екологічну та в межах своєї компетенції радіаційну безпеку;

17) здійснювати відповідно до закону фотографування, звукозапис, кіно- і відеозйомку як допоміжний засіб для запобігання та розкриття порушень вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

18) призначати в установленому порядку громадських інспекторів з охорони довкілля та видавати їм посвідчення відповідного зразка;

19) оглядати в пунктах пропуску через державний кордон, на митницях призначення та відправлення усі види транспортних (у тому числі, авіаційних і плавучих) засобів у порядку, визначеному законодавством, з метою виявлення екологічно небезпечних і заборонених до вивезення з України та ввезення в Україну вантажів;

20) робити запити та подавати пропозиції до Мінприроди щодо фінансування природоохоронних заходів за рахунок коштів державного бюджету;

21) виступати за дорученням Мінприроди замовником під час закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти;

22) використовувати за погодженням з органами МВС спеціальні транспортні засоби, які мають кольорографічне забарвлення та напис з емблемою;

23) скликати в установленому порядку наради з питань, що належать до її повноважень;

24) надавати відповідно до законодавства платні послуги екологічного характеру юридичним та фізичним особам.

2.4. Керівництво інспекцій.

Кожну з інспекцій очолюють відповідні начальники.

Держекоінспекцію очолює начальник, який призначається на посаду і звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Міністра охорони навколишнього природного середовища.

Начальник Держекоінспекції за посадою є першим наступником Головного державного інспектора України з охорони навколишнього природного середовища та членом колегії Мінприроди.

Регіональну інспекцію очолює начальник, який призначається на посаду і звільняється з неї Міністром охорони навколишнього природного середовища.

Начальник Інспекції за посадою є Головним державним інспектором з охорони навколишнього природного середовища відповідної території.

Начальник Держекоінспекції має трьох заступників, у тому числі, одного першого, які призначаються на посаду і звільняються з неї КМУ за поданням Міністра охорони навколишнього природного середовища та погодженням з начальником Держекоінспекції.

Начальник Інспекції може мати трьох заступників, у тому числі одного першого, які призначаються на посаду і звільняються з неї Міністром охорони навколишнього природного середовища.

Для узгодження вирішення питань, що належать до компетенції інспекцій, обговорення найважливіших напрямів її діяльності утворюється колегія у складі начальника інспекції (голова колегії), його першого заступника та заступників, а також керівників структурних підрозділів інспекцій. Рішення колегії проводяться наказами по інспекціям.

При інспекціях можуть утворюватися науково-технічні ради. Склад ради і положення про неї затверджує начальник інспекції.

3. Регіональні Чорноморсько—Азовські інспекції.

Навчальні питання.

3.1. Загальні відомості про Чорноморсько-Азовські інспекції.

3.2. Основні завдання інспекцій.

3.3. Повноваження Державної екологічної інспекції з охорони довкілля Північно-Західного регіону Чорного моря (як приклад).

3.4. Права цієї Інспекції та її посадових осіб.

3.5. Об'єкти контролю Інспекції.

3.1. Загальні відомості про Чорноморсько-Азовські інспекції.

Як відомо, державний контроль Чорноморсько-Азовського регіону, крім обласних інспекцій та інспекцій АПК і м. Севастополя, здійснюють три екологічні інспекції:

- Державна екологічна інспекція з охорони довкілля Північно-Західного регіону Чорного моря;
- Державна Азово-Чорноморська екологічна інспекція та
- Державна екологічна інспекція Азовського моря.

Кожна з цих інспекцій є спеціальним підрозділом Мінприроди і входить до сфери його управління. Вони в межах своїх повноважень забезпечують реалізацію державної політики в галузі охорони довкілля, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, поводження з відходами (крім радіоактивних) та небезпечними хімічними речовинами, пестицидами й агрохімікатами, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки.

Інспекції у своїй діяльності керуються Конституцією і законами України, Постановами ВРУ, актами Мінприроди, іншими актами законодавства в галузі охорони навколишнього природного середовища, а також відповідними «Положеннями» про ці Інспекції.

Кожна з інспекцій в процесі виконання своїх повноважень взаємодіє з місцевими органами рибоохорони Мінагрополітики, державними управліннями охорони довкілля відповідних областей, а також АРК та м.Севастополя, правоохоронними органами, митними службами, Державною прикордонною службою, громадськими організаціями та друг з другом.

3.2. Основні завдання інспекцій.

Основними завданнями Чорноморсько-Азовських інспекцій є:

1) здійснення державного контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами) та небезпечними хімічними речовинами, пестицидами й агрохімікатами, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки, а саме за:

а) використанням, відтворенням і охороною морського середовища і природних ресурсів внутрішніх морських вод, територіального моря, виключної (морської) економічної зони України та континентального шельфу України, додержанням норм екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки;

б) додержанням установлених лімітів використання природних ресурсів, нормативів викидів (скидів) забруднюючих речовин у навколишнє середовище, лімітів на утворення та розміщення відходів;

в) додержанням екологічних вимог у процесі зберігання, транспортування, використання, знешкодження та поховання (скадування) пестицидів і агрохімікатів, токсичних та радіоактивних

речовин, виробничих, побутових та інших видів відходів (крім поводження з радіоактивними відходами), продуктів біотехнології;

2) узагальнення практики застосування законодавства з питань, що належать до їх компетенції, розроблення пропозицій щодо його вдосконалення.

3.3. Повноваження Державної екологічної інспекції з охорони довкілля Північно-Західного регіону Чорного моря (як приклад).

Оскільки кожна з Чорноморсько—Азовських інспекцій наділена широким колом специфічних повноважень, розглянуть які в одній лекції не можливо, тому їх права, об'єкти контролю і компетенцію ми розглянемо на прикладі Держекоінспекції з охорони довкілля Північно—Західного регіону Чорного моря, оскільки для випускників-екологів ОДАХ знання про неї мають переважне значення.

Інспекція відповідно до покладених на неї завдань:

1) здійснює державний контроль за додержанням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки виконавчими органами сільських, міських, районних і районних у містах (у разі їх створення) рад з питань здійснення за додержанням вимог природоохоронного законодавства, використанням, відтворенням і охороною природних ресурсів підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності та господарювання, громадянами України та особами без громадянства, а також іноземними і фізичними особами, у тому числі:

а) за наявністю та правильністю укладення договорів обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів, експортерів та осіб, які відповідають за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями, на об'єктах підвищеної небезпеки;

б) у процесі функціонування діючих підприємств, експлуатації споруд та інших об'єктів, водо-, пило-, газоочисного обладнання, апаратури та інших природоохоронних споруд, включаючи контроль за наявністю та станом обладнання й апаратури для обліку використання природних ресурсів, систем контролю за викидами (скидами) забруднюючих речовин у навколишнє середовище і додержанням установлених термінів їх атестації;

в) у процесі експлуатації механічних транспортних засобів, суден, військових кораблів та інших плавучих об'єктів і споруд, що перебувають у внутрішніх морських водах, територіальному морі та

виключній (морській) економічній зоні України, в частині додержання нормативів викидів (скидів) забруднюючих речовин і допустимих рівнів фізичних впливів на навколишнє природне середовище, установлених для відповідного типу транспорту;

г) за розміщенням, будівництвом, реконструкцією, введенням у дію підприємств, транспортних засобів, споруд та інших об'єктів;

д) за зберіганням, транспортуванням, перевантаженням, знешкодженням та захороненням пестицидів і агрохімікатів, токсичних та радіоактивних речовин, виробничих, побутових та інших видів відходів (крім поводження з радіоактивними відходами) , продуктів біотехнології;

е) за використанням морських, поверхневих і підземних вод та охороною їх від виснаження, засмічення і забруднення промисловими, побутовими, баластними та іншими стічними і дренажними водами та скидами, проведенням різних видів робіт на водних і водогосподарських об'єктах і в прибережних водоохоронних зонах (смугах);

є) за використанням, відтворенням та охороною природних ресурсів внутрішніх морських вод, територіального моря, виключної (морської) економічної зони України та континентального шельфу України;

ж) за використанням, охороною та відтворенням диких тварин та інших об'єктів тваринного світу (в тому числі, рибних запасів), водних рослин, що перебувають у межах внутрішніх морських зон, територіального моря, виключної (морської) економічної зони України та континентального шельфу України;

з) за виконанням вантажно-розвантажувальних робіт;

и) за використанням та охороною територій і об'єктів природно-заповідного фонду, а також охороною видів рослин і тварин, занесених до Червоної книги України;

і) за виконанням заходів щодо скорочення і регулювання викидів (скидів) забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, запобіганням аварійним (залповим) викидам (скидам) забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище і ліквідацію їх наслідків;

2) здійснює державний контроль за додержанням стандартів та нормативів у галузі охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки, установлення лімітів (квот) використання і добування всіх видів природних ресурсів;

3) здійснює державний контроль за додержанням вимог екологічної безпеки, у тому числі:

а) у процесі проведення наукових, науково—дослідних і дослідно-конструкторських робіт при виконанні бурових, вибухових, днопоглиблювальних, розвідувальних робіт, добуванні корисних копалин, водних рослин і тварин, рибних ресурсів, прокладання комунікацій та інших видах робіт, а також застосування нової техніки, імпортного устаткування, технологій і систем:

б) на військових та оборонних об'єктах, об'єктах органів внутрішніх справ, органів Служби безпеки України та органів прикордонної служби, а також під час передислокації військових частин, проведення військових навчань, маневрів, переміщення військ і військової техніки, крім випадків особливих ситуацій, що оголошуються відповідно до законодавства України;

4) проводить перевірку фактів забруднення внутрішніх морських вод, територіального моря, виключної (морської) економічної зони України та континентального шельфу України, загибелі риб та інших водних тварин і рослин, подає позови про відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення природоохоронного законодавства, готує пропозиції щодо ліквідації негативного впливу цих факторів на навколишнє природне середовище і додержанням установлених термінів їх атестації;

5) здійснює, спостереження за переміщенням у Чорному морі осередків забруднення, контролює хід робіт з ліквідації цих осередків та ліквідації наслідків забруднення відповідними службами і підрозділами;

6) здійснює патрулювання на автотранспорті, повітряних та морських суднах узбережжя, внутрішніх морських зон, територіального моря, виключної (морської) економічної зони України та континентального шельфу України з метою виявлення джерел і осередків забруднення та їх переміщення з зони своєї діяльності;

7) здійснює у пунктах, пропуску через державний кордон України екологічний та радіологічний контроль транспортних засобів, у тому числі суден, військових кораблів, що перевозять вантажі, які містять промислову сировину, відходи виробництва, шкідливі хімічні сполуки, токсичні хімічні, радіоактивні та інші небезпечні для навколишнього природного середовища, речовини, пестициди і агрохімікати, усі види риб, диких тварин і рослин, сировину з диких тварин та дикорослих рослин, мисливські трофеї, а при потребі здійснює екологічний контроль на місцях формування вантажів;

8) здійснює контроль за виконанням вимог додержання правил, інструкцій, установлених Мінприроди, а також додержанням умов і

вимог, установлених відповідно державними управліннями охорони навколишнього природного середовища у Одеській, Миколаївській та Херсонській областях, а саме:

- дозволів на спеціальне водокористування;
- лімітів використання природних ресурсів;
- норм техногенно-екологічної безпеки;

9) здійснює повноваження, що делегуються Інспекції від Мінприроди з питань використання природних ресурсів внутрішніх морських вод, територіального моря, виключної (морської) економічної зони України та континентального шельфу України, зокрема:

а) проводить державну екологічну експертизу документації на проведення всіх робіт у портах, на судноремонтних та суднобудівних підприємствах і причалах усіх форм власності, у тому числі днопоглиблювальних робіт, захоронення або складування промислових, побутових та інших відходів у внутрішніх морських водах, територіальному морі, виключній (морській) економічній зоні України та на континентальному шельфі України, документації об'єктів, розташованих у зоні діяльності Інспекції, а також погоджує висновки державної екологічної експертизи документації об'єктів загальнодержавного значення;

б) бере участь у державній екологічній експертизі документації об'єктів, що можуть негативно впливати на стан поверхневих і внутрішніх морських вод, а також еод територіального моря і виключної (морської) економічної зони України і на континентальний шельф України за відповідним доданням державних управлінь охорони навколишнього природного середовища в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях;

в) забезпечує погодження проектів відведення земельних ділянок для розміщення екологічно небезпечних та інших об'єктів, розташованих у зоні діяльності Інспекції;

г) видає дозволи на:

— проведення днопоглиблювальних робіт, видобування піску і гравію, прокладення кабелів, трубопроводів та інших комунікацій на землях прибережних захисних смуг морів і на землях, зайнятих морями;

— здійснення операцій у сфері поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами);

— спеціальне використання природних ресурсів (континентального шельфу й виключної (морської) економічної зони (крім корисних копалин, водних живих ресурсів), природно-

заповідного фонду загальнодержавного значення (крім мисливських тварин);

д) координує відповідно до законодавства роботу територіальних органів виконавчої влади, які здійснюють державний контроль у сфері мисливського господарства, регулювання земельних відносин, використання і схорони вод і відтворення об'єктів тваринного та рослинного світу, регулювання рибальства;

е) бере участь у роботі державних комісій з приймання з експлуатацію об'єктів, які можуть впливати на стан морського середовища;

є) здійснює державний моніторинг за рівнем води водних об'єктів під час загрози та виникнення значних паводків та повеней на морських гирлових ділянках річок; за гідрометеорологічними параметрами, гідрохімічними і гідробіологічними показниками якості поверхневих і внутрішніх морських вод, а також вод територіального моря і виключної (морської) економічної зони України на державній мережі пунктів спостережень;

ж) здійснює державний моніторинг стану за рівнями забрудненості поверхневих і внутрішніх морських вод, а також вод територіального моря і виключної (морської) економічної зони України з зонах підвищеного ризику та з районах об'єктів, що стали причиною несанкціонованого скиду чи аварійного забруднення;

10) здійснює інструментально—лабораторний контроль у межах галузі атестації:

— за дотриманням нормативів викидів (скидів) забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище;

— за показниками стану забруднення морських, поверхневих і підземних вод та вод відкритих лиманів;

— за ефективністю роботи природоохоронних споруд та обладнання, у тому числі суден, кораблів та інших плавучих засобів;

11) здійснює контроль за виконанням природоохоронних заходів, передбачених міждержавними, загальнодержавними, регіональними та галузевими програмами;

12) за дорученням Мінприроди контролює виконання вимог міжнародних договорів України та бере участь у міжнародному співробітництві з питань охорони і використання морського середовища та його природних ресурсів

13) надає методичну, допомогу та контролює, роботу служб охорони навколишнього природного середовища на підприємствах та з організаціях, портах та їх вимірювальних лабораторіях, що здійснюють виробничий інструментально—лабораторний контроль

відповідно до галузі атестації (охорона навколишнього природного середовища), а також на судах (кораблях) ;

14) готує та подає щороку до Мінприроди з межох своєї компетенції доповідь про стан навколишнього природного середовища Чорного моря;

15) забезпечує використання бюджетних асигнувань за цільовим призначенням;

16) подає до Мінприроди для затвердження проекти структури, штатного розпису, планів роботи та звіти про роботу Інспекції після погодження їх з начальником Державної екологічної інспекції;

17) складає та подає з установленому порядку та у визначені терміни звіти про інспекційну та господарсько фінансову діяльність;

18) за дорученням Мінприроди бере участь у проведенні загальнодержавних (регіональних) заходів з питань охорони навколишнього природного середовища;

19) готує та подає до Мінприроди пропозиції щодо:

— планів роботи Інспекції;

— удосконалення інспекційної діяльності;

— методичного та інформаційного забезпечення;

— визначення екологічно небезпечних об'єктів;

— підготовки та перепідготовки кадрів;

— удосконалення застосування законодавства з питань, що належать до компетенції Інспекції;

20) здійснює контроль за реалізацією Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів, затвердженої Законом України від 22 березня 2001 року N 2333-III (2333-14);

21) взаємодіє із засобами масової інформації з писань висвітлення актуальних проблем здійснення державного контролю у сфері охорони навколишнього природного середовища та охорони природних ресурсів, поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами), небезпечними хімічними речовинами, пестицидами й агрохімікатами, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки.

3.4. Права цієї інспекції та посадових осіб.

Інспекція та її посадові особи під час виконання покладених на них завдань мають право:

1) обстежувати з установленому порядку підприємства, установи та організації незалежно від форм власності та видів господарської діяльності, військові й оборонні об'єкти, а також об'єкти органів внутрішніх справ, органів Служби безпеки України та органів

прикордонної служби України з місцях їх постійної дислокації, при проведенні військових навчань, маневрів а також під час передислокації військ та військової техніки, крім випадків особливих ситуацій, що оголошуються відповідно до законодавства України, у будь-який час з метою перевірки додержання ними вимог охорони навколишнього природного середовища, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки;

2) пред'являти підприємствам, установам та організаціям незалежно від форм власності і видів господарської діяльності, громадянам, а також іноземним фізичним і юридичним особам вимоги щодо здійснення відповідних заходів з охорони, раціонального використання, відтворення природних ресурсів, екологічної та з межах своєї компетенції радіаційної безпеки, організації виробничого інструментально-лабораторного контролю за викидами (скидами) забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище відповідно до галузі атестації вимірювальних лабораторій (охорона навколишнього природного середовища);

3) контролювати наявність та правильність укладення договорів обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів, експортерів та осіб, які відповідають за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями, навколишньому природному середовищу на об'єктах підвищеної небезпеки;

4) обмежувати та зупиняти (тимчасово) у встановленому порядку діяльність підприємств, установ, організацій та і об'єктів, а також уносити до Мінприроди відповідні подання щодо припинення діяльності, якщо зона провадиться з порушенням норм, правил і нормативів з охорони навколишнього природного середовища, екологічної та з межах своєї компетенції радіаційної безпеки;

5) опломбовувати приміщення, устаткування та апаратуру підприємств, установ, організацій та об'єктів, стосовно яких було прийнято в установленому порядку рішення про обмеження чи зупинення (тимчасово) їх діяльності;

6) зупиняти, оглядати та затримувати (тимчасово) у встановленому законом порядку будь-які судна, кораблі та інші плаваючі об'єкти, що перебувають у внутрішніх морських водах і територіальному морі та виключній (морській) економічній зоні України незалежно від форм власності та господарювання для з'ясування причин та обставин скидання або втрат речовин, шкідливих для водних об'єктів та водних живих ресурсів, здійснювати перевірки правильності реєстрації у судових документах операцій з цими

речовинами, а також перевірки документів, що засвідчують право на рибний промисел, добування водних тварин і рослин та проведення інших видів робіт;

7) перевіряти документи на право спеціального використання природних, ресурсів - ліцензії, дозволи;

8) проводити у межах своєї компетенції перевірку недержання вимог радіаційної безпеки на підприємствах, з установках і організаціях, які використовують джерела іонізуючого випромінювання та радіаційні технології;

9) складати акти перевірок і протоколи про адміністративні порушення законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання, відтворення та схорони природних ресурсів, екологічної та з межах своєї компетенції радіаційної безпеки. У разі неможливості встановлення особи порушника на місці державні інспектори з охорони навколишнього природного середовища можуть доставляти порушника до органів внутрішніх справ, органів місцевого самоврядування та органів прикордонної служби;

10) давати обов'язкові для виконання приписи про усунення виявлених порушень з питань, що належать до її повноважень;

11) розглядати справи про адміністративні правопорушення у галузі охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки відповідно до законодавства;

12) застосовувати у випадках, передбачених законодавством, економічні санкції до підприємств, установ та організацій за порушення вимог законодавства, уживати з установленим порядку заходів досудового врегулювання спорів та подавати позови про відшкодування збитків і втрат, завданих унаслідок порушення вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища.;

13) залучати за погодженням з керівниками підприємств, установ та організацій, у тому числі громадських, спеціалістів для участі в проведенні перевірок виконання заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення та охорони природних ресурсів, екологічної та в межах своєї компетенції радіаційної безпеки, ліквідації аварійних викидів (скидів) забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище;

14) тимчасово призупиняти дію виданих дозволів (у разі недотримання умов цих дозволів або порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища) на:

— проведення днопоглиблювальних робіт, видобування піску і гравію, прокладення кабелів, трубопроводів та інших комунікацій на

землях прибережних захисних смуг морів і на землях, зайнятих морями;

— здійснення операцій у сфері поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами);

— спеціальне використання природних ресурсів (континентального шельфу й виключної (морської) економічної зони (крім корисних копалин, водних живих ресурсів),' природно-заповідного фонду загальнодержавного значення (крім мисливських тварин);

15) подавати до Мінприроди, його територіальних органів пропозиції щодо тимчасового призупинення дії виданих дозволів на спеціальне використання природних ресурсів, здійснення операцій у сфері поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами), викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря та у водні об'єкти - у разі недотримання умов цих дозволів або порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

16) зупиняти або забороняти проведення робіт на територіях і об'єктах природно-заповідного фонду, у курортних зонах, не передбачених режимом охорони і збереження цих об'єктів;

17) зупиняти транспортні, у тому числі плавучі, засоби та проводити огляд речей, транспортних, у тому числі плавучих, засобів, знарядь добування тварин, рослин, риби та інших водних тварин і рослин на місцях їх добування, зберігання, перероблення і реалізації;

18) вилучати в установленому порядку з осіб, які порушили вимоги законодавства про охорону навколишнього природного середовища, знаряддя, обладнання або предмети, які є знаряддям незаконного добування природних ресурсів, об'єктів рослинного та тваринного світу, у тому числі риби та інших водних тварин і рослин, транспортні, у тому числі плавучі, засоби, незаконно добуті природні ресурси і продукцію, до з них вироблена, а також відповідні документи (ліцензії, дозволи тощо) ;

19) обмежувати чи зупиняти (тимчасово) виробництво й реалізацію продукції, використання якої може завдати істотної шкоди навколишньому природному середовищу або яка не відповідає вимогам екологічної та радіаційної безпеки;

20) викликати громадян, у тому числі посадових осіб, для одержання від них усних або письмових пояснень у зв'язку з порушенням ними вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання, відтворення та охорону природних ресурсів та радіаційну безпеку;

21) проводити фотографування, здійснювати звукозапис, кіно і відеозйомку як допоміжний засіб для попередження і розкриття

порушень вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

22) призначати з установленому порядку громадських інспекторів з охорони довкілля і видавати їм посвідчення затвердженого Мінприроди зразка;

23) передавати до правоохоронних органів матеріали про діяння, у яких убачаються ознаки злочину;

24) отримувати безкоштовно від місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, громадян, іноземних фізичних і юридичних осіб статистичні та інші довідкові й інформаційні матеріали, потрібні для визначення стану використання, відтворення та охорони природних ресурсів, а також повідомлення про аварійні забруднення навколишнього природного середовища і природні катастрофи;

25) оглядати в пунктах пропуску через державний кордон України всі види транспортних засобів, у тому числі судна і військові кораблі, у порядку, визначеному законодавством і нормативними документами, з метою виявлення екологічно небезпечних або заборонених до вивезення, та ввезення вантажів;

26) надавати платні послуги екологічного характеру згідно з чинним законодавством;

27) носити під час виконання службових обов'язків формений одяг установленого зразка, який видається їм безкоштовно, а також носити та використовувати вогнепальну зброю і спеціальні засоби відповідно до законодавства;

28) робити запити та подавати пропозиції до Мінприроди щодо фінансування природоохоронних заходів за рахунок коштів державного бюджету;

29) виступати за дорученням Мінприроди замовником під час закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти;

30) здійснювати видавничу діяльність з питань, що належать до повноважень Інспекції та її функцій.

3.5. Об'єкти контролю інспекції.

Діяльність Інспекції поширюється на:

1) територію від початку української частини ріки Дунай до її гирла і обмежується урізом води Чорного моря до адміністративної межі території Автономної Республіки Крим з Херсонською областю (Каланчакський район). У разі відсутності встановлених водоохоронних зон на вищевказаній адміністративній території діяльність інспекції поширюється на територію шириною не менше

двох кілометрів від урізу води вздовж Чорного моря, навколо заток та лиманів;

2) усі об'єкти, розташовані з межах території водоохоронної зони, а у разі її відсутності — на об'єкти, розташовані на території шириною не менше двох кілометрів від урізу води вздовж Чорного моря, навколо заток та лиманів;

3) морські та портові пункти; морські причали (елінги) яхт—клубів; суднобудівні та судноремонтні підприємства; кораблі, судна, інші плавучі об'єкти та засоби, берегові об'єкти (у тому безпеки України, Державній прикордонній службі України); морські споруди; підприємства, господарська діяльність яких пов'язана з виловом та переробкою водних живих ресурсів (крім тих, що займаються лише переробкою водних живих ресурсів, без їх самостійного вилову);

4) внутрішні морські води, територіальне море, виключну (морську) економічну зону України, континентальний шельф України та лимани.

Розподіл функцій на морському середовищі здійснюється на основі протоколу розмежування з Державною Азово—Чорноморською екологічною інспекцією, затвердженого наказом Мінприроди.

Поряд з цим об'єктами контролю є:

1) морські порти та портові пункти України, судноремонтні підприємства, майстерні, причали та приморські об'єкти рибного Господарства в повному обсязі їх впливу на навколишнє природне середовище в зоні діяльності Інспекції;

2) об'єкти (у тому числі Міноборони, органів внутрішніх справ, Служби безпеки України, Держприкордонслужби), підприємства, установи та організації (незалежно від форм власності та підпорядкування), їх господарська діяльність; яка може чинити негативний вплив на морське середовище, зокрема скидання стічних вод у морські води, затоки або лимани, що мають зв'язок з морем у зоні діяльності Інспекції;

3) усі українські та іноземні судна, кораблі та інші плавучі об'єкти і морські споруди незалежно від форм власності та підпорядкування, діяльність яких відбувається у внутрішніх морських водах, територіальному морі, виключній (морській) економічній зоні України та на континентальному шельфі України.

4. Організація проведення інспекторських перевірок суб'єктів господарювання щодо дотримання ними вимог природоохоронного законодавства.

Навчальні питання.

4.1. Юридичні аспекти перевірок.

- 4.2. Загальні відомості про здійснення перевірки.
- 4.3. Планування, організація, порядок призначення і підготовка до перевірки.
- 4.4. Види і частини перевірки.
- 4.5. Права та обов'язки державних інспекторів.
- 4.6. Форми Повідомлення про проведення планової перевірки і Направлення на проведення перевірки.

4.1. Юридичні аспекти перевірок.

Організація і проведення інспекторських перевірок суб'єктів господарювання та оформлення їх результатів регламентуються Методичними рекомендаціями «Про порядок проведення інспекторських перевірок по дотриманню природокористувачами вимог законодавства по охороні навколишнього природного середовища» (Затверджено наказом Головної екологічної інспекції Мінприроди України від 28 березня 1994р., №7), а також «Порядком організації та проведення перевірок суб'єктів господарювання щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства» (Затверджено наказом Мінприроди від 10 вересня 2008р., №464).

Ці нормативні документи встановлюють процедуру організації і проведення перевірок з питань здійснення державного контролю підприємств, установ, організацій та інших об'єктів незалежно від форм власності та видів господарської діяльності, які негативно впливають на стан довкілля і здоров'я населення. Крім цього, документи визначають порядок оформлення документації по результатах перевірок.

І «Методичні рекомендації» і «Порядок» призначені для інспекторського складу і поширюються на державних інспекторів з охорони навколишнього природного середовища Державної екологічної інспекції, Республіканського комітету Автономної Республіки Крим з охорони навколишнього природного середовища, Державної екологічної інспекції в областях, містах Києві та Севастополі, Державної екологічної інспекції з охорони довкілля Північно-Західного регіону Чорного моря, Державної екологічної інспекції Азовського моря, Державної Азово—Чорноморської екологічної інспекції (далі — органи Мінприроди) та суб'єктів господарювання (юридичних та фізичних осіб).

В документах живляють терміни, наприклад, «акт перевірки», «державний інспектор», «об'єкт перевірки» в такому значенні:

— акт перевірки — документ, який фіксує факт проведення планових, позапланових перевірок суб'єктів господарювання і є носієм доказової інформації про виявлені порушення вимог законодавства у

сфері охорони навколишнього природного середовища та його дотримання;

— державний інспектор — Головний державний інспектор України з охорони навколишнього природного середовища та його заступники, головні державні інспектори з охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя та їх заступники, головні державні інспектори з охорони навколишнього природного середовища Чорного, Азовського морів та їх заступники, старші державні інспектори з охорони навколишнього природного середовища, державні інспектори з охорони навколишнього природного середовища;

— об'єкт перевірки — підприємства, цехи, виробничі майданчики, обладнання, установки, території тощо, які експлуатуються суб'єктами господарювання, в тому числі споруди та інші об'єкти, діяльність яких пов'язана з шкідливим впливом на навколишнє природне середовище (в тому числі їх розміщення, проектування, будівництво, реконструкція та введення в дію), об'єкти природно-заповідного фонду.

4.2. Загальні відомості про здійснення перевірки.

Головною метою інспекторських перевірок є визначення екологічного стану об'єкту, ступеню і характеру його впливу на навколишнє природне середовище, дотримання ним вимог законодавства, норм і правил у галузі охорони природи для своєчасного вжиття (у межах, наданих інспектору законом прав) заходів по усуненню виявлених порушень та попередженню негативного впливу об'єкту на навколишнє природне середовище.

Перевірки режимних об'єктів проводяться у відповідності до «Положення про порядок організації взаємодії та інформації Мінприроди України з Міноборони України, Службою безпеки України, Міністерством внутрішніх справ України, Державним комітетом у справах охорони державного кордону України, Головним управлінням командуючого національною гвардією України, Штабом цивільної оборони України з питань охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки».

При проведенні перевірок інспектор повинен мати при собі службове посвідчення, а при необхідності і допуск встановленого зразка, і пред'являти ці документи по вимозі контрольно-пропускних пунктів або адміністрації об'єкту.

Згідно з чинним законодавством керівництво (адміністрація) об'єкту зобов'язано надавати інспектору всю необхідну інформацію, статистичну звітність, фінансові та облікові документи, результати

відомчих лабораторних спостережень, проектні матеріали, акти прийняття об'єкту в експлуатацію тощо, а також всіляко сприяти проведенню перевірки, надаючи допомогу транспортом і, при необхідності, спецодягом та спецспорядженням.

При перевірці об'єктів, які підпадають під дію Закону України "Про державну таємницю", державні інспектори повинні мати при собі допуск установленого зразка і пред'являти зазначений документ на вимогу керівництва суб'єкта господарювання.

4.3. Планування, організація, порядок призначення і підготовка до перевірки.

Перевірки об'єктів з питань охорони навколишнього природного середовища здійснюються по плану на основі календарного графіку перевірок, який є складовою частиною річного (піврічного, квартального) плану робіт інспекційних підрозділів. Частота цих перевірок планується в залежності від екологічної обстановки в районі розташування об'єкту, а також ступеню і характеру його впливу на навколишнє середовище.

Місцеві органи Державної екологічної інспекції Мінприроди України зобов'язані визначити перелік об'єктів - основних забруднювачів навколишнього природного середовища, які повинні бути на постійному контролі і включені в план — графік щорічних перевірок.

Взагалі, періодичність здійснення перевірок визначається відповідно до Критеріїв розподілу суб'єктів господарювання за ступенем ризику їх господарської діяльності для навколишнього природного середовища та періодичність здійснення заходів державного нагляду (контролю), затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 19.03.2008 N 212.

Для здійснення перевірки керівником відповідно органу Мінприроди або його заступником видається наказ про проведення перевірки, який має містити:

- найменування суб'єкта господарювання, підстава перевірки та предмет перевірки;
- період, за який буде здійснюватись перевірка;
- визначення виконавців перевірки із залученням, у разі потреби, спеціалістів інших органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій (за погодженням з їх керівниками).

На підставі наказу оформляється Направлення на проведення перевірки (додаток 1), яке підписується керівником або заступником керівника органу Мінприроди (із зазначенням прізвища, ім'я та по

батькові) і засвідчується печаткою. В ході підготовки до перевірки об'єктів інспектор зобов'язаний:

а) ознайомитись із:

— постановами і рішеннями вищих і місцевих органів влади, наказами, рішеннями колегій і розпорядженнями Мінприроди України і галузевого відомства, що стосуються природоохоронної діяльності на даному об'єкті;

— технологічними процесами, що здійснюються на об'єкті;

— методами очистки газів, пиловловлення, очищення стічних вод, що можуть застосовуватися при даних технологічних процесах і які застосовуються на об'єкті;

— новими розробками мало- і безвідходних технологій при даних виробництвах;

— матеріалами і актами попередніх перевірок і іншими документами, що стосуються природоохоронної діяльності об'єкту;

б) підготувати проект наказу і направлення на проведення перевірки;

в) повідомити суб'єкта господарювання про проведення планової перевірки;

г) визначити перелік питань, які мають бути перевірені під час перевірки.

4.4. Види і частини перевірок.

Промислові об'єкти - основні забруднювачі навколишнього природного середовища підлягають перевірці не менше як 2 рази на рік. Перевірка решти об'єктів може здійснюватись раз в два-три роки. По обсягу висвітлюваних питань в ході перевірок вони діляться на повні, цільові і оперативні або спеціальні.

Повні перевірки - в ході яких висвітлюються всі питання природоохоронної діяльності об'єктів.

Цільові перевірки - в ході яких висвітлюються тільки окремі напрямки природоохоронної діяльності об'єкту, такі як: стан виконання заходів по охороні навколишнього природного середовища, приписів контролюючих органів, стан експлуатації очисного обладнання, стан обліку викидів і скидів забруднюючих речовин в навколишнє природне середовище, розміщення відходів і інші питання.

Оперативні (спеціальні) перевірки - в ході яких висвітлюються тільки: ті питання, по яких отримані завдання від керівництва інспекції або вищих органів, перевірки аварійних ситуацій, а також ті, що проводяться за сигналами і скаргами населення.

Повні і цільові перевірки плануються, виходячи з нормованих витрат часу, а спеціальні здійснюються одноразово по спеціальних завданнях. Крім вказаних можуть проводитись комплексні перевірки природоохоронної діяльності об'єктів із залученням спеціалістів інших міністерств і відомств (Мінстат, Міністерство внутрішніх справ, Держстандарт, Держкомгідромет, Міністерство охорони здоров'я України та інші), науково-дослідних установ, представників місцевих органів влади і громадськості.

Поряд з цим, по часу проведення є планові та позапланові перевірки об'єктів господарювання.

Планові та позапланові перевірки здійснюються в робочий час суб'єкта господарювання, встановлений правилами внутрішнього трудового розпорядку.

Планова, повна перевірка здійснюється відповідно до квартального плану діяльності органу Мінприроди і проводиться за наказом органу Мінприроди.

Орган Мінприроди не пізніше як за десять днів до початку проведення перевірки надсилає рекомендованим листом чи телефонограмою за рахунок коштів органу Мінприроди, або вручає особисто посадовій особі суб'єкта господарювання під розписку Повідомлення про проведення планової перевірки (додаток 2).

У повідомленні про проведення планової перевірки зазначається дата початку та закінчення перевірки, найменування юридичної особи або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи - підприємця, щодо діяльності яких здійснюється перевірка, найменування органу Мінприроди.

Тривалість планової перевірки не повинна перевищувати п'ятнадцяти робочих днів, а для суб'єкта малого підприємництва — п'яти робочих днів. Продовження строку здійснення планової перевірки не допускається.

Позаплановою перевіркою є перевірка, яка не передбачена планом роботи органу Мінприроди.

Позапланова перевірка проводиться за наявності таких обставин:

— подання суб'єктом господарювання письмової заяви до відповідного органу Мінприроди про здійснення заходу державного нагляду (контролю) на його бажання;

— виявлення та підтвердження недостовірності даних, заявлених у документах обов'язкової звітності, поданих суб'єктом господарювання;

— перевірка виконання суб'єктом господарювання приписів, розпоряджень або інших розпорядчих документів щодо усунення

порушень вимог законодавства, виданих за результатами проведення планових заходів органом Мінприроди;

— звернення фізичних та юридичних осіб про порушення суб'єктом господарювання вимог законодавства. Позаплановий захід у цьому разі здійснюється тільки за наявності згоди центрального органу виконавчої влади на його проведення;

— неподання у встановлений термін суб'єктом господарювання документів обов'язкової звітності без поважних причин, а також письмових пояснень про причини, які перешкоджали поданню таких документів.

Під час проведення позапланової перевірки державні інспектори перевіряють питання, необхідність висвітлення яких стала підставою для її проведення, з обов'язковим зазначенням цих питань у направленні на проведення перевірки.

Позапланова перевірка проводиться за наказом органу Мінприроди та направленням на проведення перевірки керівника органу Мінприроди або його заступника.

Тривалість позапланової перевірки не повинна перевищувати десяти робочих днів, а щодо суб'єктів малого підприємництва - двох робочих днів.

Продовження терміну проведення позапланової перевірки з будь-яких підстав не допускається.

Перевірка складається з таких основних частин:

— підготовка до перевірки;

— проведення перевірки;

— оформлення результатів перевірки (складання акта перевірки, оформлення інших матеріалів перевірки);

— обговорення результатів перевірки, підписання акта перевірки;

— застосування адміністративних стягнень до порушників законодавства про охорону навколишнього природного середовища (у разі виявлення порушень).

4.5. Права та обов'язки державних інспекторів.

Державні інспектори під час здійснення перевірок мають право:

— вимагати усунення виявлених порушень вимог законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища;

— відбирати зразки продукції, одержувати пояснення, довідки, документи, матеріали, відомості з питань, що виникають під час державного контролю, відповідно до закону;

— вимагати припинення дій, які перешкоджають здійсненню державного контролю;

- давати обов'язкові для виконання приписи про усунення порушень і недоліків;
- накладати штрафні санкції та вживати заходів, передбачених законом.

Державні інспектори зобов'язані:

- повно, об'єктивно та неупереджено здійснювати державний контроль у межах повноважень, передбачених законом;
- не втручатися і не перешкоджати здійсненню господарської діяльності під час проведення заходів державного нагляду (контролю), якщо це не загрожує життю та здоров'ю людей, не спричиняє небезпеки виникнення техногенних ситуацій та пожеж;
- надавати суб'єкту господарювання консультаційну допомогу щодо здійснення державного нагляду (контролю) відповідно до вимог законодавства;
- забезпечувати нерозголошення комерційної таємниці, що стає доступною посадовим особам під час здійснення перевірок;
- ознайомлювати керівника суб'єкта господарювання, або його заступника, або уповноважену ним особу з результатами державного нагляду (контролю) в строки, передбачені законом;
- дотримуватися ділової етики у взаємовідносинах із суб'єктами господарювання.

Державні інспектори проводять перевірки об'єкта в присутності керівника суб'єкта господарювання або уповноважених ним осіб.

У разі, якщо державний інспектор не допускається до проведення перевірки, ним складається акт про відмову в проведенні перевірки. В цьому акті зазначаються посада, прізвище, ім'я, по батькові особи керівника суб'єкта господарювання або уповноваженої ним особи, яку ознайомлено з актом та якій вручено акт під розписку, або робиться відмітка щодо відмови від ознайомлення з актом та його отримання. У разі, якщо керівник або уповноважена ним особа суб'єкта господарювання відмовляється від отримання акта про відмову особисто, такий акт із зазначенням в ньому реєстраційного номера передається через канцелярію суб'єкта господарювання або відправляється рекомендованим листом.

4.6. Форми Повідомлення про проведення планової перевірки і Направлення на проведення перевірки. (Додатки 1 і 2).

Додаток 1

до Порядку організації та проведення перевірок суб'єктів господарювання щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства

_____ (найменування органу Мінприроди)

_____ (найменування суб'єкта господарювання або прізвище, ініціали фізичної особи – підприємця, його місцезнаходження)

**Повідомлення
про проведення планової перевірки дотримання вимог
природоохоронного законодавства**

Відповідно до статті 20 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», частини четвертої статті 5 Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" у сфері термін з _____ до _____ 20__ року

_____ буде проведено планову перевірку дотримання вимог законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища

_____ (найменування суб'єкта господарювання та/або його відокремлено підрозділу або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи - підприємця, щодо діяльності яких буде проведена перевірка)

_____ (посада)

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Печатка

Додаток 2
до Порядку організації та проведення
перевірок суб'єктів господарювання щодо
дотримання вимог природоохоронного
законодавства

(найменування органу Мінприроди)

Направлення

на проведення _____ перевірки

(тип перевірки)

дотримання вимог природоохоронного законодавства

(найменування суб'єкта господарювання та/або його відокремленого
підрозділу або прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи - підприємця,
щодо діяльності яких буде проведена перевірка)

що знаходиться

(місцезнаходження)

Відповідно до статті 20 Закону України "Про охорону навколишнього
природного середовища", Закону України "Про основні засади
державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" та
наказу органу Мінприроди від 20 року № _____
направляються: _____

(посади, прізвища, ім'я та по батькові)

для проведення у термін з _____ до _____ 20 _____ року _____
(тип перевірки)

перевірки дотримання вимог законодавства у сфері охорони
навколишнього природного середовища.

Підстави для здійснення перевірки: _____

Предмет перевірки: _____

Попередню перевірку проведено: _____

(термін проведення перевірки)

(посада)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Печатка

5. Порядок проведення і оформлення інспекторської перевірки суб'єктів господарювання.

Навчальні питання.

5.1. Початок перевірки.

5.2. Хід перевірки.

5.3. Оформлення перевірки.

5.4. Форми документів перевірки (Акт перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства, Припис, Подання про видачу, зупинення дії або анулювання дозволу, ліміту, квоти).

5.1. Початок перевірки.

Прийшовши на об'єкт, інспектор зобов'язаний відрекомендуватися і пред'явити керівнику господарювання або уповноваженій ним особі направлення на перевірку та службове посвідчення, яке засвідчує приналежність посадові особи до органів Мінприроди, а також пояснити мету, завдання і обсяги перевірки.

Робота інспектора продовжується з особою, відповідальною за проведення робіт по охороні природи на об'єкті, або особою, визначеною керівництвом об'єкту.

В ході перевірки інспектор зобов'язаний розглянути наявність:

— законодавчих, нормативних і методичних документів з питань охорони навколишнього природного середовища, наказів і розпоряджень по організації природоохоронних робіт на об'єкті і призначення відповідальних посадових осіб за їх проведення;

— підрозділів по охороні природи, положення про них, посадових інструкцій; укомплектованість цих підрозділів кадрами відповідної кваліфікації.

Далі інспектор повинен розглянути:

— структуру виробництва і його склад;

— асортимент і обсяги продукції, що випускається;

— витрати основної і допоміжної сировини і матеріалів, в тому числі і палива, відповідність їх вимогам технологічних регламентів, ГОСТів, ТУ та іншим стандартам;

— проектну і технічну документацію виробництв;

— звітну документацію з питань охорони навколишнього природного середовища;

— матеріали дозволів і лімітів на викиди і скиди забруднюючих речовин в навколишнє природне середовище та розміщення відходів;

— матеріали плати за забруднення навколишнього природного середовища;

— дані відомчого лабораторного контролю джерел викидів і скидів;

— відомчі нормативні і методичні документи з питань охорони навколишнього природного середовища, утворення і розміщення відходів виробництва тощо;

— стан виконання заходів по виявлених порушеннях при попередніх перевірках;

— основні правила техніки безпеки і промислової санітарії дотримання яких, при огляді виробництв об'єктів дозволить уникнути нещасних випадків і травматизму. Огляд виробництв здійснюється тільки в супроводі відповідального представника об'єкту.

5.2. Хід перевірки.

Під час проведення перевірки перевіряються наявність та чинність дозвільних документів, які підтверджують право на здійснення господарської діяльності, пов'язаної з використанням природних ресурсів (розміщення відходів, поводження з відходами (крім поводження з радіоактивними відходами) та небезпечними хімічними речовинами, викиди в атмосферне повітря з стаціонарних джерел, спеціальне використання природних ресурсів), транскордонним переміщенням об'єктів рослинного й тваринного світу та інших документів, необхідних для здійснення перевірки.

Крім цього, перевірка здійснюється на території суб'єкта господарювання - на виробничих майданчиках, у цехах, у місцях розташування обладнання, на земельних ділянках, у тому числі, на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, шляхом візуального огляду із застосуванням, у разі необхідності, інструментально-лабораторного, радіаційного та інших методів контролю.

При здійсненні перевірок на об'єктах, діяльність чи експлуатація яких пов'язана із впливом на довкілля шляхом викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти, розміщення відходів і забруднення ґрунтів, проводиться перевірка здійснення суб'єктом господарювання інструментально-лабораторних вимірювань при виробничому контролі за дотриманням встановлених нормативів, а також, у разі необхідності, здійснюється відбір проб та інструментально-лабораторні вимірювання за дотриманням суб'єктами господарювання встановлених нормативів.

Перевірка проводиться за оригіналами або належним чином оформленими копіями документів, наданими керівником або уповноваженою ним особою суб'єкта господарювання, щодо якого здійснюється перевірка.

У разі виявлення фальсифікацій або підробок документів державні інспектори зазначають про це в акті перевірки та передають відповідні матеріали до правоохоронних органів згідно із законодавством.

За фактами виявлених під час перевірки порушень державний інспектор має право одержувати усні або письмові пояснення від керівника або уповноваженої ним особи, особи, відповідальної на об'єкті за стан дотримання вимог природоохоронного законодавства. Такі пояснення долучаються до матеріалів перевірки.

Якщо під час перевірки проводиться вилучення в установленому законодавством порядку знарядь добування об'єктів рослинного та тваринного світу, транспортних (в тому числі плавучих) засобів, зброї та боєприпасів, обладнання та предметів, що є знаряддям незаконного добування об'єктів рослинного та тваринного світу, незаконно добути природні ресурси і продукцію, що з них вироблена, складається опис про їх вилучення в двох примірниках відповідно до Інструкції про порядок вилучення та передання на зберігання до органів внутрішніх справ вилученої у порушників природоохоронного законодавства вогнепальної та іншої зброї і боєприпасів, затвердженої наказом Мінприроди України від 31.03.2003 № 56/м та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 14.04.2003 за № 298/7619, про що обов'язково зазначається в акті перевірки.

У разі виявлення під час проведення перевірки порушення вимог природоохоронного законодавства, за які згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення передбачено адміністративна відповідальність, державні інспектори складають протокол про адміністративне правопорушення відповідно до наказу Мінприроди України від 05.07.2004 № 264 "Про затвердження Інструкції з оформлення органами Міністерства охорони навколишнього природного середовища України матеріалів про адміністративні правопорушення", зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 27.07.2004 за № 934/9533.

При встановленні під час перевірки порушення суб'єктами господарювання вимог законодавства щодо охорони територіальних і внутрішніх морських вод від забруднення і засмічення (стаття 59-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення), крім акта перевірки, складається протокол про адміністративне правопорушення українською та англійською мовами відповідно до «Положення про порядок обчислення розміру відшкодування та сплати збитків, заподіяних внаслідок забруднення із суден, кораблів та інших плавучих засобів територіальних і внутрішніх морських вод України»,

затвердженого наказом Мінприроди України від 26.10.95 N 116, зареєстрованого в Мін'юсті України 27.12.95 за N 478/1014.

5.3. Оформлення перевірки.

За результатами проведеної перевірки, в тому числі спільної з іншими органами державного нагляду (контролю), державним інспектором складається акт перевірки вимог природоохоронного законодавства (додаток 3).

Не допускається включення до акта перевірки інформації або висновків, які не підтверджені документально, пропозицій, а також інформації, наданої правоохоронними органами.

В акті перевірки зазначаються:

- дата та місце складання акта перевірки;
- тип перевірки;
- предмет державного нагляду (контролю);
- номер та дата видачі наказу, на підставі якого проводилася перевірка;
- прізвище, ініціали, посада державних інспекторів, які проводили перевірку;
- посади, прізвища та ініціали осіб, які були залучені до перевірки (за наявності);
- посада, прізвище та ініціали керівника або уповноваженої ним особи суб'єкта господарювання або прізвище фізичної особи - підприємця, що були присутні при перевірці;
- повне найменування суб'єкта господарювання (об'єкта перевірки) та його місцезнаходження;
- у разі, якщо ініціатором перевірки є інший орган влади, — номер, дата звернення і найменування відповідного органу;
- дата початку й закінчення перевірки;
- інформація про здійснення попередньої перевірки (за наявності) та виявлені порушення й недоліки;
- конкретні природоохоронні заходи, які здійснюються на виконання вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів;
- стан виконання виданих раніше приписів щодо усунення виявлених порушень (за наявності);
- обставини та суть порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища (за наявності) з посиланням на нормативно-правові акти, вимоги яких порушені.

До акта перевірки додаються (за наявності) порівняльні таблиці, графіки, схеми, оформлені належним чином, підписані та надані посадовими особами суб'єкта господарювання, що перевіряється.

В акті перевірки також зазначається інформація, пов'язана з проведенням інструментально — лабораторного контролю (відбір проб та вимірювання безпосередньо на об'єкті перевірки), та зазначаються посилання на акти відбору проб та протоколи вимірювань.

В останній день перевірки два примірники акта перевірки підписуються державними інспекторами, які проводили перевірку, і всіма членами комісії (якщо перевірка проводилася комісією), керівником або уповноваженою особою суб'єкта господарювання. Якщо суб'єкт господарювання не погоджується з актом, він підписує акт із зауваженнями. Зауваження суб'єкта господарювання щодо здійснення державного нагляду (контролю) є невід'ємною частиною акта перевірки. У разі відмови суб'єкта господарювання підписати акт, про це зазначається в акті перевірки.

Один примірник акта перевірки (з відповідними додатками) передається керівнику (уповноваженій ним особі) суб'єкта господарювання, про що на останній сторінці примірників акта перевірки робиться відповідна відмітка за підписом особи, яка отримала акт перевірки, із зазначенням посади, прізвища та ініціалів, а також дати одержання акта. Другий примірник акта перевірки зберігається в органі Мінприроди.

У разі, якщо посадова особа або уповноважений нею представник суб'єкта господарювання відмовляється від отримання акта перевірки особисто, то такий акт передається через канцелярію суб'єкта господарювання (із зазначенням вхідного реєстраційного номера) або відправляється рекомендованим листом.

До примірника акта, який зберігається в органі Мінприроди, додаються документи, що підтверджують факт поштового відправлення та вручення адресату акта перевірки.

На підставі акта, який складено за результатами перевірки, протягом п'яти днів з дня її завершення, у разі виявлення порушень вимог природоохоронного законодавства складається припис про усунення порушень вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища (додаток 4).

Припис щодо усунення порушень природоохоронного законодавства складається у двох примірниках, один з яких не пізніше п'яти робочих днів з дня складення акта надається керівнику суб'єкта господарювання чи уповноваженій ним особі для виконання, другий з підписом такої особи залишається в органі Мінприроди, який здійснював перевірку.

У разі, якщо посадова особа або уповноважений нею представник суб'єкта господарювання відмовляється від отримання приписів особисто, припис відправляється рекомендованим листом.

Строк виконання припису встановлює державний інспектор залежно від виявлених порушень природоохоронного законодавства, але не більше ніж 6 місяців. У разі неможливості виконання приписів у встановлені в них строки суб'єкт господарювання, що перевірявся, може звернутись до органу Мінприроди для їх продовження з обґрунтуванням та підтверджуючими документами, оформленими належним чином.

У разі необхідності видачі, зупинення дії чи анулювання в установленому законодавством порядку дозволів, лімітів та квот на спеціальне використання природних ресурсів, викиди і скиди забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, розміщення відходів, поводження з небезпечними хімічними речовинами, транскордонне переміщення об'єктів рослинного і тваринного світу, а також встановлення нормативів допустимих рівнів шкідливого впливу на стан навколишнього природного середовища відповідний орган Мінприроди вносить подання (додаток 5) про це до Мінприроди чи відповідного територіального органу Мінприроди.

У разі виявлення під час проведення перевірок правопорушень, які містять ознаки злочину, відповідний орган Мінприроди не пізніше 10 робочих днів з дня оформлення відповідних матеріалів щодо такого правопорушення направляє їх до правоохоронних органів.

Контроль за виконанням приписів, наданих за результатами перевірки, здійснює орган Мінприроди, який видав припис. Контроль за виконанням приписів, наданих за результатами перевірки, проведеної Державною екологічною інспекцією, може бути покладено на орган Мінприроди відповідної території.

5.4. Форми документів перевірки (Акт перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства, Припис, Подання про видачу, зупинення дії або анулювання дозволу, ліміту, квоти).

Додаток 3

до Порядку організації та проведення перевірок суб'єктів господарювання щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства

_____ (найменування органу Мінприроди)

АКТ

**перевірки дотримання вимог природоохоронного
законодавства**

«__» _____ 20__ року _____
(місце складання акта)

Нами, _____
(посади, прізвища та ініціали осіб, що проводили перевірку)

із залученням _____
(посади, прізвища та ініціали)

у присутності _____
(посада, прізвище та ініціали керівника (уповноваженої ним особи))

_____ (суб'єкта господарювання)

відповідно до статті 20 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» та згідно з наказом _____ від _____ 20__ року N _____

_____ (назва органу Мінприроди)

проведена _____ перевірка дотримання вимог
(планова, позапланова)

природоохоронного законодавства _____
(найменування суб'єкта господарювання, що перевірявся)

Місцезнаходження суб'єкта господарювання

_____ Керівник _____ (уповноважена ним особа) суб'єкта господар _____

(посада, прізвище, ім'я, по батькові, тел., факс)

Відповідальний за охорону навколишнього природного середовища (за наявності):

(посада, прізвище, ім'я, по батькові, тел., факс)

За результатами перевірки встановлено:

Перевірку провели:

(посада) підпис) прізвище, ініціали)

При перевірці були присутні:

(посада керівника підпис) (прізвище, ініціали)
суб'єкта господарювання,
уповноваженої ним особи)

Акт складено у _____ примірниках.

Акт отримав:

(посада) підпис) (прізвище, ініціали)

Додаток 4
до Порядку організації та
проведення перевірок суб'єктів
господарювання щодо
дотримання вимог
природоохоронного
законодавства

_____ (орган Мінприроди)

_____ (найменування суб'єкта господарювання,
прізвище та ініціали його керівника)

_____ (поштова адреса)

ПРИПИС

від _____ N _____

Відповідно до статті 20 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», статті 7 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» та Положення про

_____ (назва органу Мінприроди)

затвердженого _____

_____ та реквізити наказу Мінприроди, яким це Положення затверджено)

з метою усунення порушень природоохоронного законодавства, виявлених під час перевірки дотримання вимог законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища, проведеної _____ 20__ року,

_____ (посади, прізвища та ініціали осіб, що проводили перевірку)

ПРИПИСУЮ(ЄМО):

№ з/п	Зміст припису	Термін виконання	Обґрунтування
1			
2			
3			

Додаток 5
до Порядку організації та
проведення перевірок суб'єктів
господарювання щодо
дотримання вимог
природоохоронного
законодавства

(орган Мінприроди)

(найменування органу державної влади)

« ____ » _____ 20__ року

ПОДАННЯ
про видачу, зупинення дії або анулювання дозволу, ліміту,
квоти
(необхідне підкреслити)

(найменування органу Мінприроди, що здійснив перевірку)

у період _____ здійснено перевірку вимог
природоохорони
законодавства

(найменування суб'єкта господарювання, його місцезнаходження)

за результатами якої встановлено такі порушення:

(суть виявлених порушень)

Відповідно до _____

(нормативно-правовий акт, на підставі якого діє орган Мінприроди)

та _____

*(стаття відповідного закону, Кодексу України про адміністративні
правопорушення, вимоги якого порушено)*

(найменування органу Мінприроди)

вносить подання про _____

(видачу, зупинення дії чи анулювання дозволів, лімітів, квот)

Про прийняте рішення просимо повідомити

(найменування органу Мінприроди)

Додатки:

1. Копія акта перевірки на _____ арк.
2. Копія (копії) приписів на _____ арк.
3. Копія (копії) протоколів про адміністративні правопорушення на _____ арк.

Керівник (заступник керівника)

органу Мінприроди _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

6. Перевірка повітряохоронної діяльності підприємств і нормативи часу при здійсненні інспектування.

Навчальні питання.

- 6.1. Загальні відомості.
- 6.2. Стационарні джерела забруднення.
 - 6.2.1. Які матеріали і документи повинні розглядатися при перевірці підприємства?
 - 6.2.2. Що обстежується при перевірці виробничих підрозділів підприємства?
 - 6.2.3. Як виявляються наднормативні і надлімітні викиди?
 - 6.2.4. Перевірка санітарно-промислової лабораторії підприємства.
 - 6.2.5. Вимоги до розміщення та обладнання місць відбору проб з газопилових потоків.
- 6.3. Пересувні джерела забруднення.
 - 6.3.1. Що повинно перевірятися на автопідприємствах?
 - 6.3.2. Операція «Чисте повітря».
 - 6.3.2.1. Загальні положення.
 - 6.3.2.2. Завдання операції.
 - 6.3.2.3. Організація роботи.
- 6.4. Нормативи часу при перевірці дотримання повітряохоронного законодавства підприємствами.
 - 6.4.1. Підприємства, що мають стационарні джерела забруднення.
 - 6.4.2. Автопідприємства.

6.1. Загальні відомості.

Підприємства і об'єкти, які в процесі виробничої діяльності здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, підлягають обов'язковим інспекційним перевіркам.

Перевірка підприємств проводиться згідно з законом України «Про охорону атмосферного повітря» і регламентується рядом нормативно-інструктивних документів.

Періодичність перевірок залежить від категорії підприємств і об'єктів, які можуть мати стаціонарні і пересувні джерела забруднення.

6.2. Стаціонарні джерела забруднення.

6.2.1. Які матеріали і документи повинні розглядатися при перевірці підприємства?

В процесі перевірки стаціонарних джерел забруднення на підприємствах повинні бути розглянуті такі матеріали і висвітлені такі питання:

а) інвентаризація джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферу по формі 1-повітря, достовірність і повноту її. Яким методом вона була складена, хто проводив, коли, кількість визначених (організованих, неорганізованих) джерел викидів, оснащених газоочисними установками (ГОУ). Кількість джерел викидів, що вимагають оснащення ГОУ. Карта-схема підприємства з нанесеними на ній джерелами викидів. Відповідність нумерації джерел викидів на карті-схемі і в матеріалах інвентаризації;

б) санітарно-технічний звіт по обстеженню вентиляційних систем, відповідність його матеріалам інвентаризації;

в) локальний том нормативів гранично допустимих викидів (ГДВ) забруднюючих речовин в атмосферу, його якість і повнота, рік розробки і затвердження. Строк досягнення нормативів ГДВ. Організація-розробник;

г) заходи по досягненню нормативів ГДВ в передбаченні терміни;

д) наявність і якість ведення журналів первинної облікової документації по формах ПОД-1, ПОД-2, ПОД-3 або галузевих форм первинного обліку, погоджених з Мінприроди України (ПОД-1 – це журнал обліку стаціонарних джерел забруднення та їх характеристики; ПОД-2 - це журнал обліку виконання заходів по охороні атмосферного повітря; ПОД-3 – це журнал обліку роботи газоочисних та пиловловлюючих установок);

е) ПОД-1 – наявність погодженого з органами Мінприроди України графіку контролю джерел викидів і його дотримання. Наявність і якість ведення робочих журналів і реєстрації даних аналізів в санітарно-промислових лабораторіях (СПЛ). Достовірність результатів аналізів. Методики, по яких ведуться аналізи проб промислових викидів. Відповідність контрольних вимірів, проведених

аналітичними підрозділами держуправлінь, даним результатів аналізів, проведених СПЛ, а також дозволеним викидам по джерелах;

е) ПОД-2 – наявність річних планів заходів, направлених на охорону повітряного басейну. Своєчасність ведення журналу. Наявність актів приймання виконаних робіт після впровадження заходів. Наявність документів, що підтверджують скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферу після впровадження заходів (лабораторні виміри, розрахунки і т.ін.);

ж) ПОД-3 – якість ведення журналу, відповідність даних, представлених в ньому, записам в оперативних журналах по обслуговуванню ГОУ або в цехових журналах роботи технологічного обладнання;

з) статистична звітність по формі 2-ТП (повітря). Яким методом вона складається (по матеріалам інвентаризації, балансовим, розрахунковим методикам, чи враховуються реальні обсяги випуску продукції, стан виконання заходів, час роботи ГОУ і їх ефективність і т.ін.);

и) дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферу за минулий, на поточний і наступні роки, ким видані, коли, на основі яких матеріалів;

і) ліміти викидів забруднюючих речовин в атмосферу за ці періоди, ким і коли видані, на основі яких документів;

ї) матеріали плати за забруднення атмосферного повітря;

й) план заходів по регулюванню викидів в період несприятливих метеорологічних умов (НМУ), їх достатність і стан виконання;

к) матеріали відомчого лабораторного контролю рівнів забруднення атмосферного повітря в межах санітарно-захисної зони (СЗЗ);

л) матеріали по створенню СЗЗ при її відсутності. Кількість чоловік, що проживає в її межах, що ще розташовано, крім житла;

м) інші документи з питань охорони атмосферного повітря.

Отримавши ці документи , інспектор зобов'язаний провести їх аналіз, порівняти дані, приведені в матеріалах інвентаризації, локальному томі ГДВ, дозволам на викиди забруднюючих речовин в атмосферу та лімітам викидів, технологічним регламентам, статзвітності по формі 2-ТП (повітря), даним аналітичного контролю (аналіз вести по джерелах, які вносять основний вклад в загальні обсяги викидів по підприємству). В результаті цього необхідно визначити достовірність матеріалів статзвітності по формі 2-ТП (повітря), а також дотримання дозволених викидів і лімітів викидів

забруднюючих речовин в атмосферу. Скласти порівняльну таблицю цих даних за останні 3 роки.

6.2.2. Що обстежується при перевірці виробничих підрозділів підприємства?

Наступним етапом роботи інспектора є огляд виробництв підприємства.

При обстеженні виробництв основна увага приділяється:

а) стану роботи технологічного обладнання, його фізичному і моральному зношенню, відповідності сучасним екологічним вимогам, впливу його на навколишнє середовище;

б) технічному стану і ефективності роботи газоочисних установок (ГОУ), відповідність фактичних параметрів навантаження паспортним, наявності реєстраційних номерів на ГОУ, інструкції по експлуатації і обслуговуванню ГОУ, оцінці рівня підготовки обслуговуючого персоналу;

в) ходу будівництва повітряохоронних об'єктів, дотриманню термінів будівництва технологічних і повітряохоронних об'єктів як нових, так і тих, що передбаченні заходами по досягненню нормативів ГДВ;

г) наявності джерел викидів, що потребують оснащення газоочисними установками, чи прийняті технічні рішення з цих питань;

д) наявності неврахованих джерел викидів;

е) загальному санітарному стану виробництв і території підприємства та іншим питанням.

6.2.3. Як виявляють наднормативні і надлімітні викиди?

Аналізуючи зібрані документи і інформацію, при обстеженні інспектор зобов'язаний провести розрахунок виявленого наднормативного (по речовинах і джерелах, г/с) і надлімітного (по речовинах) викиду (т/рік) по відношенню до вказаних величин в дозволах і лімітах, який може бути за рахунок:

а) невиконання у встановленні терміни заходів по досягненню нормативів ГДВ;

б) неефективної роботи газоочисних установок;

в) роботи технологічного обладнання при несправних газоочисних установках або їх невикористанні;

г) порушення технологічних режимів;

д) використання непроектною сировини і палива в технологічних процесах;

е) аварійних і залпових викидах забруднюючих речовин в атмосферу, які не передбаченні технологічними регламентами виробництв;

е) неврахованих джерел викидів та інше.

Надлімітний викид визначається як різниця між фактичними викидами забруднюючих речовин згідно із статзвітністю по формі 2-ТП (повітря) і кількістю по доведеному ліміту.

Наднормативний викид визначається з урахуванням різниці між фактичною та дозволеною кількістю викидів і часу роботи джерела в режимі наднормативного викиду. Термін роботи джерела в режимі наднормативного викиду визначається з моменту виявлення порушення до моменту його усунення, підтвердженого даними контрольної перевірки, з урахуванням фактично відпрацьованого часу.

6.2.4. Перевірка санітарно-промислової лабораторії підприємства.

Під час повної перевірки підприємства інспектор зобов'язаний ознайомитись з роботою санітарно-промислової лабораторії, при цьому перевірити:

а) укомплектованість кадрами відповідної кваліфікації, забезпеченість необхідним приміщенням;

б) забезпеченість нормативно-технічною і погодженою методичною документацією з питань визначення концентрації забруднюючих речовин в промислових викидах і атмосферному повітрі;

в) забезпеченість необхідними приладами контролю і обладнанням;

г) виконання графіку контролю джерел викидів і стану забруднення атмосферного повітря в СЗЗ – санітарно-захисна зона;

д) стан ведення робочих журналів і журналів обліку характеристик стаціонарних джерел забруднення та інші питання роботи санітарно-промислової лабораторії.

Під час перевірки інспектор має право дати завдання санітарно-промисловій лабораторії зробити контрольний вимір викидів забруднюючих речовин в атмосферу по одному або декількох джерелах.

6.2.5. Вимоги до розміщення та обладнання місць відбору проб з газопилових потоків.

Розташування і обладнання місць відбору проб.

Відбір проб забруднюючих речовин (ЗР) виконують в місцях де, як правило, вимірюється швидкість газопилового потоку.

Розташування місць відбору повинно відповідати вимогам ГОСТ 17.2.4.06, ГОСТ 17.2.4.07 та ГОСТ 12.4.021.

Вибір місця та точок відбору проб визначають на прямолінійній, по можливості вертикальній, ділянці газоходу. Переріз газоходу, де виконуються виміри, слід вибирати на достатній відстані від місць, де змінюється напрям потоку газу або площа поперечного перерізу газоходу (відводи, коліна, шибери, люки, дроселюючи пристрої та інші). Довжина прямої ділянки повинна бути не менша 4-5 еквівалентних діаметрів газоходу. Відрізок прямої ділянки газоходу до місця, де виконуються виміри, повинен бути довшим за відрізок після місця виміру. Відношення довжини відрізків газоходу визначається згідно п.2.2. ГОСТ 17.2.4.06.

Якщо ці вимоги не можливо виконати, тоді визначають поле швидкості особливо ретельно, збільшуючи кількість точок вимірів швидкості та, відповідно, точок відбору проб.

При значному збуренні газопилового потоку (після засувки, кілець, циклонів та ін.) перед місцем виміру в газоході встановлюють вирівнювач потоку. Вирівнювач газопилового потоку виготовляють з тонких радіально розташованих металевих пластин довжиною 1-1,5 діаметра газоходу.

В аераційних ліхтарях виміри та відбір проб виконують в центрах тарирувальних ділянок, визначених для виміру швидкості газопилового потоку, на середній лінії, на рівних відстанях від верхнього та нижнього країв прорізу ліхтаря в точках, що стоять одна від одної не більш ніж на 10м кожного ярусу. Виміри виконують з відкритих боків ліхтаря. При загальній довжині ліхтаря більше 50м дозволяється проводити виміри через кожні 25м.

Виміри та відбір проб в газопиловому потоці від вентиляторів, дефлекторів, гирл шахт виконують в газоходах перед ними на відстані, визначеній аналогічно вимогам, як і для газоходів більших довжин.

Для визначення ступеня очищення газу, місця відбору проб на вході та виході газу з ГОУ розміщують та обладнують в безпосередній близькості від ГОУ, з урахуванням вимог п.4.2.

Отвори для відбору проб пилу, газоподібних ЗР та аеродинамічних вимірів виконують на газоходах в місцях, що визначені п.4.2 та 4.3 того ж ГОСТу. Діаметр отвору повинен бути 60 ± 10 мм.

При виконанні відбору газоподібних ЗР, отвір виконують діаметром 20 мм або достатнім для вводу пробовідводного зонду з електророзігрівом (30-40 мм).

Отвір з зовнішнього боку газоходу оформлюють патрубком з виступом до 20 мм.

Після відбору отвори необхідно надійно герметизувати заглушками.

На газоході біля отвору для відбору проб монтується пристрій (металевий пруток) для фіксації пробовідбірної зонду та поглинальних приладів.

Відбір проб через пробовідбірний штуцер без відбірної зонду забороняється. Якщо зонд стаціонарно закріплений в газоході, то розташування його вхідного отвору повинно забезпечити відбір представницької проби. Правильне розташування вхідного отвору повинно підтверджуватися попередніми результатами виміру швидкості газу та концентрації ЗР по точках лінійного перерізу газоходу (п.8.2.4 згаданого ГОСТу). При монтажу передбачається можливість очистки зонду від пилу.

Обладнання площадок для виконання відбору проб.

Площадки для виконання відбору проб обладнують біля місць відбору у відповідності до вимог ГОСТ 12.2.032 та ГОСТ 12.2.033.

Загальна площа робочої площадки повинна бути не менше 2м². Площадка має бути захищена від дії підвищених температур, прямих сонячних променів та атмосферних опадів. Оператору не повинні заважати рухаючі частини технологічного обладнання.

Площадка та ведуча до неї дробина повинні мати огорожу. З усіх боків на висоту більш ніж 1м площадка захищається бортовими листами.

На площадці обладнується місце для встановлення необхідних приладів. Апаратура та прилади повинні бути надійно закріплені.

Площадку забезпечують стаціонарним чи переносним освітленням та обладнують електричні розетки для живлення приладів. Рівень освітлення повинен бути достатнім для зчитування показань шкали приладів, забезпечення безпечного пересування по площадці, драбині та відповідати вимогам СНіП 11-4-79: 100 лк на шкалах вимірювальних приладів та 10 лк на сходах.

Рівень шуму на площадці повинен відповідати вимогам ГОСТ 12.1.003 та Санітарним нормам N 3223-85 і не перевищувати 80 дБА. При генеруванні звуку вентиляторами, димососами або насосами – не більше 75 дБА.

Рівні вібрації не повинні перевищувати нормативи, що визначені ГОСТ 12.1.012 та Санітарними нормами N 3044-84. При рівнях звукового тиску в октавних полосах частот 16; 31,5 та 63 Гц норматив становить 92 дБ.

Якщо будівельна конструкція площадки не дозволяє забезпечити нормований рівень вібрації, то слід встановити спеціальні амортизатори та демпфери.

Для забезпечення оперативного зв'язку з аварійними та технологічними службами підприємства на площадці встановлюють переносні або стаціонарні засоби зв'язку.

6.3. Пересувні джерела забруднення.

6.3.1. Що повинно перевірятися на автотранспортних засобах?

При повному обстеженні підприємств повинні перевірятися транспортні дільниці або цехи.

В акті повинно бути відображено:

— кількість автомобілів з бензиновими двигунами, дизельними та тих, що працюють на газоподібному паливі;

— наявність контрольно-регулювальних пунктів (постів) – КРП, їх оснащення обладнанням, контрольно-вимірювальною апаратурою, можливість роботи в холодну пору року.

На підприємствах, що не оснащені КРП, перевіряється:

а) наявність договору з іншою організацією, яка проводить визначення вмісту забруднюючих речовин в викидах відпрацьованих газів автомобілів, та періодичність перевірок;

б) додержання термінів державної повірки приладів (не рідше 1 разу на 6 місяців для газоаналізаторів і 1 разу на рік для димомірів);

в) наявність необхідної технічної документації;

г) ведення журналів обліку результатів вимірів, відміток про направлення автотранспортних засобів на ремонт, наявність та дотримання графіку перевірки автотранспорту на вміст оксиду вуглецю, вуглеводнів та димності у відпрацьованих газах автомобіля;

д) наявність дільниць (постів) по ремонту та обслуговуванню систем живлення і запалення двигунів, їх укомплектованість газоаналітичною апаратурою.

Перевірка вмісту забруднюючих речовин у викидах відпрацьованих газів автомобілів проводиться:

— на підприємствах-виготовлювачах – на контрольно-регулювальному посту та на складі готової продукції;

— на підприємствах, що здійснюють ремонт, технічне обслуговування та експлуатацію автомобілів, - на контрольно-регулювальному пункті (посту) та при виїзді (в'їзді) з території підприємства;

При виявленні порушень встановлених стандартами норм вмісту забруднюючих речовин у викидах відпрацьованих газів:

— на підприємствах-виготовлювачах, підприємствах, що здійснюють ремонт та технічне обслуговування - автомобіль на склад готової продукції відправляти заборонено, він відправляється на регулювальні роботи;

— на підприємствах, що здійснюють експлуатацію, - автомобіль до рейсу не допускається і направляється на регулювання.

Контрольні виміри вмісту забруднюючих речовин в викидах відпрацьованих газів проводяться приладами Держекоінспекції або підприємства, що перевіряється.

6.3.2. Операція «Чисте повітря».

6.3.2.1. Загальні положення.

Зростаюче забруднення атмосферного повітря автотранспортом викликало необхідність посилення мір контролю за цим негативним явищем, що знайшло відгук в проведенні щорічних операцій «Чисте повітря».

Регламентується порядок здійснення цих операцій Положенням «Про порядок взаємодії органів Державної екологічної інспекції Мінприроди і Державної автомобільної інспекції МВС України» й, в першу чергу, Положенням «Про проведення операції «Чисте повітря»».

Координація робіт по державному контролю за охороною атмосферного повітря від забруднення шкідливими викидами автотранспортних засобів здійснюється Міністерством охорони навколишнього природного середовища.

Організація і проведення операції «Чисте повітря» здійснюється представниками територіальних органів Державної екологічної інспекції за участю Державної автомобільної інспекції та іншими спеціально уповноваженими державними органами і громадськими об'єднаннями в галузі охорони навколишнього природного середовища.

На період проведення операції «Чисте повітря» територіальними органами Державної екологічної інспекції з участю Державтоінспекції розробляється план її проведення, який погоджується з зацікавленими органами, що приймають в ній участь.

6.3.2.2. Завдання операції.

Головним завданням операції «Чисте повітря» є зниження забруднення атмосферного повітря шкідливими викидами (понад 100 речовин) автотранспортних засобів.

З цією метою у відповідності до плану проведення операції, необхідно:

1. Здійснити перевірку організації роботи, яка проводиться власниками автотранспорту, станціями технічного обслуговування, по зниженню забруднення атмосферного повітря шкідливими викидами автомобільного транспорту.

2. Перевірити наявність на підприємствах контрольно-регулювальних пунктів, їх забезпеченість засобами контролю токсичності та димності відпрацьованих газів, організацію їх ремонту, державних перевірок, а також ефективність використання і професійну підготовку обслуговуючого персоналу.

3. Перевірити автотранспортні засоби, які належать державним, громадським, кооперативним організаціями і індивідуальним власникам на відповідність нормативам державних стандартів щодо токсичності відпрацьованих газів двигунів автомобілів.

4. В разі наявності недоліків в роботі автогосподарств по охороні атмосферного повітря їх керівництву видавати приписи на усунення виявлених при перевірках недоліків і забезпечення дотримання вимог державних стандартів по токсичності та димності відпрацьованих газів двигунів.

5. Провести з залученням засобів масової інформації агітаційно-роз'яснювальну роботу серед населення про необхідність боротьби за зниження забруднення атмосферного повітря шкідливими викидами автотранспортних засобів та передовий досвід повітряохоронної роботи підприємств.

Видання агітаційних друкованих матеріалів по операції «Чисте повітря» здійснюється місцевими радами товариств охорони природи, добровільного товариства автолюбителів, органами Державтоінспекції та Держекоінспекції.

6.3.2.3. Організація роботи.

Операція «Чисте повітря» проводиться щорічно протягом травня. За рішенням місцевих органів влади регіональні операції «Чисте повітря» можуть проводитись і у інші визначені ними строки.

Кількість та склад груп, які приймають участь в операції, затверджується територіальними органами Державної екологічної інспекції і Державної автомобільної інспекції.

До складу груп, які формуються для проведення операції, можуть залучатися представники підприємств, установ та організацій, за узгодженням з їх керівництвом.

При проведенні операції «Чисте повітря», у відповідності з планом її проведення, перевірка охоплюються підприємства, що експлуатують автотранспорт або проводять його технічне обслуговування чи ремонт, незалежно від форм власності, а також проводяться вибіркові перевірки транспортних засобів в процесі експлуатації на дорогах.

Проведення інструментального контролю токсичності та димності відпрацьованих газів автомобілів забезпечується як

приладами контролюючих органів, так і організацій, що перевіряються.

Перевірка повітряохоронної діяльності автопідприємств, станцій технічного обслуговування, а також автомобілів на автодорогах здійснюється згідно з вимогами державних стандартів та інших нормативних документів.

За результатами перевірки:

1. Станцій технічного обслуговування автомобілів, автотранспортних підприємств та автосподарств – складається акт перевірки виконання вимог природоохоронного законодавства (додаток 1 до Положення «Про проведення операції «Чисте повітря»).

По виявлених недоліках видаються приписи на їх усунення, до винних вживаються передбачені законодавством заходи адміністративного впливу.

2. Державних та індивідуальних автотранспортних засобів на автодорогах – складається відомість результатів вимірів вмісту шкідливих речовин у відпрацьованих газах (додатки 2, 3 до Положення), та вживаються передбачені заходи адміністративного впливу до водіїв.

Результати проведення операції узагальнюються та аналізуються. По виявлених недоліках з питань дотримання вимог природоохоронного законодавства в регіоні інформуються місцеві органи державної виконавчої влади. В місячний термін після закінчення операції матеріали і пропозиції з питань оздоровлення повітряного басейну направляються в Головну екоінспекцію Мінприроди України (додатки 4, 5 до Положення).

6.4. Нормативи часу при перевірці дотримання повітряохоронного законодавства підприємствами.

Витрати часу на проведення перевірок підприємств, що мають стаціонарні і пересувні джерела забруднення атмосферного повітря визначаються методичними рекомендаціями : «Про нормативи часу при здійсненні робіт по держконтролю за додержанням природоохоронного законодавства».

6.4.1. Підприємства, що мають стаціонарні джерела забруднення.

Нормативи трудозатрат на перевірку підприємств залежать від санітарної категорії підприємств, а вони класифікуються з урахуванням кількості джерел викидів та валового викиду з них (див. табл. 1 й 2):

Таблиця 1.

Класифікація промислових підприємств-забруднювачів атмосферного повітря по категоріях.

Кількість джерел викиду	Валовий викид, т/рік		
	більше 500	від 100 до 500	менше 100
більше 100	I	I	II
від 10 до 100	I	II	III
менше 10	II	III	III

Таблиця 2.

Нормативи трудозатрат на перевірку промислових підприємств-забруднювачів атмосферного повітря (в людино-годинах)

Види робіт	Категорія підприємства		
	I	II	III
1	2	3	4

1. Підготовка до проведення перевірки.

Вивчення наявних матеріалів, актів попередніх перевірок, приписів і т. п. 6 3 1

2. Обговорення з керівництвом підприємства порядку проведення перевірки і вирішення організаційних питань. 1 1 0.5

3. Загальне знайомство з підприємством в натурі, з розміщенням основних цехів та виробництв, із структурою природоохоронних служб. 4 2 1

4. Робота з документацією:
- вивчення технологічних регламентів, сертифікатів і технічних умов на сировину, паливо і матеріали на предмет їх відповідності вимогам регламентів; 8 6 2

- розгляд санітарно-технічного звіту по результатах інвентаризації джерел викидів і локального тому ГВД підприємства, їх відповідність вимогам по об'єму і змісту; 6 4 1

- видача завдання лабораторії аналітичного контролю на проведення вимірів по основних джерелах викидів; 1 1 0.5

Види робіт	Категорія підприємства		
	I	II	III
1	2	3	4

- перевірка наявності оформленого дозволу на викид і дотримання термінів його дії, а також відповідності дозволених величин встановленим нормативам ГДВ;	2	1	0.5
- перевірка наявності і стан ведення форм первинної звітності по формах ПОД;	6	4	2
- перевірка дотримання графіка контролю джерел викидів і відповідність результатів вимірів (г/с, т/рік) величинам дозволених викидів за даними служб відомчого контролю;	4	2	1
- розгляд і перевірка достовірності форми статзвітності 2-ТП (повітря) за попередніми даними.	6	4	2
5. Перевірка паспортів газоочисного обладнання.	6	3	1
6. Обстеження виробництва і перевірка нормативи часу на перевірку стану експлуатації газоочисного одного апарату очистки обладнання газу в залежності від типу очистки наведені в таблиці 3.			
7. Розрахунок фактичної ефективності роботи ГОУ за даними вимірів аналітичної лабораторії. Порівняння даних вимірів з дозволеними викидами. Розрахунок величин додаткових, зверхнормативних викидів по кожному перевіреному джерелу і по кожному інгредієнту.	4	2	1
8. Оцінка впливу викидів підприємств на забруднення атмосферного повітря жилої зони за даними спостережень Укргідромету, органів СЕС та служб відомчого контролю.	2	1	0.5
9. Перевірка стану виконання запланованих повітряохоронних заходів по документації і в натурі.	6	3	2

Види робіт	Категорія підприємства		
	I	II	III
1	2	3	4
10. Перевірка автотранспортного цеху (гаражу) підприємства.	6	4	2
11. Кінцева оцінка додержання дозволених величин викидів і достовірності звітних даних по формі 2-ТП (повітря).	4	2	1
12. Перевірка наявності ліміту на викид, його відповідність фактичним величинам.			
Додержання умов платежів.	2	1	0.5
13 Розрахунок позову на стягнення сум за зверхнормативні викиди забруднюючих речовин.	4	2	0.5
14 Оформлення документів для прийняття заходів адміністративного впливу.	4	2	1
15 Оформлення акту перевірки.	16	10	4
16. Проведення підсумкової наради з керівниками служб підприємства по обговоренню результатів перевірки.	2	2	1

Всього 121 61 25

При наявності у викидах речовин 1 і 2 класів небезпеки по санітарній класифікації (крім оксидів азоту) в кількості, що перевищує 5% загального обсягу, категорія підприємства підвищується на одиницю.

Підприємства енергетики (ТЕЦ і ГРЕС), незалежно від об'ємів викидів, прирівнюються до II категорії.

Перевірки великих металургійних або хімічних комплексів можуть проводитись по окремих виробництвах або групах виробництв. Нормативи трудозатрат при цьому по кожному виробництву, що перевіряється, встановлюються у відповідності з категорією.

Оскільки на багатьох промислових підприємствах є велика кількість газоочисного обладнання, яке працює за різними методами очистки газу, нижче в табл. 3, приведені нормативи трудозатрат на перевірку цього обладнання.

Таблиця 3.

Нормативи трудозатрат на перевірку газоочисного обладнання в залежності від методу очистки.

Методи очистки газу	Групи апаратів очистки газу	Трудозатрати на перевірку одного апарату очистки
Суха інерційна очистка	I	20 хв.
Мокраочистка	II	30 хв
Очистка методом фільтрації	III	40 хв.
Електрична очистка	IV	60 хв.
Хімічна очистка	V	30 хв.
Термічна і термокаталітична очистка	VI	30 хв.

6.4.2. Автопідприємства.

Автотранспортне підприємство (АТП), а також підприємства, що мають інші пересувні джерела викидів, по нормативах трудозатрат на перевірку прирівнюється до II категорії промислових підприємств.

Кількість автомобілів, що підлягають контролю при перевірці автотранспортних підприємств, повинна становити не менше : 30% - для підприємств з числом автомобілів до 100 шт; 20% - для підприємств з числом автомобілів до 500 шт; 10% - для підприємств з числом автомобілів більше 500 шт. При розрахунку нормативів трудозатрат на перевірку автотранспортних підприємств необхідно враховувати додатковий час на перевірку токсичності і димності відпрацьованих газів автотранспортних засобів – 0.25 години (15 хвилин) на кожний автомобіль, що перевіряється на контрольно-вимірному посту.

Нормативи трудозатрат на перевірку підприємств-виробників автотранспортних засобів, а також підприємств, що здійснюють їх ремонт та технічне обслуговування, встановлюються, виходячи з об'ємів валових викидів і кількості джерел викидів забруднюючих речовин як і для промислових підприємств, по трьох категоріях. При цьому необхідно враховувати додатковий час на контрольну перевірку готової продукції на складах або на випуск автомобілів згідно з вищевказаними нормативами.

7. Інвентаризація викидів забруднюючих речовин на підприємстві і звіт про неї.

Навчальні питання.

7.1. Чим регламентується проведення інвентаризації і складання звіту?

- 7.2. Основні терміни та їх визначення.
- 7.3. Порядок проведення інвентаризації.
- 7.4. Зміст звіту.

7.5. Додатки до інструкції «Про зміст та порядок складання звіту про проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві».

7.1. Чим регламентується проведення інвентаризації і складання звіту?

Відповідно до ст. 31 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» та ст. 4 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» нормування у галузі охорони атмосферного повітря проводиться з метою встановлення комплексу обов'язкових норм, правил, вимог щодо охорони атмосферного повітря від забруднення.

Інвентаризація викидів забруднюючих речовин допомагає вирішувати ці питання.

Проведення інвентаризації регламентується відповідною інструкцією «Про зміст та порядок складання звіту про проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві », яка затверджена наказом Мінприроди 10.02.1995 р., №7 (далі – Інструкція).

Інструкція містить в собі методичні вказівки по змісту та оформленню необхідних документів для створення звіту по інвентаризації викидів забруднюючих речовин, які утворюються на підприємстві з урахуванням технологічного прогресу та його особливостей.

В Інструкції узагальнені та викладені основні вимоги до:

- порядку проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин і представлення її в органи Мінприроди України;
- оформлення звіту по проведенню інвентаризації викидів забруднюючих речовин.

Застосування даної Інструкції обов'язкове при проведенні інвентаризації викидів забруднюючих речовин виробничими об'єднаннями і промисловими підприємствами, організаціями і установами (далі – підприємства), які мають викиди забруднюючих речовин а атмосферу, незалежно від відомчого підпорядкування і форм власності.

7.2. Основні терміни та їх визначення.

1. Викид речовини – надходження речовин в атмосферу від джерел забруднення.

2. Інвентаризація – систематизація інформації про розміщення джерел забруднення атмосфери на території, види і кількісний склад забруднюючих речовин, що викидаються у атмосферне повітря.

3. Потужність викиду – кількість речовини, яка викидається в атмосферу за одиницю часу.

4. Джерело забруднення атмосфери – об'єкт, з якого поширюється забруднююча речовина.

5. Стационарне джерело забруднення атмосфери – підприємство, цех, агрегат, установка або інший нерухомий об'єкт, що зберігає свої просторові координати протягом певного часу і здійснює викиди забруднюючих речовин в атмосферу.

6. Пересувне джерело забруднення атмосфери – транспортний засіб, рух якого супроводиться викидом в атмосферу забруднюючих речовин.

7. Точкове джерело викидів – джерело викидів забруднюючих речовин в атмосферу, від якого надходження речовин здійснюється через отвір, зафіксований у вигляді точки в системі координат.

8. Лінійне джерело викидів – джерело викидів забруднюючих речовин в атмосферу, від якого надходження речовин здійснюється через отвір, зафіксований у вигляді лінії, і має початок і кінець в системі координат.

9. Площинне джерело викидів – джерело викидів забруднюючих речовин в атмосферу, від якого надходження речовин здійснюється з поверхні, що має територіальні координати в системі координат.

10. Організований викид – викид який надходить в атмосферу через спеціально споруджені газоходи, труби, аераційні ліхтарі та інші споруди.

11. Неорганізований викид – викид, який надходить в атмосферу у вигляді ненаправлених потоків газопилової суміші від джерел забруднення не оснащених спеціальними спорудами для відведення газів газоходами, трубами та іншими спорудами.

12. Технологічне джерело забруднення – об'єкт, в якому утворення забруднюючих речовин спричинене технологічним процесом.

13. Граничні нормативи утворення забруднюючих речовин – гранична кількість забруднюючих речовин, які утворюються при експлуатації окремих типів технологічного та іншого обладнання і відводяться в атмосферне повітря, встановлюються з урахуванням сучасних технологічних можливостей, прогресивних маловідходних технологій, комплексного використання сировини, удосконаленого газопилоочисного обладнання та інше.

14. Концентрація забруднюючих речовин – кількість забруднюючої речовини в певному об'ємі або ваговій одиниці в газах, що відходять в атмосферне повітря.

15. Газоочисна установка – споруда, призначена для вловлювання з відхідних газів або вентиляційного повітря наявних в них шкідливих домішок, яка складається з газоочисних апаратів, допоміжного обладнання і комунікацій.

7.3. Порядок проведення інвентаризації.

Інвентаризація включає в себе характеристику технології, газоочисних установок з точки зору утворення і відведення забруднюючих речовин, визначення параметрів стаціонарних джерел викидів, а також характеристику неорганізованих джерел.

Інвентаризація викидів забруднюючих речовин може проводитись як в повному обсязі, так і вибірково по визначенню параметрів окремих джерел утворення або викидів, визначенню якісних і кількісних характеристик окремих забруднюючих речовин, що відводяться в атмосферне повітря при експлуатації технологічного обладнання.

Обсяг інвентаризації викидів визначається залежно від поставленої мети у відповідності з вимогами законодавчих актів та нормативних документів по даному питанню.

При інвентаризації викидів забруднюючих речовин використовуються такі матеріали:

- матеріали прямих вимірів, які ґрунтуються на проведенні безпосередніх інструментальних вимірів;
- матеріали розрахункових методів;
- матеріали технологічного регламенту та проектних показників.

В необхідних випадках для розрахунку кількісних характеристик викидів повинні застосовуватись галузеві методики, затверджені органами Мінприроди України.

Інвентаризацію викидів забруднюючих речовин підприємство проводить в строки, встановлені Кабінетом Міністрів України, рішеннями місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, органів Мінприроди України.

У випадку зміни параметрів джерел викидів, зареєстрованих у звіті по інвентаризації викидів забруднюючих речовин, підприємство, при необхідності, проводить інвентаризацію викидів в повному обсязі або вибірково без відповідних вказівок вищезазначених органів і представляє звіт в органи Мінприроди України.

Перед проведенням інвентаризації викидів повинна бути виконана робота по наладці технологічного та вентиляційного обладнання відповідно до діючих санітарно-гігієнічних норм.

Відповідальність за достовірність результатів, повноту і якість інвентаризації, а також за якість представленого звіту несе організація, яка виконувала дану роботу.

Підприємство несе відповідальність за виконання в установлені терміни інвентаризації викидів, а також за своєчасне представлення необхідної інформації, щодо ведення техпроцесів (техрегламенти, режимні карти, сировина, що використовується і т.д.) та створення необхідних умов по проведенню вимірів.

Інвентаризацію викидів забруднюючих речовин в атмосферу на підприємстві виконують спеціалізовані організації, а також відповідні підрозділи підприємств, які мають певний досвід роботи, технічне обладнання і знаходяться на обліку в Мінприроди України.

Матеріали звіту інвентаризації викидів забруднюючих речовин затверджуються керівником підприємства, для якого виконується інвентаризація, відповідним записом і печаткою на звіті (додаток 1). Матеріали звіту по інвентаризації викидів, з моменту затвердження його керівником підприємства, зберігаються на підприємстві до проведення наступної інвентаризації. За результатами проведеної вибіркової інвентаризації, у випадку необхідності, вносяться відповідні зміни в матеріали повної інвентаризації викидів підприємства.

Звіт про інвентаризацію викидів забруднюючих речовин подається в органи Мінприроди для реєстрації у вигляді роздрукованого звіту (один примірник), а також на дисці за програмою, затвердженою Мінприроди України.

Вартість робіт по інвентаризації викидів забруднюючих речовин, виконаних в об'ємі даної Інструкції, визначається на договірній основі з урахуванням діючих розцінок на виконання таких робіт.

Матеріали інвентаризації використовуються для:

- розробки нормативів гранично допустимих викидів;
- регулювання викидів забруднюючих речовин в атмосферу;
- здійснення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря;
- розробки короткострокових і довгострокових планів заходів підприємств;
- розробки екологічних програм по зниженню викидів забруднюючих речовин в атмосферу.

7.4. Зміст звіту.

Звіт по інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві повинен мати такі розділи:

- 1) відомості про підприємство;
- 2) загальна частина;
- 3) об'ємно-планувальні рішення промплощадки;
- 4) характеристика джерел утворення забруднюючих речовин;
- 5) характеристика джерел викидів забруднюючих речовин;
- 6) характеристика газоочисних установок;
- 7) характеристика викидів забруднюючих речовин від основних виробництв;
- 8) висновки та рекомендовані заходи по експлуатації і налагодці технологічного обладнання та газоочисних установок.

Розглянемо більш детально зміст цих розділів.

1. Відомості про підприємство:

- повне і коротке найменування підприємства;
- поштовий індекс, адреса;
- міністерство чи відомство, якому підпорядковане підприємство;
- вид економічної діяльності у відповідності з класифікатором;
- дані про наявність на підприємстві служби по охороні атмосферного повітря, лабораторії по контролю стану навколишнього природного середовища;

2. Загальна частина:

- мета і завдання виконання інвентаризації викидів;
- перелік договорів, на основі яких виконуються роботи;
- найменування організації, яка виконувала роботи по інвентаризації, її реквізити, копія реєстраційного свідоцтва;
- методики виконання робіт з посиланням на стандарти, нормативи, нормативно-методичну літературу та довідковий матеріал;
- методики, по яких проводились прямі інструментально-лабораторні вимірювання, засоби виміру, їх похибка;
- методики, які використовуються при визначенні величин викидів розрахунковим методом.

3. Об'ємно-планувальні рішення промплощадки:

- графічні матеріали: карта-схема підприємства з нанесеними корпусами і розміщеними в них виробництвами, номер джерела викиду, в т.ч. відкритих ділянок зберігання сировини і матеріалів, які можуть бути джерелами викидів забруднюючих речовин в атмосферу, стоянки автомобілів, тощо;

— особливості розміщення підприємства: характер забудови території, що прилягає до промплощадки з вказівкою промислових підприємств, що на ній розташовані.

4. Характеристика джерел утворення забруднюючих речовин.

4.1. Характеристика технології виробництва та технологічного обладнання, опис продукції, яка випускається підприємством, основна сировина, що використовується, її хімічний склад по ГОСТу або аналізу заводської лабораторії (дані повинні бути пов'язані з балансовою схемою матеріальних потоків), кількість витраченого основного і резервного палива, його якісні характеристики. При цьому необхідно враховувати наявність у газах, що відходять, забруднюючих речовин, які утворюються в ході ведення технологічного процесу.

Визначення забруднюючих речовин, їх кількісних і якісних характеристик надається в додатку (таблиця 2.1).

4.2. Характеристика джерел утворення надається по технологічному обладнанню, техпроцесу або його етапу.

4.3. Кількісна та якісна характеристики джерел утворення надаються на основі прямих вимірювань забруднюючих речовин, проектних даних або технологічного регламенту. У випадку відсутності одного з показників (величини, визначеної прямими вимірами, взятої з проектних матеріалів або техрегламенту) вказується причина неможливості його визначення. Надається характеристика максимальних і мінімальних фактичних концентрацій, які одержані безпосередньо інструментальними вимірами, при веденні технологічного процесу за технологічним обладнанням (агрегатом) на кожному з етапів технологічного процесу і відповідному його навантаженні, а також проектне значення концентрацій (мг/м^3) при номінальному навантаженні обладнання. У випадку зміни проектних показників вказується значення концентрацій по останньому технологічному регламенту.

5. Характеристика джерел викидів забруднюючих речовин.

5.1. В розділі надаються параметри джерел викидів, потужність та інші відомості у відповідності з додатком (таблиця 2.2).

Визначення забруднюючих речовин, їх кількісні та якісні характеристики приводяться на основі прямих вимірювань забруднюючих речовин, проектних даних (або технологічного регламенту) та розрахункових методів.

5.2. Величина викиду, на основі прямих вимірювань, визначається при номінальному навантаженні технологічного обладнання на різних етапах технологічного процесу, які істотно відрізняються величинами викиду. При цьому за максимальну

фактичну величину викиду приймається найбільший викид, що визначений при обстеженні технологічного процесу.

Проектна величина викиду береться з технологічних регламентів, що входять в проектні матеріали на будівництво, реконструкцію, техпереобладнання і т.д., а у випадку модернізації техпроцесу, в ході їх експлуатації, за матеріалами останнього затвердженого техрегламенту.

Величина викиду розрахунковим методом визначається згідно з методиками, погодженими з Мінприроди України.

5.3. Показники, що передбачені таблицею 2.2 (графи 14-18), які виконанні прямими вимірами, розрахунковими методами чи взяті з проекту (або техрегламенту), є обов'язковими. При цьому, у випадку відсутності одного з показників вказується причина неможливості його визначення. Одержані показники аналізуються і за визначену величину приймається показник, який найбільш відображає викиди від діючого технологічного обладнання при нормальних умовах його експлуатації.

5.4. В розділі також подається інформація про викиди забруднюючих речовин від пересувних джерел (враховуються викиди забруднюючих речовин, які утворюються від пересувних джерел в межах промплощинки, від внутрішнього заводського транспорту, стоянок автомобілів і т. д.). Розрахунок викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел проводиться розрахунковими методами за методиками, погодженими з органами Мінприроди України.

5.5. Первинні матеріали результатів вимірів і результати, отримані розрахунковим методом, додаються до звіту по інвентаризації.

6. Характеристика газоочисних установок.

В розділі надається характеристика газоочисних установок, їх технічний стан, ефективність роботи, параметри пилогазоповітряної суміші і інша інформація у відповідності з таблицею 2.3. (додаток 2).

7. Характеристика викидів забруднюючих речовин від основних виробництв.

В таблиці 2.4 (додаток 2) приводиться характеристика викидів забруднюючих речовин в атмосферу від основних виробництв, перелік яких визначається органами Мінприроди України.

При визначенні річних викидів забруднюючих речовин враховується коефіцієнт корисної дії (ККД) очистки ГОУ. У випадку 2-3 ступінчатої очистки ККД вказується в цілому.

8. *Висновки та рекомендовані заходи по експлуатації і налагоді технологічного обладнання та газоочисних установок.*

В розділі приводиться аналітичний матеріал, який стосується особливостей експлуатації на даному підприємству технологічного обладнання і газоочисних установок, використання промислових технологій, їх відповідності світовому науково-технічному рівню, а також можливі заходи по зниженню викидів забруднюючих речовин в атмосферу.

7.5. Додатки до інструкції «Про зміст та порядок складання звіту про проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві».

Додаток № 1

Міністерство (відомство)
Виробниче об'єднання
«Затверджую»

Посада керівника підприємства
/підпис/
Дата

М. П.

**Звіт
по інвентаризації викидів забруднюючих речовин**

на _____
(найменування підприємства)

Посада керівника організації, яка проводила інвентаризацію

(підпис)

Дата М. П.
Місто – рік

Додаток №2

Зміст звіту по проведенню інвентаризації викидів забруднюючих речовин в атмосферу викладено у таблицях 2.1 – 2.4.

Таблиця 2.1.

Характеристика джерел утворення забруднюючих речовин

Виробництво	№ Джерела викиду	№ Вент. установки	Джере ло утво рення забру днюю чої речов ини		Етапи технологічного процесу	Завантаження тех. процесу	Об'ємна витрата газу, м ³ /сек.	Температура, °С.	Забру днюю ча речов ина		Значення концентрації забруднюючих речовин, мг/м.куб				Методика визначення показників
			найменування	кількість					код	найменування	Факти чн.	макс	мін	проектне значення	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16

*) Примітка: у випадку зміни проектних показників вказується значення концентрації по останньому технологічному регламенту.

Пояснення до таблиці 2.1.

В графі 1 – вказується, до якого виробництва відносяться джерела утворення забруднюючих речовин (агломераційне, шлакопереробне, віскози та інші);

в графі 2 – номер джерела викиду;

в графі 3 – номер вентиляційної установки;

в графі 4 – найменування установок, агрегатів, де безпосередньо утворюються забруднюючі речовини (парові котли, доменні печі, промивні колони та інші), а також основні джерела утворення неорганізованих викидів (нещільності обладнання, ставки-відстоювачі, шламові поля та інші);

в графі 5 – кількість одиниць технологічного обладнання;

в графі 6 – етапи (операції) технологічного процесу;

в графі 7 – інформація по завантаженню технологічного обладнання (наприклад, по котлоагрегатах випробування проводиться при завантаженні приблизно 0.30 мах, 0.50 мах, 0.75 мах і 100 мах);

в графі 8 – об'ємна витрата газу, що відповідає максимальній фактичній концентрації (м³/сек);

в графі 9 – температура газоповітряної суміші, °С;
 в графі 10 – «код забруднюючої речовини» міститься в списку «Перелік і коди речовин, забруднюючих атмосферне повітря», якщо код забруднюючої речовини відсутній, необхідно звертатися в органи Мінприроди України;

в графі 11 – найменування забруднюючої речовини, що утворюється;

в графі 12-13 – максимальна і мінімальна фактичні концентрації, які одержані безпосередньо інструментальними вимірами, при веденні технологічного процесу за технологічним обладнанням (агрегатом) на кожному з етапів технологічного процесу і відповідному його навантаженні;

в графі 14 – проектне значення концентрації, мг/ м³;

в графі 15 – значення концентрації по технологічному регламенту (мг/ м³), у випадку зміни проектних показників вказується значення концентрації по останньому технологічному регламенту;

в графі 16 – надається перелік методик визначення концентрації забруднюючої речовини, об'ємних витрат газу, відбору проб, які погоджені органами Мінприроди України.

Основні вимоги по відбору проб здійснюються згідно з Інструкцією по відбору проб з газопилових потоків.

Таблиця 2.2.

Характеристика джерел викидів забруднюючих речовин

№ Джерела викиду	Найменування джерела	Висота джерела викиду, м	Діаметр джерела викиду, м	Координати джерела				Кут довжини площинного джерела відносно ОХ заводської системи (град)
				Точкового або початку лінійного, центру симетрії площинного джерела		Другого кінця лінійного, ширина і довжина площинного джерела		
				X1	X2	X3	X4	
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Характеристика пилоповітряної суміші			Забруднююча речовина		Вихідні дані для визначення величини викиду (максимальні)					Визначення потужності викиду		Методика визначення величини викиду
об'єм м, куб/сек	швидкість, м/сек	t, °C	код	найменування	факт	проектні		розрахункові		г/с	т/рік	
					г/с	г/с	т/рік	г/с	т/рік			
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22

Пояснення до таблиці 2.2.

В графі 1 – номер джерела викиду;

в графі 2 – найменування джерела викиду забруднюючих речовин (труба, шахта, аераційний ліхтар і т. д.), а також об'єднанні джерела викидів (в цьому випадку потрібно вказати, які вентсистеми об'єднанні);

в графі 3 – висота джерела в метрах над рівнем землі;

в графі 4 – діаметр гирла джерела, в метрах;

в графі 5 – надається абсциса точкового джерела (або початок лінійного, або центр симетрії площинного), в метрах;

в графі 6 – надається ордината точкового джерела (або початку лінійного, або центру симетрії площинного), в метрах;

в графі 7 – надається абсциса кінця лінійного джерела або довжина площинного, в метрах;

в графі 8 – надається ордината кінця лінійного джерела або ширина площинного, в метрах;

в графі 9 – кут довжини площинного відносно ОХ заводської системи;

в графі 10 – об'єм пилоповітряної суміші, що відповідає максимальному (г/с) викиду;

в графі 11-12 – показники швидкості, температури, що відповідають максимальному (г/с) викиду;

в графі 13 – код забруднюючої речовини міститься в списку «Перелік і коди речовин, забруднюючих атмосферне повітря». Якщо код забруднюючої речовини відсутній, необхідно звертатися в органи Мінприроди України;

в графі 15 – максимальна величина викиду (г/с) забруднюючої речовини, яка одержана безпосередньо інструментальними вимірами;
 в графах 16-17 – (г/с, т/рік) дані беруться з проектних матеріалів або з останнього затвердженого технологічного регламенту;
 в графах 18-19 – величини, які одержані розрахунковими методами.

Потужність викиду (т/рік) визначається за попередній рік на встановлену дату проведення інвентаризації.

При заповненні граф 20-21 проводиться аналіз одержаних показників. Перевіряється їх достовірність, правильність відбору проб, що пов'язується з навантаженням технологічного обладнання. За результатами аналізу приймається відповідне рішення. При визначенні максимального (г/с) викиду пріоритет надається прямим вимірам, а при визначенні потужності викиду (т/рік) - розрахунковим методом;

в графі 22 – дається посилання на методики визначення потужності викиду (максимального г/с і т/рік) забруднюючих речовин.

При наявності на підприємстві внутрішніх пересувних джерел викидів;

в графах 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 13, 14, 20, 21, 22 – дається характеристика пересувних джерел викидів.

Таблиця 2.3.

Характеристика газоочисних установок

№ джерела викиду	№ Вент. системи	№ ГОУ технол. ланцюгу	Газоочисна установка		Міжремонтний період експлуатації		Параметри ПГПС на вході в ГОУ	
			клас, код	найменування	період	дата останнього ремонту	об'ємні витрати газу, м.куб/с	температура, °С
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Параметри ППС на виході з ГОУ		Забруднюючі речовини по яких проводиться газоочистка		№ Ступеня очищення	Концентрація речовин на вході в ГОУ мг/м куб.	Ефективність очищення, %	Концентрація речовин на виході з ГОУ мг/м куб.	Прилади контролю, якими обладнано ГОУ
об'ємні витрати газу, м.куб/с	температура, °С	код	найменування					
10	11	12	13	14	15	16	17	18

Пояснення до таблиці 2.3.

В графі 1 – номер джерела викиду;

в графі 2 – номер вентиляційної системи;

в графі 3 – номер ГОУ на ланцюгу вентсистеми;

в графі 4 – для одержання інформації про «Код ГОУ» необхідно звернутись в органи Мінприроди України. У випадку відсутності інформації про ГОУ, що існує або пропонується, необхідно описати його характеристику згідно з додатком (3) і направити її в Мінприроди України. У цьому випадку код буде встановлено органами Мінприроди України;

в графі 5 – найменування газоочисної установки;

в графі 6-7 – міжремонтний період експлуатації і дата останнього ремонту;

в графі 8-9 – фактичні параметри пилогазоповітряної суміші на вході в газоочисну установку ($\text{м}^3/\text{с}$);

в графі 10-11 – фактичні параметри пилогазоповітряної суміші на виході з газоочисної установки ($\text{м}^3/\text{с}$, °С);

в графі 12-13 – найменування забруднюючих речовин, по яких проводиться очистка і їх код (код надається із списку «Перелік і коди речовин, забруднюючих атмосферне повітря»);

в графі 14 – номер ступені газоочисної установки;

в графі 15 – концентрація речовини на вході в газоочисну установку;

в графі 16 – ефективність роботи газоочисної установки, %;

в графі 17 – концентрація речовини на виході із газоочисної установки;

в графі 18 – прилади контролю, якими обладнана газоочисна установка.

Таблиця 2.4.

Характеристика викидів забруднюючих речовин від основних виробництв

Виробництво	Продукція, що випускається			Характеристика сировини, матеріалу			Викиди забруднюючих речовин			Питомий викид на одиницю сировини, продукції	
	найменування	одиниця виміру	кількість	найменування	одиниця виміру	кількість	код	найменування	одиниця виміру		Фактичний викид
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Пояснення до таблиці 2.4.

В графі 1 – найменування виробництв;

в графі 2 – найменування продукції, що випускається, або напівпродукту;

в графі 3 – одиниця виміру продукції, що випускається (кг, т, шт і т. д.);

в графі 4 – кількість продукції або напівпродуктів, що випускається;

в графі 5 – найменування сировини (матеріалу), що використовується або напівпродуктів;

в графі 6 – вказується одиниця виміру сировини (матеріалу), що використовується (тонни, літри, штуки);

в графі 7 – вказується кількість сировини (матеріалу), що використовуються, або напівпродуктів;

в графі 8 – код забруднюючої речовини;

в графі 9 – найменування забруднюючої речовини;

в графі 10 – одиниця виміру (т/рік, т/добу, т/год), залежно від технологічного процесу;

в графі 11 – фактичний викид забруднюючих речовин в атмосферу від виробництв в цілому;

в графі 12 – питоми показник викиду на одиницю продукції або сировини.

Характеристика газоочисної установки і технологічних заходів для зниження викидів забруднюючих речовин в атмосферу промисловими джерелами.

1. Поштові реквізити і телефон приймальної організації.
2. Повне технічне найменування газоочисної установки, яка розроблена або використовується організацією, або технічних заходів для зниження аспіраційних викидів забруднюючих речовин.
3. Характеристика забруднюючих речовин, по яких буде досягнуто зниження маси викидів.
4. Максимальна допустима концентрація забруднюючих речовин в аспіраційному повітрі на вході в апарат.
5. Коротка характеристика і класифікація апарату очистки або технологічного заходу (суха, мокра, електроочистка, фільтр...).
6. Прийнята розробником і виробником позначка апарату очистки.
7. Маса, кг.
8. Габарити (довжина, ширина, висота).
9. Номінальна продуктивність по очищеному аспіраційному повітрі, м³/год.
10. Кошти установки і на який період.
11. Характеристика гідравлічного опору (формула для визначення або числове значення при номінальній продуктивності).
12. Для мокрої очистки – необхідний тиск води на ввіді в апарат.
13. Характеристика ефективності роботи апарату (формула для визначення або числове значення при номінальній продуктивності).
14. Базовий і можливі види виконання (звичайні, вибуховопожежо-небезпечні, корозійно стійкі).
15. Умови обмеження використання обладнання, яке рекомендується, і технологічних заходів (температура, вологість).
16. Інші особливості, які характеризують ГОУ і технічні заходи.
17. Поштові реквізити організації розробника (калькотримач).
18. Поштові реквізити організації виробника.
19. Від яких джерел виділення (технологічного обладнання) організація не має змоги знизити викиди забруднюючих речовин (з причини відсутності інформації або з інших причин).
20. Посада, прізвище, ім'я, по батькові і телефони того хто заповнює лист з інформацією.

8. Перевірка водоохоронної діяльності і нормативи часу при здійсненні інспектування.

Навчальні питання.

8.1. Загальні відомості.

8.2. Перевірка водоспоживання.

8.3. Перевірка водовідведення.

8.4. Перевірка санітарного стану території об'єкту і потенційних джерел забруднення поверхневих і підземних вод.

8.5. Перевірка водоохоронної діяльності.

8.6. Відбір проб води.

8.6.1. Загальні вимоги до відбору проб, види проб і техніка безпеки.

8.6.2. Місця відбору, час та частота відбору проб.

8.6.3. Обладнання, посуд та способи відбору проб.

8.6.4. Реєстрація, зберігання та транспортування проб.

8.7. Нормативи часу при перевірці підприємств на дотримання водоохоронного законодавства.

8.7.1. Загальні відомості.

8.7.2. Нормативи часу.

8.1. Загальні відомості.

По кожному об'єкту, який підлягає перевірці, для оцінки його впливу на стан поверхневих і підземних вод, проведення кількісних розрахунків і вжиття заходів по усуненню негативних наслідків цього впливу необхідно провести перевірку його водоспоживання і водовідведення, санітарного стану території і потенційних джерел забруднення вод, оцінити його водоохоронну діяльність взагалі.

8.2. Перевірка водоспоживання.

При перевірці водоспоживання встановлюється:

а) наявність самостійних водозаборів поверхневих і підземних вод, проектно-технічної документації на водозабірні споруди і водопровідну мережу, актів приймання їх в експлуатацію, дозволів на спеціальне чи відособлене водокористування, дозволів (ліцензій) на буріння свердловин на воду, затверджених лімітів на забір поверхневих і підземних вод. Відповідність оформлення і погодження цих документів установленому порядку;

б) технічний стан водозаборів і водопровідної мережі, зношеність обладнання, ступінь аварійності системи водопостачання, додержання проектного режиму її експлуатації (навантаження на водопровідну мережу і основні споруди і т. ін.), діюча система

протиаварійних заходів, наявність інструкцій і настанов по попередженню аварій і ліквідації їх наслідків, журналів обліку тощо. Зафіксовані випадки аварій за звітний період, прийняті заходи по їх ліквідації, розміри нанесених збитків, достатність санкцій, застосованих органами державного контролю до осіб, відповідальних за виникнення аварійних ситуацій, платежі за аварійну перевитрату води тощо;

в) обладнання споруд по забору поверхневих вод рибозахисними пристроями, відповідність їх проектним параметрам і ефективність роботи;

г) наявність погоджених і затверджених в установленому порядку зон і поясів санітарної охорони, водозаборів, винесення їх меж в натуру, додержання санітарного режиму на цих територіях відповідно до діючих норм і правил охорони джерел водопостачання;

д) наявність в межах контрольованої об'єктом території, особливо в межах зон санітарної охорони свердловин, які не експлуатуються і потребують проведення ліквідаційного тампонажу. Додержання правил ведення цих робіт, правильність оформлення актів ліквідаційного тампонажу тощо;

е) первинний облік водоспоживання. Організація системи первинного обліку. Обладнання водозаборів поверхневих і підземних вод контрольно-вимірювальною апаратурою і надійність її роботи. Досконалість і ступінь достовірності методів побічного (якщо вони є) обліку витрат води в порівнянні з прямими. Правильність ведення журналів обліку води ПОД-11 і ПОД-12;

є) звітність по водоспоживанню. Відповідність об'ємів використаної води затвердженим лімітам. Достовірність статистичної звітності 2-ТП (водгосп) і 7-ГР, відповідність платежів за фактично використані об'єми води, в тому числі і понадлімітні, діючим нормативам.

8.3. Перевірка водовідведення.

При інспекційній перевірці водовідведення з підприємства (об'єкта) вивчається:

а) система розділення, очищення і відведення промислових і господарських стоків, наявність очисних споруд промислових і господарських стоків, каналізаційної мережі, самостійних випусків стічних вод у природні або спеціально створені об'єкти (водойми, річки, складки рельєфу, поверхневі чи підземні поля фільтрації, шламонакопичувачі тощо). Розміщення і впорядкування водовипусків у відповідності до діючих норм і вимог, наявність проектно-технічної документації на них, актів приймання в експлуатацію, дозволів на

скидання стічних вод (дозволів на спеціальне чи відособлене водокористування), затверджених лімітів та гранично допустимих скидів (ГДС), тимчасово погоджених скидів (ТПС), планів заходів по досягненню ГДС, відповідність оформлення і погодження вказаної документації установленому порядку;

б) технічний стан водовипусків, очисних споруд і каналізаційної мережі, зношеність обладнання, ступінь аварійності, додержання проектного режиму експлуатації, фактичне навантаження в порівнянні з допустимим проектним, вплив ступені зношеності обладнання очисних споруд і фактичного режиму їх експлуатації на якість очистки стічних вод (ефективність роботи очисних споруд), стан проблеми видалення, складування і утилізації твердого осаду, діюча система протиаварійних заходів, наявність інструкцій і настанов по попередженню аварій і ліквідації їх наслідків, журналів обліку тощо. Зафіксовані випадки аварій за звітний період, вжиті заходи по їх ліквідації, розміри нанесених збитків і достатність санкцій, застосованих до осіб, відповідальних за виникнення аварійних ситуацій, платежі за аварійне забруднення поверхневих чи підземних вод тощо;

в) відомчий лабораторний контроль. Наявність окремих приміщень відомчої лабораторії, відповідність їх робочої площі і об'єму діючим нормам, свідоцтва про атестацію, обладнання лабораторії, забезпеченість реактивами та матеріалами, методиками по відбору і аналізу проб води, знання, вміння персоналу виконувати ці роботи, відповідність результатів аналізів відомчої лабораторії результатам, одержаним іншими лабораторіями (санітарно-епідеміологічної служби, органів охорони природи тощо). При здійсненні спільної перевірки з відбором проб контрольні проби відбираються спеціалістами інспекційного органу і відомчої лабораторії одночасно з одних і тих же точок, що оформляється спеціальним актом;

г) злизова каналізація. Ступінь охоплення території об'єкту її системою, мережа по відведенню зливових стоків і очисні споруди, їхній технічний стан (зношеність, ступінь аварійності тощо), наявність проектно-технічної документації на ці об'єкти, актів приймання їх в експлуатацію, дозволів на скидання зливових стоків у відкриті водойми чи інші природні або штучні об'єкти, затверджених ГДС чи ТПС на скидання зливових стоків, їх додержання, відповідність оформлення і погодження вказаних документів установленому порядку. Відомчий лабораторний контроль за впливом зливових стічних вод на навколишнє середовище (включаючи водні об'єкти) у місцях їх випуску;

д) первинний облік стічних вод, які відводяться з території об'єкту. Організація системи первинного обліку, обладнання водовипусків контрольно-вимірювальною апаратурою і надійність її роботи, досконалість і ступінь достовірності побічних методів обліку стічних вод у порівнянні з прямими (якщо вони застосовуються). Правильність ведення журналів ПОД-11, ПОД-12, ПОД-13;

е) звітність по водовідведенню. Достовірність статистичної звітності 2-ТП (водгосп) – відповідність об'ємів фактично відведених стічних вод різних категорій і кількості скинутих разом з ними забруднюючих речовин даним, наведеним у статистичній звітності, відповідність кількості скинутих забруднюючих речовин встановленим лімітам і стягнутим платежам за забруднення згідно з Постановою Кабінетів Міністрів України від 13.01.92р. №18 , включаючи і платежі за понадлімітні скиди.

8.4. Перевірка санітарного стану території об'єкту і потенційних джерел забруднення поверхневих і підземних вод.

При перевірці санітарного стану території об'єкту і можливих джерел забруднення поверхневих і підземних вод виявляється:

а) загальний санітарний стан території об'єкту, наявність засмічених та захарашених ділянок промисловими та побутовими відходами, забрудненість території розливами нафтопродуктів або інших рідких шкідливих речовин, розсипами твердих хімікатів тощо, стан проблеми накопичення відходів, їх переробки і утилізації, збирання та видалення сміття і т. ін., оцінка впливу загального санітарного стану території об'єкту на навколишнє середовище і, зокрема, на поверхневі і підземні води;

б) наявність накопичувачів, відстійників, полів фільтрації, технічних ставків, проектно-технічної документації на ці об'єкти, актів приймання їх в експлуатацію, проектні об'єми і фактичне заповнення на час перевірки, дотримання проектного режиму експлуатації, об'єми твердих або рідких відходів, які накопичуються в них щорічно, їх токсичність, стан огорожувальних дамб, можливість аварійного руйнування останніх та надходження забруднень у відкриті водойми або фільтрування разом з водою у підземні водоносні горизонти, система заходів по попередженню аварій і ліквідації їх наслідків, інструкції, настанови по боротьбі з аваріями, журнали обліку аварій, зафіксовані випадки аварій в минулому і вжиті заходи по їх ліквідації, достатність санкцій, застосованих до осіб, відповідальних за виникнення аварійних ситуацій, платежі за аварійне забруднення навколишнього середовища;

в) санкціоновані (дозовані) скиди з накопичувачів, відстійників тощо, дозволи на скиди і їх дотримання, платежі на відшкодування нанесених збитків, цілість пломб, накладених на випуски після дозволених скидів, наявність самовільно обладнаних випусків та можливість або фактичне здійснення несанкціонованих (залпових) скидів;

г) інші потенційні джерела забруднення поверхневих і підземних вод – склади паливно-мастильних матеріалів, сировини, хімічних речовин тощо, пункти заправки і миття транспортних засобів, локальні очисні споруди, якими за діючими нормативами повинні бути обладнані такі об'єкти, проектно-технічна документація на них, акти приймання в експлуатацію, ефективність роботи очисних споруд і пристроїв, зв'язок із загальною системою зливової каналізації і характер впливу на останню, відомчий лабораторний контроль, можливість впливу на стан поверхневих і підземних вод в цілому.

8.5. Перевірка водоохоронної діяльності.

Для загальної оцінки водоохоронної діяльності об'єкта перевіряється:

а) економія і раціональне використання свіжої води, діючі системи оборотного і повторного водопостачання, ступінь використання для побутових і промислових потреб очищених промислових, побутових і зливових стічних вод;

б) будівництво і реконструкція водоохоронних об'єктів (очисних споруд, систем оборотного і повторного водопостачання), хід будівництва, освоєння виділених коштів, дотримання встановлених строків будівництва і пуско-налагоджувальних робіт;

в) виконання приписів, попереджень попередніх перевірок об'єкту контролюючими органами, відомчих природоохоронних планів і програм, постанов Уряду та місцевої адміністрації з питань охорони водних ресурсів.

8.6. Відбір проб води.

В деяких випадках при перевірці водоохоронної діяльності підприємства (об'єкта) виникає необхідність аналітичного контролю, наприклад, стічних вод, що ним скидаються в річки, водоймища та ін. Відбір проб такої води регламентується відповідною інструкцією.

8.6.1. Загальні вимоги до відбору проб, види проб і техніка безпеки.

Загальні вимоги до відбору проб

Відібрана проба повинна з найбільш можливою повнотою репрезентувати показники складу та властивостей об'єкту контролю на даний момент або за певний інтервал часу. Способи відбору та зберігання проб мають забезпечити сталість складу та властивостей об'єкту контролю в інтервалі часу між відбором та їхнім аналізом.

Програма відбору проб (види проб, місця відбору, періодичність, способи відбору, перелік показників, що контролюються та ін.) визначається поставленою метою.

Систематичний відбір проб з метою контролю скидів стічних вод проводиться водокористувачем. Вибірковий або контрольний відбір проб застосовують для забезпечення контролю діяльності водокористувачів. Такий відбір проб здійснюють підрозділи аналітичного контролю органів Мінекобезпеки України на місцях.

Види проб

Проби поділяються на разові та об'єднані (усереднені). Разові проби використовують місцеві органи Мінекобезпеки України під час контролю складу стічних вод та впливу скидання стічних вод на водні об'єкти з метою встановлення можливого забруднення і ступеню забрудненості об'єкту контролю.

Разова проба характеризує склад та властивості води у даному місці на момент відбору. Її отримують однократним відбором усього необхідного для аналізу об'єму води у заданій точці місця відбору.

Об'єднана (усереднена) проба має характеризувати склад та властивості води з урахуванням неоднорідності їх кількісних та якісних характеристик у часі, просторі. Об'єднану пробу отримують злиттям декількох разових проб, що були відібрані одночасно у заданих місцях, або одержують об'єднання разових проб, що взяті в одному місці через задані інтервали часу.

Техніка безпеки при відборі проб

До відбору проб допускаються особи, що мають підготовку до виконання цієї роботи та пройшли відповідний інструктаж.

Відбір проб повинен вестись в присутності або після попереднього повідомлення особи, відповідальної за експлуатацію об'єкту, де встановлені місця відбору.

Місця, призначені для ручного відбору проб, мають бути обладнані захисними огорожами та мати вільний доступ.

У місцях відбору з підвищеною електробезпекою слід дотримуватись загальних правил та конкретних інструкцій по електробезпеці для даного місця відбору.

Відбір проб у небезпечних місцях, до яких віднесені вільні випуски над відкритою водною поверхнею, а також з круч та колодязів, має виконуватись групою щонайменше з двох осіб, які забезпечені засобами страхування та рятування.

Відбір проб гарячих (понад 80°C) та радіоактивних вод має вестись відповідним обладнанням із застосуванням спецодягу для персоналу.

Відбір проб у небезпечних місцях, де можлива наявність шкідливих або токсичних газів, вогнезаймистих речовин, а також існує небезпека мікробіологічного або вірусного характеру, має забезпечуватись відповідними засобами індивідуального захисту персоналу, що веде відбір.

8.6.2. Місця відбору, час та частота відбору проб.

Місця відбору проб

Місця відбору проб визначають, базуючись на схемі розташування та взаємодії об'єктів контролю з урахуванням їхніх особливостей та мети контролю.

Вода у місці відбору повинна добре перемішуватись. Якщо це не виконується, то відбирають проби у різних по глибині місцях з відповідним усередненням за об'ємом.

Місця відбору проб окремих потоків мають бути розташовані перед ділянками їхнього змішування, поза зонами можливого впливу підбору.

Проби суміші вод різних потоків слід відбирати у місцях їхнього повного змішування, які визначаються розрахунком або експериментально.

Місця відбору проб повинні мати пристрої та стаціонарне обладнання для отримання проби води.

Місця відбору проб для стічних вод, що скидаються у водні об'єкти, мають бути обладнані водокористувачами засобами реєстрації вимірювання витрат. Бажано мати автоматичні пробовідбірні пристрої та засоби вимірювання витрат.

Час та частота відбору проб

Час та частоту відбору проб встановлюють у відповідності з метою контролю, з урахуванням особливостей об'єктів контролю, на основі наявних або спеціально одержаних даних щодо неоднорідності складу та властивостей вод об'єкту контролю.

Відбір проб водокористувачем повинен здійснюватись з частотою, що дозволяє контролювати неоднорідність складу або властивостей вод у прийнятих межах з прийнятою ймовірністю.

Проба води з відкритої водойми повинна бути відібрана до 12 години дня.

8.6.3. Обладнання, посуд та способи відбору проб.

Обладнання та способи відбору проб

Обладнання для відбору проб вручну або автоматично має відповідати вимогам ГОСТ 17.1.5.04.

Матеріал пробовідбірного обладнання, що контактує з пробою, не повинен змінювати її склад або властивості.

Стаціонарне обладнання пробовідбірних комунікацій у місцях відбору має бути проточним постійної дії без запірної арматури або має бути передбачена можливість його очищення від накопичених домішок.

При високій частоті відбору проб застосовують автоматичні пробовідбірники для отримання об'єднаної (усередненої) проби.

Об'єм проби при ручному відборі має бути принаймні у три рази більшим за об'єм, необхідний для одного визначення усіх показників. Практично достатньо 3 л.

При заповненні посуду пробою слід запобігати сильному перемішуванню, розриву струменя або захоплення повітря пробою.

Відбір проб для визначення завислих речовин, нафтопродуктів, показників БСК та ХСК слід проводити в окремий посуд одноразовим наповнюванням без переливу.

Відбір проб стоячих вод або з відкритих випусків над поверхнею скидання проводять за допомогою пристосувань для дистанційного відбору, у т. ч. ручного типу.

Особливості відбору проб для визначення конкретних показників надані у відповідних методиках визначення складу та властивостей вод.

Посуд для відбору та зберігання проб

Посуд для відбору та зберігання проб, а також засоби його герметизації, не повинні призводити до змін складу або властивостей проб. Завданням відбору, зберігання та транспортування проб задовольняє посуд, виготовлений з хімічно стійких матеріалів.

Посуд для відбору, зберігання, а також транспортування проб повинен мати маркіровку, що не змивається.

Для відбору проб води, в яких є нафтопродукти, використовується скляний посуд.

8.6.4. Реєстрація, зберігання та транспортування проб.

На відібрану пробу (проби) складається супровідний документ (акт, паспорт), в якому має бути наведена така інформація:

- номер посуду (проби);
- назва проби, мета відбору;
- вид проби (разова або об'єднана) із зазначенням способу усереднення;

- спосіб відбору;
- пункт та місце відбору;
- дані про обробку проби (фільтрування, відстоювання, консервування тощо);

- дата, час та відомості пор особу (осіб), яка відбирала пробу.

Дозволяється вносити в паспорт проби додаткові відомості, що роз'яснюють та уточнюють попередні, у тому числі:

- витрата води у місці відбору на момент відбору;
- показники складу та властивостей, що визначені на місці або у точці відбору;

- органолептичні показники та ін.

Зберігання проб припустиме лише у разі неможливості проведення аналізу відразу після відбору. При цьому необхідно врахувати можливі зміни у складі та властивостях проби.

Для збільшення строку зберігання проби її консервують, з урахуванням таких вимог:

- консерванти даного компоненту або групи компонентів не мають перешкоджувати визначенню інших показників;

- метод консервування проби має бути узгоджений з методикою визначення відповідних показників;

- конкретні засоби консервування та строки зберігання проби приймають у відповідності з методиками виконання вимірювань.

Посуд з пробамі, призначений для транспортування, має бути упакований у тару, що забезпечує його непошкодженість.

Проби транспортують з додержанням необхідних заходів безпеки будь-яким видом транспорту, що забезпечує їхню непошкодженість та своєчасну доставку.

Проби повинні доставлятися не пізніше ніж через 3 години після відбору.

8.7. Нормативи часу при перевірці підприємств на дотримання водоохоронного законодавства.

Типові норми часу на проведення робіт по державному контролю за додержанням природоохоронного законодавства призначені для нормування праці і визначення чисельності

інспекторського складу обласних (регіональних) та республіканської екологічних інспекцій.

Регламентуються норми часу на проведення інспекторських перевірок відповідними нормативними документами.

8.7.1. Загальні відомості.

Робота державного інспектора при перевірці додержання природоохоронного законодавства підприємствами умовно розділена на окремі операції.

Приблизні трудозатрати на проведення інспектором окремих видів робіт при повній перевірці підприємств встановлені на основі досвіду роботи інспекторського складу.

Всі промислові підприємства, в залежності від кількості джерел забруднення, об'ємів викидів і скидів забруднюючих речовин та впливу на стан забруднення природного середовища, розділені умовно на категорії. Виходячи з категорій підприємств, встановлений час повної перевірки по кожному природному ресурсу, що контролюється, а також періодичність перевірок підприємств в повному об'ємі. Перевірка підприємств в повному об'ємі проводиться не рідше одного разу на три роки.

Крім перевірок підприємств в повному обсязі, на протязі року можуть проводитись цільові перевірки виконання вимог природоохоронного законодавства, в тому числі по виконанню раніше виданих приписів, виконанню запланованих природоохоронних заходів, перевірці достовірності статзвіту викидів, скидів забруднюючих речовин в навколишнє природне середовище, нагляду за ходом будівництва або реконструкції об'єктів, перевірки по скаргах і т. п., на проведення яких необхідно спланувати до 30% часу, передбаченого повною перевіркою.

Може проводитись і оперативно-візуальна оцінка екологічної ситуації. При цьому інспектор обмежується лише швидким візуальним оглядом об'єкту. На цю перевірку необхідно передбачити до 25% часу, що планується для повної перевірки.

8.7.2. Нормативи часу.

Трудозатрати на проведення інспекторських перевірок промислових підприємств – водоспоживачів визначаються категорією цих підприємств, яких є три:

I категорія – підприємства із водоспоживанням більше 100 тис. куб. метрів на добу.

II категорія – підприємства із водоспоживанням від 1 до 100 тис. куб. метрів на добу.

III категорія – підприємства із водоспоживанням менше 1 тис. куб. метрів на добу.

Крім промислових підприємств нормативи трудозатрат встановлені на проведення перевірок комунальних підприємств, сільськогосподарських об'єктів, морських та річкових суден.

Нижче, в таблиці, наведені нормативи трудозатрат на перевірку водоохоронної діяльності водоспоживачів.

Таблиця.

Нормативи трудозатрат на перевірку водоохоронної діяльності підприємств і організацій (в людино-годинах)

Види перевірок (робіт)	При перевірці				
	промислових підприємств			комун альних п-в	с/г об'єк тів
	I кат.	II кат.	III кат.		
1	2	3	4	5	6
1. Підготовка до перевірки, вивчення справи підприємства, попередніх актів перевірок і т. п.	6	4	2	6	4
2. Обговорення порядку перевірки з керівництвом підприємства.	1	1	1	1	1
3. Перевірка стану обліку забору води та обладнання водозаборів водозахисними пристроями.	4	4	2	6	4
4. Перевірка розрахунків лімітів на забір води і проведення розрахунків за воду.	6	4	2	8	4
5. Перевірка наявності і якості розробки дозволу на спец – водокористування.	6	2	1	8	2
6. Перевірка роботи систем оборотного водоспоживання і обліку використання води по цехах.	4	2	-	-	-
7. Перевірка роботи очисних споруд з відбором проб (на одну споруду).	8	6	4	12	4

1	2	3	4	5	6
8. Перевірка ведення документації по скидах стічних вод в міськканалізацію.	-	-	-	8	-
9. Перевірка достовірності обліку скиду стічних вод, розробка лімітів на скид забруднюючих речовин і оплати за їх скидання.	6	4	2	8	2
10. Перевірка ходу будівництва водоохоронних об'єктів.	4	4	2	6	2
11. Підготовка акту перевірки.	8	4	3	8	4
12. Проведення підсумкової наради з керівниками інженерних служб підприємства.	2	2	1	1	1
13. Оформлення документів для прийняття заходів адміністративного впливу.	4	4	2	6	2
Всього	55	41	23	77	30

Додаток: В розділі «сільгоспоб'єкти» вказаний час перевірки стану водоспоживання та водовідведення тільки в них. При наявності в цих підприємствах підрозділів по переробці сільгосппродукції або тваринницьких комплексів (ферм) час на перевірку збільшується аналогічно перевіркам окремих підприємств (в залежності від категорій).

9. Екологічний контроль за впливом тваринницьких комплексів на водні об'єкти.

Навчальні питання.

9.1. Чим регламентується здійснення контролю.

9.2. Особливості забруднення вод тваринницькими комплексами.

9.3. Водопостачання комплексів і норми витрат води.

9.4. Основні схеми обробки гною.

9.4.1. Загальні відомості.

9.4.2. Обробка гною на свинарських комплексах.

9.4.3. Обробка гною на комплексах великої рогатої худоби (ВРХ).

9.5. Об'єкти перевірки на тваринницьких комплексах.

9.5.1. Інформація по об'єкту.

9.5.2. Стан водопостачання.

9.5.3. Стан водовідведення.

9.5.4. Обробка і зберігання гною, утилізація стічних вод.

9.5.5. Аварійні забруднення.

9.6. Оформлення результатів перевірки.

9.1. Чим регламентується здійснення контролю.

Проведення екологічного контролю за впливом тваринницьких комплексів на водні об'єкти регламентується відповідними методичними рекомендаціями, які розроблені у відповідності до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Методичних рекомендацій про порядок проведення інспекторських перевірок про дотримання природокористувачами вимог законодавства по охороні навколишнього природного середовища», «Методичних рекомендацій про порядок виявлення порушень та застосування заходів впливу до порушників природоохоронного законодавства» та інших законодавчих актів і призначені для використання спеціальними підрозділами Міністерства охорони навколишнього природного середовища України при здійсненні ними державного контролю за дотриманням вимог водоохоронного законодавства при господарській діяльності тваринницьких комплексів.

Методичні рекомендації є доповненням до наведених вище інструкцій і розроблені з метою визначення єдиного підходу до здійснення спеціалістами Державної екологічної інспекції державного контролю за дотриманням водоохоронного законодавства тваринницькими комплексами та попередженням їх негативного впливу на довкілля.

9.2. Особливості забруднення вод тваринницькими комплексами.

Тваринницькі комплекси – це підприємства, на яких виробництво яловичини, свинини, птиці поставлене на промислову основу. До них відносяться свинокомплекси, комплекси великої рогатої худоби (ВРХ), молочно-товарні ферми промислового типу та ін.

Досвід експлуатації діючих тваринницьких комплексів свідчить про інтенсивне забруднення ними навколишнього природного

середовища, а тому головною темою перевірки є виявлення рівня впливу комплексу на стан поверхневих та підземних вод.

Головною відмінністю тваринницьких комплексів від промислових об'єктів є те, що забруднюючими речовинами, які утворюються на комплексі, є не хімічні речовини і важкі метали, що характерно для об'єктів промисловості, а органічні речовини та надзвичайно високі концентрації сполук азоту. Крім того, гноєві стоки можуть вміщувати залишки біологічно активних сполук (лікарські препарати, інсектициди, дезинфікуючі речовини, гормони), які використовуються в сучасному тваринництві для лікування і стимуляції росту тварин, дезінфекції і дезінсекції тваринницьких приміщень.

Якщо стічні води промислових підприємств після відповідного очищення скидаються у поверхневі водойми, то стоки тваринницьких підприємств після очищення підлягають утилізації. Випуск стічних вод у водні об'єкти допускається тільки після проробки всіх питань про можливість максимального їх повторного використання в оборотних системах та для зрошення в сільському господарстві.

Джерелами забруднення поверхневих та підземних вод на прилеглий до комплексу території є місця накопичення гною (гноєсховища), споруди обробки гноєвих стоків та поля зрошення.

9.3. Водопостачання комплексів і норми витрат води.

Водопостачання комплексів здійснюється з поверхневих водойм або підземних джерел. Норми споживання води на одну голову худоби на добу, згідно з республіканськими нормами РСН 175-86 (Держбуд УРСР-1987р.) повинні складати:

Використувачі	Норми водокористування, /добу на 1 голову
1. Корови м'ясні	70
2. Корови молочні	100
3. Бички та нетелі	60
4. Молодняк ВРХ	30
5. Телята до 6 міс.	20

6. Свиноматки дорослі	25
7. Свиноматки з приплодом	60
8. Свині на відгодівлі	15
9. Кури	1
10. Качки, гуси	2

Компонентами, що утворюють гноївку є рідкі екскременти тварин, технологічна і змивна вода, підстилочний матеріал, залишки дезінфікуючих засобів та ін.

Видалення гною з тваринницьких приміщень і його транспортування проводиться механічним або гідравлічним способами:

— механічний спосіб застосовується на невеликих підприємствах по утриманню ВРХ і на свинокомплексах по вирощуванню до 12 тис. голів на рік. При цьому застосовуються скребкові та штангові транспортери, скрепери та бульдозери;

— гідрозмивні системи гноевидалення використовуються на свинокомплексах потужністю 24 тис. і більше голів на рік;

— на інших тваринницьких підприємствах застосовується самотічна система видалення гною безперервної або періодичної дії.

Норми витрат води на видалення гною з тваринницьких приміщень залежать від систем його видалення (див. табл.).

Система видалення гною тваринницьких приміщень ³	Норми витрат води на тварину (л/добу)		
	свині при груповому утриманні	велика рогата худоба	
		на фермах відгодівлі нетелів	на фермах молочного напрямку
Самотічна система безперервної дії	1-5	8-9	15-16
Самотічна система періодичної дії	5-8	15-17	30-32
Змивна система: баки, насадки, гідрозмивні установки	20-25	—	—
	15	—	—

9.4. Основні схеми обробки гною.

9.4.1. Загальні відомості.

Всі споруди систем по підготовці до використання гною та його фракцій, а також забруднених гноєм поверхневих стоків мають бути забезпечені надійною гідроізоляцією, яка б виключала фільтрацію рідкої частини гною в ґрунтові води.

Для транспортування рідкого гною, гнойових стоків, рідкої фракції та осаду відстійників застосовується гідротранспортування, а для твердої фракції – мобільний транспорт.

Гноєсховища влаштовуються прифермські або польові, секційного типу:

— конструкція гноєсховищ залежить від кількості тварин, консистенції гною, фізико-хімічних якостей ґрунтів та рівня ґрунтових вод;

— конструкція гноєсховищ повинна виключати забруднення підземних і поверхневих вод: на фільтруючих ґрунтах дно і відкоси повинні бути захищені протифільтраційним екраном;

— на великих підприємствах потужністю 24 тис. свиней на рік і більше не допускається улаштування гноєсховищ рідкого гною, не розділеного на фракції.

Очищені стічні води використовуються для зрошення сільськогосподарських культур:

— розрахункова мінімальна площа під побудову зрошувальної системи повинна забезпечувати використання всього річного об'єму стоків комплексів;

— допускається використання води природних джерел для розбавлення стоків.

На тваринницьких комплексах можуть використовуватися різні схеми обробки гною, які суттєво залежать від типу тварин, що утримуються на цих комплексах.

9.4.2. Обробка гною на свинарських комплексах.

До основних схем обробки гною на свинарських підприємствах відноситься таке:

— зберігання та гарантування рідкого гною в нерозділеному вигляді в секційних сховищах – відгодівельні ферми до 12 тис. свиней на рік, фермерські господарства;

— механічна обробка рідкого гною, яка полягає в розділенні його на фракції з наступним зберіганням і гарантуванням фракцій на наземних секційних майданчиках (тверда фракція) і в секційних

гноєсховищах (рідка фракція) - ферми промислового типу на 12-14 тис. голів, фермерські господарства;

— механічна обробка рідкого гною, яка полягає в розділенні його на фракції, компостуванні твердої фракції гною з торфом або з іншими наповнювачами на наземних секційних майданчиках, зберіганні та гарантуванні рідкої фракції в секційних гноєсховищах – промислові ферми до 12 тис. свиней;

— штучна біологічна очистка застосовується для комплексів на 54-108 тис. свиней на рік. Проектні показники тваринницьких стоків, які надходять на очисні споруди, як правило, по показниках БСК5 повинні бути 3,6 тис. мг/л, а після очистки – 15-20 мг/л. Фактично стоки надходять на очисні споруди з показниками біля 15 тис. мг/л, а після очисних споруд мають 200-250 мг/л. Недотримання проектних показників є порушенням водоохоронного законодавства і винні в цьому посадові особи притягаються до адміністративної відповідальності.

9.4.3. Обробка гною на комплексах великої рогатої худоби (ВРХ).

До основних схем обробки гною на комплексах ВРХ належить наступне:

— підстилковий гній, видалений з виробничих приміщень за допомогою транспортерів різних типів, карантинується, зберігається, дегільментизується, а на випадок виникнення епізоотії – знезаражується на секційних майданчиках або в секційних гноєсховищах. При видаленні гною гідравлічним методом – в секційних заглиблених гноєсховищах – молочні ферми, відгодівельні підприємства;

— глибока незмінювана підстилка, що видаляється з виробничих приміщень і відгодівельних майданчиків, може зберігатися як у гноєсховищах, так і на підготовлених польових майданчиках;

— розділення рідкого гною на фракції в горизонтальних відстійниках – гноєнагромаджувачах періодичної дії або за допомогою механічних засобів – великі відгодівельні комплекси.

9.5. Об'єкти перевірки на тваринницьких комплексах.

При проведенні екологічного контролю тваринницьких комплексів перевіряється загальна інформація про об'єкт, санітарний стан його території і виконання вимог попередніх перевірок, стан водопостачання і водовідведення, умови обробки і зберігання гною та утилізації стічних вод, наявність фактів залпових скидів. Розглянемо ці питання більш детально.

9.5.1. Інформація по об'єкту.

На першому етапі перевірки державний інспектор виявляє:

- найменування і адресу об'єкту (область, район, господарство, населений пункт);
- відомчу підпорядкованість;
- потужність (кількість голів на рік одноразового утримання);
- напрямок виробництва (свинарський, великої рогатої худоби, вівчарський, по виробництву молока і т. д.);
- розташування об'єкту по відношенню до оточуючих водойм, річок, на які може здійснюватися вплив.

Поряд з цим, він повинен одержати уявлення про:

- загальний санітарний стан території об'єкту, що перевіряється і можливість його негативного впливу на оточуюче середовище, зокрема, на якість поверхневих і підземних вод;
- стан виконання вимог попередніх перевірок об'єкту контролюючими органами, відомих природоохоронних планів і програм, постанов місцевої адміністрації з питань охорони водних ресурсів.

9.5.2. Стан водопостачання.

Після вирішення всіх питань першого етапу перевірки державний інспектор переходить до інших. При розгляданні умов і стану водопостачання він вивчає:

- проектне та фактичне водопостачання, в т. ч. з поверхневих і підземних джерел;
- кількість використаної води на виробничі та побутові потреби (по ліміту і фактично);
- ведення обліку використаної води (наявність водовимірювальної апаратури, правильність ведення журналів обліку);
- наявність дозволу на спеціальне водокористування;
- наявність затверджених на поточний рік в установленому порядку лімітів на використання води;
- наявність паспортів на свердловини, їх технічний стан і дотримання проектного режиму експлуатації, винесення в натуру меж поясів санітарної охорони;
- достовірність даних статистичної звітності - 2-ТП-водгосп, їх відповідність фактичному використанню води, правильність платежів за використання води і водовідведення, додержання водокористувачем встановлених лімітів, норм ТДС (ТПС), виконання планів заходів по досягненню ГДС (визначаються на основі аналізу облікових і звітних матеріалів, показників вимірювальних приладів, даних лабораторних аналізів тощо);

— визначаються об'єми повторного використання води в оборотних системах та підраховується процент економії свіжої води. Повторно можуть використовуватись освітлені, дезодоровані і, при необхідності, незаражені поверхневі стоки та біологічно оброблена рідка фракція для промивки каналів від гною усередині приміщень.

У випадку виявлення перевищення проектних норм інспектор складає відповідний припис.

9.5.3. Стан водовідведення.

Для визначення умов і стану водовідведення на тваринницькому комплексі державний інспектор повинен вивчити:

— склад очисних споруд, їх потужність, технічний стан, проектну і фактичну кількість стоків, що надходять, дотримання проектного режиму експлуатації та ефективність роботи споруд в цілому, використання очищених стічних вод в оборотних системах, об'єми повторно використаної води, показники економії свіжої води, проблеми утилізації активного мулу;

— проектний об'єм накопичувачів стічних вод, їх технічний стан та фактичне заповнення;

— якість очищення стічних вод, стан відомчого лабораторного контролю: наявність приміщень та обладнання лабораторії, свідоцтво про атестацію, затвердження графіків і пунктів відбору проб води на аналіз, погодження методик, відповідність результатів аналізів відомчої лабораторії результатам, одержаним іншими лабораторіями;

— вплив скиду стічних вод на поверхневі води.

9.5.4. Обробка і зберігання гною, утилізація стічних вод.

На цьому етапі роботи розглядаються умови обробки і зберігання гною, в т.ч. методи розділення його на фракції, а також умови утилізації стічних вод. При цьому вивчається:

— кількість очищених стічних вод, що використовуються для зрошення с/г культур (проектна і фактична);

— дотримання норм поливу;

— склад культур, що використовуються на зрошувальних землях;

— контроль за забрудненням підземних вод (наявність спостережних свердловин, систематичність спостережень, встановлення факту забруднення та його ліквідації тощо).

9.5.5. Аварійні забруднення.

Велику небезпеку для навколишнього природного середовища мають залпові скиди стічних вод або аварійні зливи рідкого гною з гноєсховищ. Тому, державний інспектор повинен встановити:

— наявність фактів залпових скидів або аварійного забруднення водойм, об'ємів скидів;

— наявність планів заходів по попередженню залпових скидів, їх виконання;

— наявність плану дій персоналу у випадках аварійного забруднення;

— наявність аварійної бригади, її оснащеність технічними засобами та ін.

9.6. Оформлення результатів перевірки.

Закінчується перевірка складанням серії документів і насамперед «Акту перевірки».

Акт перевірки екологічного стану об'єкту – це об'єктивне відображення екологічної ситуації, яка склалася на час перевірки. В «Акті» в довільній формі викладаються результати перевірки по всіх питаннях, зазначених в цих методичних рекомендаціях, а також додається оцінка екологічного стану об'єкту і його впливу на оточуюче середовище. «Акт перевірки» є документом, на основі якого складаються послідовні документи (протоколи про порушення природоохоронного законодавства, постанови про накладення штрафів, обов'язкові приписи і т. ін.). Закінчується акт рекомендаціями (пропозиціями), які по характеру повинні давати напрямок і ціль природоохоронної роботи.

Примітка: складання інших інспекторських документів, пов'язаних з вжиттям адміністративних заходів (протоколи про порушення природоохоронного законодавства, постанови про накладення штрафів, обов'язкові приписи і т. ін. регламентується окремими методичними рекомендаціями).

10. Порядок планування, проведення і оформлення перевірок умов використання та охорони земель, а також застосування заходів впливу до порушників земельного законодавства.

Навчальні питання.

10.1. Юридичні аспекти державного контролю за використанням і охороною земель.

10.2. Методи здійснення державного контролю.

10.3. Види перевірок.

10.3.1. Планові перевірки.

10.3.2. Позапланові перевірки.

10.3.3. Оперативні перевірки.

10.4. Порядок проведення перевірок.

10.5. Оформлення документів за результатами перевірок.

10.6. Порядок застосування заходів впливу до порушників земельного законодавства.

10.7. Форми документів (акта, протоколу, припису) за результатами перевірок.

10.1. Юридичні аспекти державного контролю за використанням і охороною земель.

Державний контроль за використанням і охороною земель регламентується законами України та іншими нормативно-правовими документами. Відмітимо деякі з них.

Законодавство України:

— «Про охорону земель»;

— «Про державний контроль за використанням та охороною земель».

Наказ Мінприроди:

— «Методика визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства» (Наказ №171 від 27.10.1997р.).

Накази Державного комітету України по земельних ресурсах:

— «Порядок планування та проведення перевірок з питань здійснення державного контролю за використанням та охороною земель» (Наказ №312 від 12.12.2003р.);

— «Інструкція з оформлення державними інспекторами з контролю за використанням і охороною земель Держземінспекції та її територіальних органів матеріалів про адміністративні правопорушення» (Наказ №205 від 28.04.2009р.).

Методичні рекомендації:

— «Про контроль за дотриманням природоохоронного законодавства при рекультивативних порушених земель та зберіганні родючого шару ґрунту»;

— «Про організацію і проведення перевірок меліоративних систем»;

— «Про контроль за транспортуванням, зберіганням і застосуванням пестицидів та мінеральних добрив».

Згадуваний «Порядок» визначає підготовчі заходи, які необхідно зробити перед початком проведення перевірки, встановлює процедуру планування та проведення перевірок і оформлення матеріалів за їх результатами.

Державний контроль за використанням та охороною земель у системі центрального органу виконавчої влади з питань земельних

ресурсів здійснює Державна інспекція з контролю за використанням і охороною земель (далі - Держземінспекція) та її територіальні органи.

Юридичні та фізичні особи, які використовують земельні ділянки, зобов'язані безперешкодно допускати державних інспекторів з контролю за використанням та охороною земель (далі – державні інспектори) на земельні ділянки, що перебувають у їх власності чи користуванні, та надавати для ознайомлення і перевірки документи, які засвідчують це право.

«Інструкція» визначає порядок оформлення матеріалів у разі виявлення державними інспекторами Державної інспекції з контролю за використанням і охороною земель та її територіальних органів порушень вимог земельного законодавства, їх обліку, а також оскарження та контролю за провадженням у справах про адміністративні правопорушення.

Вимоги «Інструкції» є обов'язковими для державних інспекторів з контролю за використанням і охороною земель Держземінспекції та її територіальних органів, яким відповідно до законодавства України надано право складати протоколи про адміністративні правопорушення, розглядати справи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні стягнення.

10.2. Методи здійснення державного контролю.

Відповідно до вимог статті 9 Закону України «Про здійснення державного контролю за використанням та охороною земель» державний контроль за використанням та охороною земель здійснюється шляхом:

- проведення перевірок;
- розгляду звернень юридичних і фізичних осіб;
- участі в роботі комісій при прийнятті в експлуатацію меліоративних систем і рекультивованих земель, захисних лісонасаджень, протиерозійних, гідротехнічних споруд та інших об'єктів, які споруджуються з метою підвищення родючості ґрунтів та збереження охорони земель;
- розгляду документації із землеустрою, пов'язаної з використанням та охороною земель.

10.3. Види перевірок.

Держземінспекція та її територіальні органи (далі – інспекційні органи Держкомзему) проводять такі види перевірок: а) планові, б) позапланові, в) оперативні. Розглянемо їх детальніше.

10.3.1. Планові перевірки.

Планові перевірки з питань додержання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами вимог земельного законодавства проводяться не частіше одного разу на календарний рік.

Планові перевірки проводяться у відповідності до квартальних планів робіт, затверджених керівниками інспекційних органів Держкомзему.

Інспекційний орган Держкомзему не пізніше десяти днів до початку проведення перевірки надсилає письмово (з повідомленням) органу державної влади, органу місцевого самоврядування, юридичній чи фізичній особі, яких планується перевіряти, повідомлення про проведення перевірки.

У повідомленні зазначаються дата початку проведення перевірки, перелік документів, які необхідно надати інспекційному органу Держкомзему до початку проведення перевірки, та визначається порядок їх надання.

Тривалість планової перевірки не повинна перевищувати десяти робочих днів. У разі виникнення обставин, що вимагають продовження терміну перевірки, його може бути продовжено наказом керівника відповідного інспекційного органу Держкомзему або особою, яка виконує його обов'язки, але не більше ніж на 5 робочих днів. Подальше продовження терміну проведення планової перевірки не допускається.

10.3.2. Позапланові перевірки.

Позаплановою перевіркою є перевірка, яка не передбачена планом роботи відповідного інспекційного органу Держкомзему.

У разі неможливості своєчасного повідомлення юридичних і фізичних осіб про проведення позапланової перевірки (обмежені строки на її проведення тощо), вона проводиться без попереднього їх повідомлення, незалежно від кількості раніше проведених перевірок, за наявності таких обставин:

а) отримання доручення від Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, органів прокуратури, місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування та Держземінспекції;

б) отримання заяв, скарг чи звернень громадян, що подані в установленому законодавством порядку, у яких наведена інформація про порушення земельного законодавства чи можливість виникнення

аварійних ситуацій, що можуть негативно вплинути на стан земельних ресурсів;

в) проведення перевірки виконання заходів з ліквідації наслідків аварій, інших надзвичайних ситуацій, що призвели до забруднення чи знищення родючого шару ґрунту;

г) виявлення недостовірності даних, поданих юридичними чи фізичними особами на запит інспекційного органу Держкомзему;

д) за наявності інформації щодо самовільного зайняття земельної ділянки та використання її без правостановлюючих документів;

е) при поданні юридичними чи фізичними особами письмової заяви до відповідного інспекційного органу Держкомзему про бажання проведення позапланової перевірки;

є) у разі публікацій у засобах масової інформації матеріалів, що свідчать про порушення земельного законодавства;

ж) за ініціативи інспекційного органу Держкомзему, якщо ним виявлені факти, що свідчать про порушення земельного законодавства.

Тривалість позапланової перевірки не повинна перевищувати десяти робочих днів. У разі виникнення обставин, що вимагають продовження терміну перевірки, його може бути продовжено наказом керівника відповідного інспекційного органу Держкомзему або особи, яка виконує його обов'язки, але не більше ніж на 3 робочих дні. Подальше продовження терміну проведення позапланової перевірки не допускається.

10.3.3. Оперативні перевірки.

Оперативні перевірки проводяться у разі:

— виявлення аварійних забруднень земельних ресурсів;

— здійснення контролю за станом виконання раніше виданих приписів;

— знищення або пошкодження протиерозійних, гідротехнічних споруд, захисних насаджень, межових знаків.

Оперативні перевірки проводяться без попереднього повідомлення юридичних і фізичних осіб.

Тривалість оперативної перевірки не повинна перевищувати п'яти робочих днів. Подальше продовження терміну проведення оперативної перевірки не допускається.

10.4. Порядок проведення перевірок.

Державні інспектори проводять перевірки стану дотримання земельного законодавства в присутності власників земельних ділянок чи землекористувачів або уповноважених ними осіб, а також осіб, які вчинили порушення земельного законодавства. У разі відсутності при

перевірці власника чи землекористувача або уповноважених ними осіб перевірка проводиться за наявності двох свідків.

При проведенні перевірки державний інспектор:

а) установлює особу, яка є власником земельної ділянки чи землекористувачем;

б) при встановленні факту зміни власника чи користувача об'єкта нерухомості уживає заходів для з'ясування особи фактичного власника чи користувача;

в) установлює правомірність використання земельних ділянок іншими землекористувачами, яким вони не надані у власність чи користування;

г) перевіряє наявність документів, що посвідчують право власності чи право користування земельною ділянкою;

д) перевіряє дотримання режиму використання земельної ділянки відповідно до цільового призначення;

е) уточнює відповідність місця розташування та меж земельної ділянки, мір ліній, визначених у документах, які посвідчують право користування земельною ділянкою, фактичним мірам ліній на місцевості.

При виявленні порушення земельного законодавства державний інспектор:

а) з'ясовує обставини та суть скоєного порушення земельного законодавства;

б) установлює особу, яка здійснила порушення земельного законодавства;

в) установлює, чи є в діях чи бездіяльності особи, яка вчинила порушення земельного законодавства, ознаки адміністративного правопорушення або склад злочину;

г) обстежує земельну ділянку і встановлює, чи завдана юридичними чи фізичними особами шкода земельним ресурсам унаслідок їхньої господарської та іншої діяльності.

10.5. Оформлення документів за результатами перевірок.

При проведенні всіх видів перевірок державний інспектор складає акт перевірки дотримання вимог земельного законодавства (додаток 1).

Акт перевірки дотримання вимог земельного законодавства (далі – акт) складається за результатами перевірки:

— якщо виявлено чи не виявлено порушення земельного законодавства;

— при усуненні чи не усуненні раніше виявлених порушень у строк, установлений у приписах (у тому числі і в повторно виданих приписах);

— при неможливості встановити особу порушника.

Акт складається у двох примірниках. Перший примірник акта залишається у державного інспектора, який проводить перевірку, другий – вручається або надсилається керівнику юридичної особи чи фізичних осіб, які перевірялись. При проведенні спеціальних перевірок з іншими органами контролю, копія акта надається цим органам.

При врученні акта юридичній чи фізичній особі особисто в примірнику акта, який залишається в інспектора, робиться відмітка про дату вручення акта та ставиться підпис особи, яка його отримує. У разі надсилання акта поштою на примірнику акта, який залишається в інспектора, робиться відповідна відмітка. Акт надсилається з повідомленням про вручення.

Копія акта може бути надана іншим зацікавленим державним органам, громадянам чи громадським організаціям на їх запит.

В акті державний інспектор зазначає:

- а) дату та місце складання акта;
- б) посаду та прізвище інспектора (інспекторів), який (які) проводив (проводили) перевірку;
- в) посади та прізвища осіб, які були залучені до перевірки;
- г) посаду та прізвище представника юридичної особи чи прізвище фізичної особи, які були присутні при перевірці;
- д) місцезнаходження юридичної чи фізичної особи, які перевіряються;
- е) місце розташування земельної ділянки, її площу згідно із земельно-кадастровою документацією та фактичну площу, яка використовується;
- є) категорію земель та склад угідь;
- ж) цільове призначення та фактичний стан використання (освоєння) земельної ділянки;
- з) наявність документів, які посвідчують право власності чи право користування земельною ділянкою;
- и) обставини порушення земельного законодавства;
- і) суть порушення з посиланням на акти чинного законодавства, вимоги яких порушені.

Акт підписується державним інспектором (інспекторами), який (які) проводить (проводять) перевірку, представником юридичної особи чи фізичною особою, що використовують земельні ділянки, свідками (за їх наявності).

В акті наводиться план-схема місця розташування земельної ділянки (схематичний абрис чи викопіювання з картографічних матеріалів планів земельної ділянки з прив'язкою до місцевості та зазначенням суміжних землекористувачів). На плані-схемі вказується загальна площа земельної ділянки та площа, на якій виявлено порушення (забруднення, самовільне зайняття тощо).

10.6. Порядок застосування заходів впливу до порушників земельного законодавства.

У разі виявлення порушення вимог земельного законодавства, за яке Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП) передбачена адміністративна відповідальність, державний інспектор складає протокол про адміністративне правопорушення (далі - протокол) (додаток 2).

Протокол складається у двох примірниках, один з яких під розписку вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Протокол оформляється державною мовою.

Усі реквізити протоколу заповнюються розбірливим почерком. Не допускається заповнення протоколу олівцем. У разі здійснення виправлень вони засвідчуються підписом державного інспектора, який склав протокол, та особи, на яку він складається. Після того, як протокол підписаний особою, щодо якої він складений, не допускається робити закреслення чи виправлення відомостей, що занесені до протоколу, а також внесення додаткових записів.

У протоколі зазначаються:

а) дата та місце його складання;

б) посада (у точній відповідності до вимог частини другої статті 2381 КУпАП), прізвище, ім'я та по батькові державного інспектора, який склав протокол (указуються повністю, без скорочень);

в) відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (прізвище, ім'я та по батькові, день, місяць та рік народження, місце народження, сімейний стан, у тому числі кількість утриманців (у разі наявності інформації), фактичне місце проживання/реєстрації (поштова адреса), посада та місце роботи або навчання (повне найменування юридичної особи та її місцезнаходження); якщо особа не працює, про це робиться відмітка);

г) місце, час учинення та суть адміністративного правопорушення. Суть правопорушення описується якомога точніше згідно з вимогами відповідної статті КУпАП, на підставі якої складається протокол;

д) законодавчі та інші нормативно-правові акти, вимоги яких порушено та які встановлюють відповідальність за вчинене правопорушення (з обов'язковим зазначенням статей (їх частин), пунктів, абзаців тощо);

е) прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання/реєстрації свідків та потерпілих (за наявності);

є) пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, можуть бути викладені в протоколі або на окремому аркуші з відміткою про це в протоколі. Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право надати в протоколі пояснення та зауваження щодо його змісту, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання. У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від надання пояснень у протоколі чи від його підписання у ньому обов'язково робиться запис про це;

ж) інші відомості, необхідні для вирішення справи (наприклад: відомості про наявність актів обстеження земельної ділянки, відмітки про наявність документів і речей, які підтверджують правопорушення, клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності);

з) якщо правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду земельним ресурсам, що призвело до втрат сільськогосподарського або лісгосподарського виробництва, про це також зазначається у протоколі.

У протоколі обов'язково робиться відмітка про роз'яснення особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, її права і обов'язки, що передбачені статтею 268 КУпАП, а також про попередження її про час і місце розгляду справи про адміністративне правопорушення. У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу їй обов'язково направляється рекомендованим листом з повідомленням про вручення повідомлення про розгляд справи про адміністративне правопорушення (додаток 2), із зазначенням відомостей про час і місце розгляду справи.

Якщо державний інспектор під час складання протоколу не може одразу визначити час і місце розгляду справи, особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, направляється повідомлення про розгляд справи про адміністративне правопорушення.

Протокол підписується особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, та державним інспектором, який його склав, а за наявності свідків і потерпілих протокол може бути

підписаний також і цими особами. Відмова особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу та надання пояснень не припиняє провадження у справі про адміністративне правопорушення.

При вчиненні однією особою двох або більше адміністративних правопорушень адміністративне стягнення накладається за кожне правопорушення окремо. Якщо особа вчинила кілька адміністративних правопорушень, справи про які одночасно розглядаються одним і тим же державним інспектором, стягнення накладається в межах санкції, встановленої за більш серйозне правопорушення з числа вчинених. До основного стягнення в цьому разі може бути приєднано одне з додаткових стягнень, передбачених статтями про відповідальність за будь-яке з вчинених правопорушень. При цьому викладаються відомості про всі виявлені правопорушення та обов'язково зазначаються посилання на всі законодавчі та нормативно-правові акти, вимоги яких порушені, а також статті КУпАП, які передбачають відповідальність за виявлені порушення.

Якщо особу, на яку складається протокол за порушення земельного законодавства, неможливо встановити на місці вчинення правопорушення, державні інспектори можуть доставляти таких осіб до міліції чи до приміщення виконавчого органу сільської, селищної, міської ради для встановлення особи порушника та складання протоколу про адміністративне правопорушення.

Протокол також складається у разі вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з порушенням вимог земельного законодавства військовослужбовцями та призваними на збори військовозобов'язаними, а також особами рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ, які несуть відповідальність за дисциплінарними статутами.

Адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку.

З метою усунення наслідків виявленого порушення державний інспектор видає особі, яка скоїла правопорушення, припис про їх усунення (додаток 3). Термін усунення наслідків правопорушення встановлюється державним інспектором, але не більше 30-денного строку.

Припис складається у двох примірниках. Перший примірник припису залишається у державного інспектора, другий – вручається або надсилається поштою керівнику юридичної особи чи фізичній особі, які порушили земельне законодавство.

У разі невиконання особою, яка допустила порушення земельного законодавства, припису протягом указанного в ньому строку, державний інспектор складає протокол про адміністративне правопорушення (за невиконання припису) за статтею 1885 Кодексу України про адміністративні правопорушення. З метою усунення наслідків правопорушення державний інспектор повторно видає припис про припинення правопорушення чи усунення його наслідків та встановлює строк його виконання, але не більше 30-денного строку.

При повторній відмові особи виконати припис (припинити порушення земельного законодавства чи усунути його наслідки) та вжитті до неї усіх можливих заходів адміністративного впливу, інспекційний орган Держкомзему інформує про це відповідний орган прокуратури, орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування.

Відповідно до вимог пункту «б» статті 6 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель», інспекційний орган Держкомзему може внести до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування клопотання щодо припинення порушення земельного законодавства.

Інспекційний орган Держкомзему, керуючись вимогами статті 10 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель», має право звернутись до відповідного органу прокуратури з клопотанням про подання позову до суду щодо відшкодування втрат сільськогосподарського або лісгосподарського виробництв, а також повернення самовільно чи тимчасово зайнятих земельних ділянок, строк користування якими закінчився.

10.7. Форми документів (акта, протоколу, припису) за результатами перевірок.

Додаток 1.

Державний комітет України по земельних ресурсах

(найменування інспекції та її адреса)

АКТ

перевірки дотримання вимог земельного законодавства

«__»_____20__р.

_____ *(місце складання акта)*

Нами (мною), _____
(повні назви інспекторських посад, прізвища, ім'я)

_____ та по батькові осіб, що проводили перевірку)
за участю _____

(повні назви посад, прізвища, ім'я та по батькові осіб, що
були залучені до перевірки)

У присутності _____
(назва посади, прізвище, ім'я та по батькові представника юридичної особи

_____ чи прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи, що перевіряється)

відповідно до вимог статей 6 і 10 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» проведена перевірка з питання

_____ (зазначити, з якого питання проводиться перевірка, назва підприємства, установи чи організації, прізвище, ім'я та по батькові керівника (представника) юридичної особи чи фізичної особи , які перевіряються)

Місцезнаходження юридичної та фізичної особи, які перевіряються _____

У результаті перевірки встановлено:

_____ (зазначити результати перевірки , при виявленні порушення земельного законодавства вказати його суть

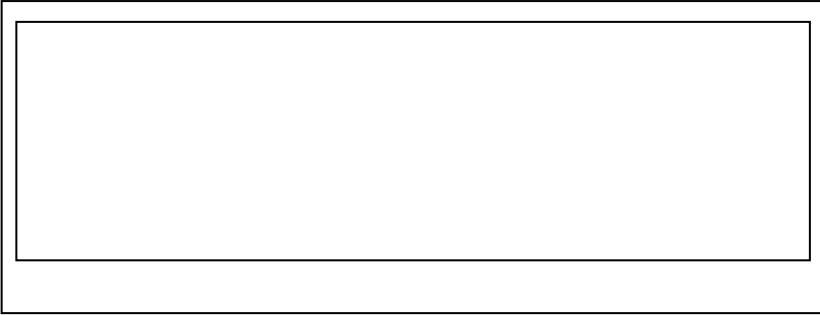
_____ з посиланням на акти чинного законодавства, вимоги яких порушені , місце розташування земельної ділянки,

_____ її площа, категорія земель та склад угідь, фактична площа та стан використання земельної ділянки,

_____ наявність документів, що посвідчують право на земельну ділянку тощо)

(зворотний бік акта)

План-схема земельної ділянки

Підписи осіб, які були присутні при перевірці:

_____ підпис _____
(прізвище та ініціали)

_____ підпис _____

Підпис представника юридичної чи фізичної особи, які перевірялись:

_____ підпис _____
(прізвище та ініціали)

_____ підпис _____

З актом ознайомлений, копію акта отримав

_____ підпис _____
(прізвище та ініціали)

Копія акта відправлена поштою (у разі відмови отримання акта)

_____ підпис _____
*(прізвище та ініціали особи, (дата)
яка відправила копію акта)*

**Начальник Державної інспекції
з контролю за використанням і
охороною земель**

О.М.Нечипоренко

**Державний комітет України із земельних ресурсів
Державна інспекція з контролю за використанням і
охороною земель**

*(найменування територіального органу Держземінспекції та його
місцезнаходження)*

**ПРОТОКОЛ
про адміністративне правопорушення**

**(Складається у двох примірниках, другий з яких під
розписку вручається особі, яка притягається до адміністративної
відповідальності)**

« » _____ 20 року
00000*

Місце складання протоколу _____
Мною, _____

*(повна, без скорочень, назва посади державного інспектора, прізвища,
ім'я та по батькові державного інспектора, який склав протокол)*

при перевірці _____

*(питання, з якого проводиться перевірка, найменування юридичної
особи чи прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи, які
перевіряються)*

встановлено, що « » _____ 20 року _____

(суть адміністративного

*правопорушення, місцезнаходження земельної ділянки, наявність документів,
які посвідчують право власності чи право користування земельною ділянкою,*

*площа земельної ділянки (га), на якій вчинено порушення земельного
законодавства, давність користування земельною ділянкою,*

*категорія земель, шкода (у разі її наявності), яка заподіяна земельним
ресурсам, стан виконання попередніх приписів)*

що є порушенням статті _____ Земельного кодексу України та статей _____

(назви законів, нормативно-правових актів та їх статті (пункти), вимоги яких порушені)

Правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду (збитки), що підтверджується _____

(назва та реквізити документа, який це підтверджує)

Відповідальність за вчинене правопорушення передбачена частиною _____ статті _____ Кодексу України про адміністративні правопорушення та пунктом _____ частини першої статті 211 Земельного кодексу України

Відомості про особу, яка вчинила адміністративне правопорушення:

1.Прізвище _____ 2.Ім'я _____ 3.По батькові _____

4.Дата народження ____ . ____ . ____ 5.Місце народження _____

6.Сімейний стан _____ 7.Кількість утриманців _____

8.Місце проживання/реєстрації _____

(повна адреса із зазначенням поштового

індексу, контактного телефону)

9.Місце роботи (навчання) _____

(повне найменування юридичної особи,

місцезнаходження)

10.Посада _____

11.Документ, що посвідчує особу _____,

(назва документа)

серія _____ № _____

виданий _____

(найменування органу, який видав документ, дата його видачі)

Особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснено, що згідно зі статтею 268 КУпАП вона має право:

знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання; при розгляді справи користування юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, виступати рідною мовою, користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження, оскаржити постанову по справі. Справа про адміністративне правопорушення розглядається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Під час відсутності цієї особи справу може бути розглянуто лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи.

Особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, повідомлено, що розгляд справи про адміністративне правопорушення відбудеться о ____ год. __ хв. «__» _____ 20__ року у приміщенні _____

(повне найменування органу, у якому буде розглядатися справа)

за адресою _____

(повна поштова адреса місця, де буде розглядатися справа)

Відповідно до вимог статті 63 Конституції України особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів своєї сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.

Пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності

Підпис особи, яка вчинила адміністративне правопорушення:

_____ (_____) *(у разі відмови цієї особи від підписання протоколу про це робиться запис)*

Підпис державного інспектора, який склав протокол:

_____ (_____)

Свідками правопорушення є:

1. _____ підпис _____

який проживає за адресою: _____

2. _____ підпис _____

який проживає за адресою: _____

Другий примірник протоколу отримав: _____

(_____)

(підпис, прізвище та ініціали особи, яка притягається до адміністративної відповідальності)

Я, _____, на розгляді

(прізвище, ініціали особи, на яку складено протокол)

справи про адміністративне правопорушення був присутній особисто «__» _____ 20__ року

Додаток 3.

(найменування інспекції та її адреса)

ПРИПИС

«__» _____ 20__ р. № _____

Видано _____

(посада, прізвище, ім'я та по батькові представника юридичної особи

_____ чи прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи)

При перевірці додержання вимог земельного законодавства _____

(найменування власника чи користувача, місцезнаходження земельної ділянки, адреса, категорія земель)

ВСТАНОВЛЕНО:

(вказати виявлені порушення, недоліки або інші обставини, які потребують ужиття необхідних заходів)

(зворотний бік припису)

Виходячи з вищевикладеного та керуючись статтями 6 і 10 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель», приписую:

(вказати заходи, які необхідно здійснити, та термін їх виконання)

Даний припис належить до обов'язкового виконання. У разі невиконання припису Ви будете притягнуті до відповідальності за ст.1885 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Про виконання припису вимагаю повідомити до «__» _____ 20__ р. за адресою:

(адреса та повна назва інспекційного органу Держкомзему)

Припис видав: _____
(посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка видала припис)

«__» _____ 20__ р.

(підпис)

Припис одержав (відправлений поштою) _____

(посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка отримала (відправила) припис)

« ___ » _____ 20 ___ р. _____
(підпис)

**Начальник Державної інспекції
з контролю за використанням і
охороною земель**

О.М.Нечипоренко

11. Порядок встановлення, обчислення та сплати зборів за забруднення навколишнього природного середовища.

Навчальні питання.

11.1. Юридичні аспекти питання.

11.2. Види і платники збору, об'єкти обчислення збору.

11.3. Нормативи збору та їх індексація.

11.4. Ліміти на скидання забруднюючих речовин та розміщення відходів.

11.5. Порядок обчислення, подання податкового розрахунку та сплати збору.

11.5.1. Порядок обчислення збору.

11.5.2. Порядок подання податкового розрахунку збору.

11.5.3. Порядок сплати збору.

11.6. Контроль за дотриманням лімітів на скидання забруднювачів і розміщення відходів, а також за обчисленням, своєчасністю і повнотою сплати збору.

11.7. Відповідальність і права платників збору.

11.1. Юридичні аспекти питання.

Цей розділ розроблений на основі двох нормативних документів:

— «Порядку встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору», який затверджений постановою КМУ від 1.03.1999 р., № 303;

— «Інструкції про порядок обчислення та сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища», яка

затверджена наказом Мінприроди та Державної податкової адміністрації України від 19.07.1999 р., № 544/3837.

Порядок визначає єдині на території України правила встановлення нормативів збору за забруднення довкілля та його стягнення.

Інструкція розроблена на основі Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про підприємництво», «Про місцеве самоврядування», «Про систему оподаткування», «Про державну податкову службу в Україні», «Про відходи», «Про порядок погашення забор'язань платників податків бюджетами та державними цільовими фондами», на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 1 березня 1999 року № 303 «Про затвердження Порядку встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору» (із змінами і доповненнями).

Інструкція визначає єдиний на території України порядок обчислення і сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища (далі - збір), а також відповідальність платників за достовірність даних про обсяги викидів в атмосферне повітря забруднюючих речовин, скидання забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти, розміщення відходів та за правильність обчислення, повноту і своєчасність сплати збору.

Сплата збору не звільняє його платників від сплати інших обов'язкових платежів, якщо інше не встановлено законодавчими актами України та міжнародними угодами.

11.2. Види і платники збору, об'єкти обчислення збору.

Згідно з вказаними нормативними документами є такі види збору за забруднення навколишнього природного середовища, тобто збір справляється за:

— викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин (далі - викиди) стаціонарними і пересувними джерелами забруднення;

— скидання забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти (далі - скидання). Установлення та стягнення плати, яка справляється за скидання промислових та інших стічних вод у системи каналізації, регулюється нормативно-правовими актами Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України;

— розміщення відходів.

Платниками збору є суб'єкти господарювання незалежно від форм власності, юридичні особи, що не здійснюють господарської (підприємницької) діяльності; бюджетні, громадські та інші підприємства, установи і організації; постійні представництва

нерезидентів, які зареєстровані в Україні, або нерезидентів, які виконують агентські (представницькі) функції стосовно таких нерезидентів або їх засновників; громадяни, які здійснюють на території України і в межах її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони викиди і скидання забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище та розміщення відходів.

Якщо платник перестає функціонувати як самостійна юридична особа, то платником збору стає його правонаступник.

Територіальні органи Мінприроди України до 1-го грудня року, що передувє звітному, передають до органів державної податкової служби перелік підприємств, установ, організацій, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності, яким в установленому порядку видано дозволи на викиди, спеціальне водокористування та розміщення відходів, а також направляють зміни до переліку до 30-го числа місяця, наступного за кварталом, у якому вони виникли, за формою, наведеною в додатку 1 до Інструкції.

Невключення підприємств, установ, організацій, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності - до зазначеного переліку не звільняє їх від сплати збору.

Об'єктами обчислення збору є:

— для стаціонарних джерел забруднення – обсяги забруднюючих речовин, які викидаються в атмосферне повітря або скидаються безпосередньо у водний об'єкт, та обсяги відходів, що розміщуються у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах;

— для пересувних джерел забруднення – обсяги фактично використаних видів пального, в результаті спалення яких утворюються забруднюючі речовини.

11.3. Нормативи збору та їх індексація.

Нормативи збору за забруднення навколишнього природного середовища встановлюються як фіксовані суми в гривнях за одиницю основних забруднюючих речовин та розміщених відходів і наведені в таблицях 1.1, 1.7 і 1.9 додатка 1 до згаданого «Порядку встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору» (далі – додаток 1 до Порядку).

Враховуючи місцеві умови, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські ради за поданням органів Мінприроди України можуть збільшувати перелік видів забруднюючих речовин, на які встановлюється збір за викиди і скиди.

За викиди забруднюючих речовин, які не ввійшли до таблиці 1.1 додатка 1 до Порядку, слід застосовувати нормативи збору залежно від установленого класу небезпечності даної забруднюючої речовини, згідно з таблицею 1.2 додатка 1 до Порядку; за викиди, на які не встановлено класів небезпечності (таблиця 1.2 додатка 1 до Порядку), слід застосовувати нормативи збору залежно від установлених орієнтовно безпечних рівнів впливу, згідно з таблицею 1.3 додатка 1 до Порядку; за викиди, на які не встановлено класів небезпечності (таблиця 1.2 додатка 1 до Порядку) та орієнтовно безпечних рівнів впливу (таблиця 1.3 додатка 1 до Порядку), слід застосовувати нормативи збору як за викид забруднюючої речовини 1 класу небезпечності згідно з таблицею 1.2 додатка 1 до Порядку.

За скиди забруднюючих речовин, які не ввійшли до таблиці 1.7 додатка 1 до Порядку, слід застосовувати нормативи збору, які наведені в таблиці 1.8 додатка 1 до Порядку; за скиди, на які не встановлено гранично допустимих концентрацій (таблиця 1.8) або орієнтовно безпечних рівнів впливу, за гранично допустимі концентрації береться найменша величина гранично допустимих концентрацій, наведена в таблиці 1.8.

У разі скидання забруднюючих речовин в озера, ставки та інші непроточні водні об'єкти норматив збору, який справляється за скидання забруднюючих речовин у ці водні об'єкти, збільшується у 1,5 рази.

У разі захоронення забруднюючих рідинних речовин, відходів виробництва та стічних вод у глибокі підземні водоносні горизонти, що не містять прісних вод, слід застосовувати норматив збору як за скидання забруднюючих речовин відповідно до таблиці 1.7 чи 1.8 додатка 1 до Порядку з коефіцієнтом 10.

За розміщення відходів, на які не встановлено класів небезпечності, застосовується норматив збору як за розміщення відходів першого класу небезпечності, визначений у таблиці 1.9 додатка 1 до «Порядку встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 1999 року № 303 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 28 березня 2003 року № 402).

Нормативи збору, які справляються за викиди пересувними джерелами забруднення, встановлюються в залежності від виду пального та транспорту відповідно до таблиць 1.4 – 1.6 додатка 1 до Порядку.

Нормативи збору за забруднення навколишнього природного середовища у 2006 році розраховуються за коефіцієнтом 2,373.

Платники збору за забруднення навколишнього природного середовища, починаючи з 1 січня 2007 року, проводять індексацію його нормативів за формулою:

$$N_i = N_p \cdot I / 100,$$

де: N_i – проіндексований норматив збору в поточному році, гривень за 1 тонну (1 одиницю);

N_p – базовий норматив збору, гривень за 1 тонну (1 одиницю);

I – індекс споживчих цін (індекс інфляції) за попередній рік, відсотків.

У разі, коли індекс споживчих цін (індекс інфляції) за попередній рік не перевищує 100 %, індексація нормативів збору не проводиться.

Під час проведення індексації базовими вважаються значення нормативів збору на 31 грудня 2006 року, а для нововведених нормативів – на 31 грудня року їх введення.

11.4. Ліміти на скидання забруднюючих речовин та розміщення відходів.

Щорічні ліміти скидання у водні об'єкти загальнодержавного значення для первинних водокористувачів визначаються у дозволах на спеціальне водокористування, які видають органи Мінприроди України.

Щорічні ліміти скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти місцевого значення для первинних водокористувачів визначаються у дозволах на спеціальне водокористування, які видаються місцевими державними адміністраціями, а в містах обласного значення – виконавчими органами рад за погодженням з органами Мінприроди України.

Обсяги скидання, пов'язаних з проведенням планового ремонту каналізаційних мереж і споруд, включаються до загального ліміту скидання. Обсяги та умови проведення такого скидання погоджуються з органами Мінприроди України. Збір, який справляється за ці скидання, нараховується як за скидання, що проводиться в межах установлених лімітів.

У разі перевищення погодженого обсягу скидання та порушення умов їх проведення, пов'язаних з плановим ремонтом каналізаційних мереж і споруд, плата обчислюється як за понадлімітні скидання, а збитки, заподіяні навколишньому природному середовищу, відшкодовуються в установленому законодавством порядку.

Установлення та стягнення плати, яка справляється за скидання промислових та інших стічних вод у системи каналізації, регулюється

нормативно-правовими актами Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики.

Ліміти на розміщення відходів установлюються терміном на один рік і після затвердження місцевою державною адміністрацією доводяться до власників відходів до першого жовтня поточного року. Ліміти на утворення і розміщення відходів розробляються, затверджуються і переглядаються в порядку, затверженому постановою Кабінету Міністрів України від 3 серпня 1998 року № 1218.

У разі відсутності у платника збору, затвердженого у встановленому порядку лімітів на скидання та розміщення відходів чи допущення понадлімітних обсягів скидання та розміщення відходів, збір обчислюється в установленому порядку у десятикратному розмірі.

11.5. Порядок обчислення, подання податкового розрахунку та сплати збору.

11.5.1. Порядок обчислення збору.

Суми збору, який справляється за викиди стаціонарними джерелами забруднення (Пвс), обчислюються платниками збору самостійно щокварталу наростаючим підсумком з початку звітного року, виходячи з фактичних обсягів викидів, нормативів збору та визначених за місцезнаходженням цих джерел коригуючих коефіцієнтів, наведених у таблицях 2.1, 2.2 додатка 2 до «Порядку встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 1999 року № 303 (далі – додаток 2 до Порядку), і визначаються за формулою.

Суми збору, який справляється за викиди пересувними джерелами забруднення (Пвп), обчислюються платниками самостійно щокварталу наростаючим підсумком з початку звітного року, виходячи з кількості фактично використаного пального та його виду, на підставі нормативів збору за ці викиди і визначених за місцем перебування платників збору на податковому обліку коригуючих коефіцієнтів, наведених у таблицях 2.1, 2.2 додатка 2 до Порядку, і визначаються за формулою.

Суми збору, який справляється за скидання (Пс), обчислюються платниками самостійно щоквартально наростаючим підсумком з початку звітного року на підставі затверджених лімітів, виходячи з фактичних обсягів скидання, нормативів збору та визначеного за місцезнаходженням джерела забруднення коригуючого коефіцієнту, наведеного в таблиці 2.3 додатка 2 до Порядку, і визначаються за формулою.

Суми збору, який справляється за розміщення відходів (Прв), обчислюються платниками самостійно щокварталу наростаючим підсумком з початку звітного року на підставі затверджених лімітів, виходячи з фактичних обсягів розміщення відходів, нормативів збору та визначених за місцем знаходження, спеціально відведених для розміщення відходів місць чи об'єктів, коригуючих коефіцієнтів, наведених у таблицях 2.4, 2.5 додатка 2 до Порядку, і визначаються за формулою.

Формули для розрахунку сум зборів, які справляються за викиди стаціонарних і пересувних джерел забруднення, за скидання і розміщення відходів, наведені в згадуваній Інструкції. Більш детальніше це питання розглядається на практичному занятті з цього курсу.

11.5.2. Порядок подання податкового розрахунку збору.

Базовий податковий (звітний) період збору дорівнює календарному кварталу.

Платники збору складають податкові розрахунки за формою, затвердженою центральним органом державної податкової служби, наростаючим підсумком на квартал, півріччя, дев'ять місяців та рік і подають їх протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу, до органів державної податкової служби:

1) за місцем знаходження стаціонарних джерел забруднення – у разі здійснення викидів стаціонарними джерелами забруднення і скидання;

2) за місцем знаходження спеціально відведених для розміщення відходів місць чи об'єктів – у разі розміщення відходів;

3) за місцем перебування платника збору на податковому обліку – у разі здійснення викидів пересувними джерелами забруднення.

Якщо місце подання податкових розрахунків не збігається з місцем перебування на податковому обліку підприємства, установи, організації, громадянина – суб'єкта підприємницької діяльності, яким в установленому порядку видано дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, спеціальне водокористування і розміщення відходів, до органу державної податкової служби, в якому таке підприємство, установа, організація, громадянин – суб'єкт підприємницької діяльності - перебуває на обліку, подаються протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) кварталу, копії відповідних податкових розрахунків.

Якщо останній день строку подання податкового розрахунку збору припадає на вихідний або святковий день, то останнім днем

строку вважається наступний за вихідним або святковим робочий день.

У разі, коли у майбутніх податкових періодах платник збору самостійно виявляє помилки, що містяться в раніше поданому ним податковому розрахунку збору, такий платник зобов'язаний подати уточнюючий податковий розрахунок збору, що містить виправлені показники.

Якщо платник збору з початку звітної року не планує здійснення викидів, скидання забруднюючих речовин, розміщення відходів протягом звітної року, то такий платник збору повинен повідомити про це відповідний орган державної податкової служби за місцем знаходження джерел забруднення, а у разі здійснення викидів пересувними джерелами забруднення – орган державної податкової служби, у якому перебуває на податковому обліку, повинен скласти заяву про відсутність у нього у звітному році об'єкта обчислення збору за забруднення навколишнього природного середовища. В іншому випадку платник збору зобов'язаний подавати податкові розрахунки відповідно до цього пункту Інструкції.

У разі якщо:

— платник збору має декілька стаціонарних джерел забруднення або спеціально відведених для розміщення відходів місць чи об'єктів на території декількох сільських, селищних або міських рад (коли згідно з Класифікатором об'єктів адміністративно-територіального устрою України [КОАТУУ] різні), то такий платник збору зобов'язаний подати до відповідного органу державної податкової служби за місцем знаходження стаціонарного джерела забруднення або спеціально відведених для розміщення відходів місць чи об'єктів податковий розрахунок по кожному стаціонарному джерелу забруднення або спеціально відведеному для розміщення відходів місцю чи об'єкту окремо;

— платник збору має декілька стаціонарних джерел забруднення або спеціально відведених для розміщення відходів місць чи об'єктів на території однієї сільської, селищної або міської ради (код згідно з Класифікатором об'єктів адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ) один і той самий), то такий платник збору може подавати до відповідного органу державної податкової служби один податковий розрахунок збору за такі джерела забруднення;

— місце знаходження стаціонарних джерел забруднення та/або спеціально відведених для розміщення відходів місць чи об'єктів не збігається з місцем перебування платника на податковому обліку (коли згідно з Класифікатором об'єктів адміністративно-територіального

устрою України [КОАТУУ] різні), то такий платник збору зобов'язаний подавати окремий податковий розрахунок за здійснення викидів пересувними джерелами забруднення (у разі їх наявності);

— платник збору перебуває на податковому обліку в місті з районним поділом, то такий платник може подавати один податковий розрахунок за викиди, скидання усіма своїми джерелами забруднення та/або розміщення відходів, якщо ці джерела та/або спеціально відведені місця для розміщення відходів знаходяться на території вказаного міста (указується код згідно з Класифікатором об'єктів адміністративно-територіального устрою України [КОАТУУ]), за місцем перебування платника збору на податковому обліку (міської ради).

11.5.3. Порядок сплати збору.

Платники збору протягом десяти календарних днів, що настають після граничного строку подання податкового розрахунку, сплачують збір:

1) за місцем знаходження стаціонарних джерел забруднення – у разі здійснення викидів стаціонарними джерелами забруднення та скидання;

2) за місцем знаходження спеціально відведених для розміщення відходів місць чи об'єктів – у разі розміщення відходів;

3) за місцем перебування платника збору на податковому обліку – у разі здійснення викидів пересувними джерелами забруднення.

Платники перераховують суми збору одним платіжним дорученням на рахунки, відкриті в територіальних органах Державного казначейства, які здійснюють розподіл цих коштів у співвідношенні, визначеному законом.

Сплата розстрочених та відстрочених податкових зобов'язань платників збору за забруднення навколишнього природного середовища здійснюється одним платіжним дорученням згідно з Порядком розстрочення та відстрочення податкових зобов'язань платників податків, затвердженим наказом Державної податкової адміністрації України від 18 вересня 2001 року № 378 і зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 29 жовтня 2001 року за № 912/6103.

Збір, який справляється за скидання та розміщення відходів в межах лімітів, відноситься на валові витрати виробництва та обігу, а за перевищення цих лімітів – не включається до складу валових витрат платників збору.

Фізичні особи – суб'єкти господарювання включають збір до складу витрат виробництва (обігу).

Збір, який справляється за викиди стаціонарними та пересувними джерелами забруднення, відноситься на валові витрати

виробництва та обігу відповідно до закону України «Про оподаткування прибутку підприємств».

Для платників бюджетних організацій збір за забруднення відноситься на видатки і передбачається в кошторисі доходів і видатків.

11.6. Контроль за дотриманням лімітів на скидання забруднювачів і розміщення відходів, а також за обчисленням, своєчасністю і повнотою сплати збору.

Контроль за дотриманням лімітів скидання та розміщення відходів здійснюється Держекоінспекцією, органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, спеціальними підрозділами Мінприроди.

Контроль за своєчасністю та повнотою сплати збору здійснюється органами державної податкової служби, які згідно з планом перевірок залучають за попереднім погодженням працівників органу виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим та спеціальних підрозділів Мінприроди для перевірки правильності визначення платниками збору фактичних обсягів викидів стаціонарними джерелами забруднення, скидання та розміщення відходів.

Повернення платникам помилково та/або надміру сплачених сум збору здійснюється відповідно до законодавства.

Органи державної податкової служби здійснюють облік платників збору відповідно до «Порядку обліку платників податків, зборів (обов'язкових платежів)», затвердженого наказом Державної податкової адміністрації України від 19.02.98 № 80, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 16.03.98 за № 172/2612 (в редакції наказу Державної податкової адміністрації України від 17.11.98 № 552), із змінами, з урахуванням положень, визначених цією Інструкцією, та таких особливостей:

а) за місцем знаходження стаціонарних джерел забруднення та/або спеціально відведених для розміщення відходів місць чи об'єктів, які розташовані на територіях інших, ніж відповідний платник збору, сільських, селищних або міських рад, такий платник збору зараховується відповідними органами державної податкової служби до категорії платників окремих видів податків. Рішення про таке зарахування приймається на підставі реєстраційної заяви або податкового розрахунку збору, поданих платником збору до відповідного органу державної податкової служби, або за результатами документальної перевірки, проведеної органами державної податкової служби.

б) рішення про виключення платника збору з категорії платників окремих видів податків приймається органом державної податкової служби за умови своєчасності і повноти сплати збору на відповідній території на підставі поданої платником збору заяви про відсутність у нього об'єкта обчислення збору та про зняття його з обліку як платника збору.

Органи державної податкової служби ведуть оперативний облік платежів до бюджету, контроль за справлянням яких здійснюється органами державної податкової служби України, відповідно до «Інструкції про порядок ведення органами державної податкової служби оперативного обліку платежів до бюджету, контроль за справлянням яких здійснюється органами державної податкової служби України», затвердженої наказом Державної податкової адміністрації України від 18.07.2005 № 276, зареєстрованої у Міністерстві юстиції України 02.08.2005 за № 843/11123.

11.7. Відповідальність і права платників збору.

Сплата збору не звільняє платників від відшкодування збитків, заподіяних через порушення природоохоронного законодавства.

Платники несуть відповідальність за правильність обчислення, повноту та своєчасність сплати, а також за правильність складання і своєчасність подання податкових розрахунків органам державної податкової служби згідно з законодавством.

Штрафні санкції та пеня застосовуються в порядку, встановленому чинним законодавством України.

Платники мають право оскаржити дії посадових осіб органів державної податкової служби в порядку, встановленому законодавством України.

12. Визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення водного законодавства.

Навчальні питання:

12.1. Юридичні аспекти питання.

12.2. Основні терміни, що вживаються.

12.3. Забруднення водних об'єктів наднормативними скиданнями забруднюючих речовин у водний об'єкт зі зворотними водами.

12.4. Забруднення водних об'єктів забруднюючими речовинами у складі продукції, сировини та відходів.

12.5. Забруднення підземних вод.

12.6. Що розраховується в «Методиці»?

12.1. Юридичні аспекти питання.

Розмір відшкодування збитків, заподіяних державі при порушенні водного законодавства визначається за нормативним документом: «Методикою розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів» (далі - Методика).

Ця Методика затверджена наказом Мінприроди України № 389 від 20.07.2009 р. й спрямована на реалізацію Директиви 2006/11/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 15 лютого 2006 року про забруднення, спричинене деякими небезпечними речовинами, що скидаються до водного середовища Співтовариства, і розроблена відповідно до Водного кодексу України та Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Ця Методика встановлює порядок визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів, які призвели до:

— забруднення водних об'єктів, у тому числі пов'язане із самовільними та аварійними скиданнями у водний об'єкт забруднюючих речовин із зворотними водами або речовин у складі сировини, продукції чи відходів, крім випадків забруднення територіальних і внутрішніх морських вод та виключно морської економічної зони України із суден, кораблів та інших плавучих засобів;

— забруднення поверхневих та підземних вод під впливом полігонів (сміттєзвалищ) твердих побутових та промислових відходів; та обумовлені:

— самовільним використанням водних ресурсів без дозволу на спеціальне водокористування;

— забором, використанням води та скиданням забруднюючих речовин із зворотними водами з порушенням умов водокористування, встановлених у дозволі на спеціальне водокористування.

Методика встановлює єдині вимоги до визначення збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів суб'єктами господарювання (фізичними і юридичними особами).

Ця Методика застосовується державними інспекторами України з охорони навколишнього природного середовища та державними інспекторами з охорони довкілля відповідних територій (далі – державні інспектори) при розрахунку розмірів збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів, які виявлені за

результатами державного контролю за додержанням вимог суб'єктами господарювання природоохоронного законодавства.

Державні інспектори з дати встановлення факту порушення вимог законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів проводять збір і аналіз необхідних матеріалів і на підставі цієї Методики розраховують розмір відшкодування збитків.

Методика не враховується у випадках оцінки шкоди, заподіяної:

— здоров'ю і майну громадян, майну юридичних осіб, а також водним біоресурсам в результаті погіршення екологічного стану водних об'єктів;

— водним об'єктам в результаті стихійного лиха;

— затопленням і підтопленням сільськогосподарських угідь, будинків, споруд і комунікацій при руйнуванні гідротехнічних споруд на водних об'єктах.

Методика не поширюється на розрахунки збитків, заподіяних державі внаслідок:

— порушення режиму господарської діяльності у водоохоронних зонах та на землях водного фонду;

— порушення правил експлуатації та режимів роботи водогосподарських споруд та пристроїв, а також пошкодження цих споруд;

— самовільного проведення гідротехнічних робіт (будівництво ставків, дамб, каналів, свердловин);

— самовільного каптажу джерел;

— руйнування природного стану русел річок, струмків і водостоків.

12.2. Основні терміни, що вживаються.

У цій Методиці терміни вживаються у такому значенні:

— аварійне скидання – скидання забруднюючих речовин із зворотними водами, яке сталося внаслідок промислової чи транспортної аварії;

— використання води – процес вилучення води для використання у виробництві з метою отримання продукції та для господарсько-питних потреб населення, а також без її вилучення для потреб гідроенергетики, рибництва, водного, повітряного транспорту та інших потреб;

— дренажна вода – вода, яка профільтрувалася з певної території та відводиться за допомогою дренажної системи з метою пониження рівня ґрунтових вод;

— зворотна вода – вода, що повертається за допомогою технічних споруд і засобів з господарської ланки кругообігу води в

його природні ланки у вигляді стічної, шахтної, кар'єрної чи дренажної води;

— стічна вода – вода, що утворилася в результаті господарсько-побутової і виробничої діяльності (крім шахтної, кар'єрної та дренажної води), а також відведена із забудованої території, на якій вона утворилася внаслідок атмосферних опадів;

— підземні води – води, що знаходяться нижче рівня земної поверхні в товщах гірських порід верхньої частини земної кори в усіх фізичних станах;

— поверхневі води – води різних водних об'єктів, що знаходяться на земній поверхні;

— водний об'єкт – природний або створений штучно елемент довкілля, в якому зосереджується вода (море, річка, озеро, водосховище, ставок, канал, водоносний горизонт);

— водокористування – використання вод (водних об'єктів) для задоволення потреб населення, промисловості, сільського господарства, транспорту та інших галузей господарства, включаючи право на забір води, скидання стічних вод та інші види використання вод (водних об'єктів);

— водосховище – штучна водойма місткістю більше 1 млн. м³, збудована для створення запасу води та регулювання її стоку;

— гранично допустима концентрація (ГДК) речовин у воді – встановлений рівень концентрації речовин у воді, вище якого вода вважається непридатною для конкретних цілей водокористування;

— гранично допустиме скидання (ГДС) – маса речовини у зворотній воді, що є максимально допустимою для відведення за встановленим режимом для цього пункту водного об'єкта за одиницю часу;

— забруднююча речовина (ЗР) – речовина, яка привноситься у водний об'єкт в результаті господарської діяльності людини та спричиняє погіршення якості води;

— контрольні створи – місця контролю якості води водного об'єкта, в яких мають дотримуватись встановлені норми якості води виходячи з цільового використання водного об'єкта;

— фонові концентрації – концентрації речовин у воді водного об'єкта, що сформувалася під впливом усіх джерел домішок, за винятком впливу джерела, щодо якого визначається фонові концентрації;

— наднормативне скидання забруднюючих речовин у водний об'єкт – частина маси фактично скинутої речовини у зворотних водах, що перевищує масу речовини, максимально допустиму для відведення за розрахунковий період;

— самовільне водокористування – здійснення спеціального водокористування без наявності дозволу на нього;

— скидання зворотних вод у водний об'єкт – обсяг зворотних вод, відведених у водний об'єкт;

— спеціальне водокористування – забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв, використання води для скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, включаючи забір води та скидання забруднюючих речовин із зворотними водами із застосуванням каналів;

— ставок – штучно створена водойма місткістю не більше 1 млн. м³.

12.3. Забруднення водних об'єктів наднормативними скидами забруднюючих речовин у водний об'єкт зі зворотними водами.

Наднормативними скидами забруднюючих речовин у водний об'єкт з перевищенням ГДС вважаються:

— скидання зі зворотними водами забруднюючих речовин з перевищенням встановлених нормативів ГДС, що підлягають нормуванню згідно із законодавством, або таких, що не підлягають нормуванню згідно із законодавством;

— скидання забруднюючих речовин внаслідок порушення регламенту санкціонованого скидання зворотних вод з перевищенням за окремими показниками нормативів ГДС регламенту;

— скидання забруднюючих речовин внаслідок аварійного скидання зворотних вод;

— самовільне скидання зворотних вод без дозволу на спеціальне водокористування.

Факт наднормативного скидання забруднюючих речовин у водний об'єкт зі зворотними водами встановлюється державними інспекторами за результатами інструментально-лабораторних методів контролю, документальної перевірки суб'єктів господарювання та розрахункового методу.

При визначенні наднормативного скидання забруднюючих речовин у водний об'єкт зі зворотними водами використовуються результати інструментально-лабораторних вимірювань лабораторій, які атестовані на право проведення відповідних інструментально-лабораторних вимірювань, або розрахункових методів.

Вимірювання, відбір та аналіз проб води здійснюються відповідно до нормативних документів.

Розряд останньої цифри результату вимірювань та останньої значущої цифри похибки вимірювань повинні відповідати один одному.

При порівнянні результатів вимірювань концентрацій забруднюючих речовин із відповідними установленими нормативами ГДС значення похибок вимірювання не враховуються.

З моменту встановлення факту скидання зворотних вод з перевищенням встановлених нормативів ГДС до повного його припинення проби води відбираються не менше трьох разів.

Якщо розрахунковий період не перевищує п'яти діб, проби води відбираються два рази: в момент виявлення порушення умов водокористування і в кінці розрахункового періоду.

12.4. Забруднення водних об'єктів забруднюючими речовинами у складі продукції, сировини та відходів.

Факт забруднення водного об'єкта встановлюється державними інспекторами за результатами перевірки суб'єктів господарювання інструментально-лабораторними методами контролю або на основі візуальних спостережень.

При визначенні забруднення водного об'єкта забруднюючими речовинами у складі продукції, сировини та відходів можуть застосовуватися:

— результати інструментально-лабораторних вимірювань лабораторій, які атестовані на право проведення відповідних інструментально-лабораторних вимірювань;

— розрахункові методи, методи експертних оцінок та аерофотозйомки.

12.5. Забруднення підземних вод.

Факт забруднення підземних вод встановлюється державними інспекторами за результатами перевірки суб'єктів господарювання інструментально-лабораторними методами контролю, на основі візуальних спостережень чи встановлених розслідуваннями або оцінених у результаті еколого-гідрологічних вишукувань.

Припущення про можливість забруднення підземних вод можуть бути зроблені:

— при виявленні забруднення поверхні землі на ділянках господарської діяльності;

— при виявленні втрат нафтопродуктів та інших забруднюючих речовин з ємностей для зберігання, із продуктопроводів та інших об'єктів;

— шляхом аналізу документації, що стосується поводження із забруднюючими речовинами (сировиною, продукцією, відходами), та на основі показань свідків.

При визначенні забруднення підземних вод можуть застосовуватися результати інструментально-лабораторних вимірювань лабораторій, які атестовані на право проведення відповідних інструментально-лабораторних вимірювань, дані державного та відомчого моніторингу за станом підземних вод або розрахункові методи.

12.6. Що розраховується в «Методиці»?

Методика містить формули, а в додатках – багато затверджених параметрів і коефіцієнтів, які враховують умови забруднення, що дозволяє державним інспекторам розраховувати як маси забруднюючих речовин, так і розміри відшкодування збитків, заподіяних державі, зокрема:

а) маси наднормативного скидання забруднюючої речовини у водний об'єкт зі зворотними водами внаслідок перевищення встановленого нормативу ГДС;

б) маси наднормативного скидання забруднюючих речовин у разі відсутності у суб'єкта господарювання первинної документації (журналу ПОД-11 і ПОД-13) та протоколів виконання вимірювань складу та властивостей стічних вод;

в) маси наднормативного скидання забруднюючих речовин, що підлягають нормуванню згідно із законодавством, внаслідок аварійного скидання зворотних вод за наявності у суб'єкта господарювання дозволу на спеціальне водокористування;

г) маси наднормативного скидання забруднюючих речовин, що не підлягають нормуванню згідно із законодавством, внаслідок аварійного скидання зворотних вод за наявності дозволу (або без наявності дозволу) на спеціальне водокористування;

д) маси нафти та нафтопродуктів (далі нафта) за фактичними даними обсягу розлитої нафти;

е) маси нафти за результатами інструментально-лабораторних вимірювань;

є) маси нафти на основі експертних оцінок;

ж) розмірів відшкодування збитків, заподіяних водним об'єктам (внутрішні і морські води) внаслідок скидання забруднюючих речовин зі зворотними водами з перевищенням встановленого нормативу ГДС;

з) розмірів відшкодування збитків, заподіяним водним об'єктам (внутрішні і морські води) внаслідок аварійного або самовільного скидання забруднюючих речовин зі зворотними водами;

и) розмірів відшкодування збитків, заподіяних водним об'єктам (внутрішні і морські води) внаслідок забруднення речовинами у складі продукції чи сировини, а також плаваючими відходами, сміттям або нафтою.

і) розмірів відшкодування збитків, обумовлених самовільним використанням водних ресурсів без дозволу на спеціальне водокористування та порушення умов водокористування;

ї) розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок забруднення підземних вод забруднюючими речовинами;

й) розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок забруднення поверхневих і підземних вод фільтратом сміттєзвалищ та полігонів твердих побутових відходів.

Контрольні питання до розділів навчального курсу.

Контрольні питання до розділу 1.

1. Що відноситься до центральних державних органів екологічного контролю?

2. Які є Комітети і Служби серед державних органів екологічного контролю?

3. Які є Департаменти, Інспекції і Управління серед державних органів екологічного контролю?

4. З яких блоків складається державна система контролю за екологічною безпекою в Україні?

5. Які є органи природоохоронного інспектування в системі державного екологічного контролю, завдання Держекоінспекцій та їх відмінність від інших органів держекоконтролю?

6. Що відноситься до громадських органів екологічного контролю?

7. Які права і повноваження мають державні органи екологічного контролю?

8. Які права і повноваження мають громадські екологічні організації?

9. Які права і повноваження мають громадські екологічні інспектори?

10. В яких формах здійснюється екологічний контроль?

Контрольні питання до розділу 2.

1. Що можна включити в загальні відомості про Державні екологічні інспекції?

2. За чим здійснює контроль Держекоінспекція (головна)?

3. Які пропозиції до Мінприроди подає Держекоінспекція?

4. В рамках своїх повноважень що координує і організує, з ким взаємодіє та кого інформує Держекоінспекція?

5. Які права має Держекоінспекція?

6. За чим здійснюють контроль обласні держекоінспекції?

7. Які пропозиції до Мінприроди, його територіальних органів та Держекоінспекцій подають обласні держекоінспекції?

8. В рамках своїх повноважень що координують, організують, забезпечують, з ким взаємодіють та кого інформують обласні держекоінспекції?

9. Які права мають обласні держекоінспекції?

10. Яка структура керівництва Держекоінспекції та обласних держекоінспекцій?

Контрольні питання до розділу 3.

1. Які є регіональні держекоінспекції?

2. Що можна включити в загальні відомості про Чорноморсько – Азовські держекоінспекції?

3. Які основні завдання виконують Чорноморсько – Азовські держекоінспекції?

4. Що є об'єктом контролю Держекоінспекції з охорони довкілля Північно – Західного регіону Чорного моря?

5. За чим здійснює контроль Держекоінспекція з охорони довкілля Північно – Західного регіону Чорного моря?

6. Які повноваження здійснює Держекоінспекція з охорони довкілля Північно – Західного регіону Чорного моря з питань використання природних ресурсів внутрішніх морських вод та континентального шельфу України?

7. Крім контролю, що ще здійснює в межах своїх повноважень Держекоінспекція з охорони довкілля Північно – Західного регіону Чорного моря?

8. Що виконує за дорученням Мінприроди Держекоінспекція з охорони довкілля Північно – Західного регіону Чорного моря?

9. Які права мають посадові особи Держекоінспекції з охорони довкілля Північно – Західного регіону Чорного моря в питаннях контролю за додержанням екологічного законодавства?

10. Які права, крім контролю за додержанням екологічного законодавства, ще мають посадові особи Держекоінспекції з охорони довкілля Північно – Західного регіону Чорного моря?

Контрольні питання до розділу 4.

1. Чим регламентуються перевірки суб'єктів господарювання щодо дотримання ними вимог природоохоронного законодавства?

2. В якому значенні використовуються терміни: Акт перевірки, об'єкт перевірки, державний інспектор?
3. Яка мета інспекторських перевірок суб'єктів господарювання та яку допомогу повинно надавати інспекторам їх керівництво?
4. Як плануються, організуються та призначаються інспекторські перевірки?
5. Що зобов'язаний зробити інспектор в ході підготовки до перевірки?
6. Що таке повні, цільові та оперативні перевірки суб'єктів господарювання?
7. Як проводиться повна планова перевірка?
8. За яких обставин та як здійснюється позапланова перевірка?
9. З яких основних частин складається інспекторська перевірка?
10. Які права під час перевірок мають державні інспектори та які обов'язки вони повинні виконувати?

Контрольні питання до розділу 5.

1. З чого повинна початися інспекторська перевірка об'єкта?
2. Що зобов'язаний розглядати державний інспектор в ході перевірок об'єкта?
3. Що і як перевіряється в ході проведення інспекторської перевірки об'єкта?
4. Що робиться державним інспектором за фактами виявлених під час перевірки порушень?
5. Які документи повинні і можуть оформлятися за результатами проведеної перевірки та в кількох примірниках?
6. Що зазначається в Акті перевірки об'єкта?
7. Що може додаватися до Акта перевірки об'єкта?
8. Яке призначення Припису за результатами інспекторської перевірки та що в ньому зазначається?
9. Що зазначається в Поданні про видачу, зупинення дії або анулюванні дозволу, ліміту, квоти та які Додатки повинні бути до нього?
10. Що здійснюється в останній день інспекторської перевірки об'єкта?

Контрольні питання до розділу 6.

1. Які матеріали і документи повинні розглядатися при перевірці повітряохоронної діяльності підприємства?
2. Що повинен зробити державний інспектор, отримав документи по повітряохоронної діяльності підприємства?

3. Що обстежується при перевірці виробничих підрозділів підприємства?

4. Як виявляються наднормативні і над лімітні викиди?

5. Що перевіряється при обстеженні санітарно-промислової лабораторії підприємства?

6. Як повинно розташовуватися і обладнатися місце відбору проб з газопилового потоку?

7. Як обладнується площадка для виконання відбору проб з газопилового потоку?

8. Що повинно перевірятися на автопідприємствах?

9. Яке завдання операції «Чисте повітря» й що для цього треба зробити?

10. Як організується робота при проведенні операції «Чисте повітря»?

Контрольні питання до розділу 7.

1. Чим регламентується проведення інвентаризації і складання звіту по викидам забруднюючих речовин на підприємстві?

2. Як визначаються в Інструкції такі терміни: викид речовини, інвентаризація викидів, потужність викиду, джерело забруднення атмосфери, стаціонарне джерело забруднення атмосфери, пересувне джерело забруднення атмосфери, точкове джерело викидів?

3. Як визначаються в Інструкції такі терміни: лінійне джерело викидів, площинне джерело викидів, організований викид, неорганізований викид, технологічне джерело забруднення, граничні нормативи утворення забруднюючих речовин, концентрація забруднюючих речовин, газоочисна установка?

4. Який порядок підготовки, проведення і завершення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві?

5. Для чого використовуються матеріали інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві?

6. Які розділи має Звіт по інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві?

7. Який зміст таких розділів Звіту по інвентаризації викидів: відомості про підприємство, загальна частина, об'ємно-планувальні рішення промплощадки?

8. Який зміст такого розділу Звіту по інвентаризації викидів: характеристика джерел утворення забруднюючих речовин?

9. Який зміст такого розділу Звіту по інвентаризації викидів: характеристика джерел викидів забруднюючих речовин?

10. Який зміст таких розділів Звіту по інвентаризації викидів: характеристика газоочисних установок, характеристика викидів

забруднюючих речовин від основних виробництв, висновки та рекомендовані заходи по експлуатації і наладці технологічного обладнання та газоочисних установок?

Контрольні питання до розділу 8.

1. Що встановлюється при перевірці водоспоживання підприємства?
2. Що вивчається при інспекційній перевірці водовідведення з підприємства?
3. Що виявляється при перевірці санітарного стану території об'єкту і потенційних джерел забруднення поверхневих і підземних вод?
4. Що перевіряється для загальної оцінки водоохоронної діяльності об'єкта?
5. Які вимоги до відбору проб води і види проб?
6. Яка повинна додержуватися техніка безпеки при відборі проб води?
7. Якими повинні бути місця відбору, час та частота відбору проб води?
8. Які використовуються обладнання і способи відбору проб, а також посуд для відбору та зберігання проб води?
9. Як реєструються, зберігаються та транспортуються проби води?
10. Яке призначення нормативів часу та від чого залежать трудозатрати на проведення інспекторських перевірок промислових підприємств – водоспоживачів?

Контрольні питання до розділу 9.

1. Чим регламентується здійснення контролю за впливом тваринницьких комплексів на водні об'єкти?
2. Які особливості забруднення вод тваринницькими комплексами?
3. Як здійснюється водопостачання тваринницьких комплексів і видалення гною з їх приміщень?
4. Як влаштовуються гноєсховища і використовуються очищені стічні води тваринницьких комплексів?
5. Які основні схеми обробки гною на свинарських комплексах?
6. Які основні схеми обробки гною на комплексах великою рогатої худоби?
7. Що повинен виявити державний інспектор на перших етапах перевірки тваринницьких комплексів?

8. Що вивчається інспектором при розгляданні умов і стану водопостачання тваринницьких комплексів?

9. Що вивчається інспектором при розгляданні умов і стану водовідведення з тваринницьких комплексів?

10. Що вивчається інспектором при розгляданні умов обробки і зберігання гною, утилізації стічних вод, причин і фактів аварійного забруднення довкілля?

Контрольні питання до розділу 10.

1. Чим регламентується здійснення державного контролю за використанням і охороною земель?

2. Які є методи здійснення державного контролю за використанням і охороною земель і види перевірок?

3. Що таке планові перевірки додержання вимог земельного законодавства і як вони здійснюються?

4. Що таке позапланові перевірки додержання вимог земельного законодавства і як вони здійснюються?

5. Що таке оперативні перевірки додержання вимог земельного законодавства і як вони здійснюються?

6. Який порядок проведення перевірок і що здійснює державний інспектор при виявленні порушення земельного законодавства?

7. Які документи оформлюються за результатами перевірок дотримання вимог земельного законодавства та їх коротка характеристика?

8. При яких умовах складається Акт перевірки дотримання вимог земельного законодавства та що в ньому зазначається?

9. При яких умовах складається Протокол про адміністративне правопорушення і що в ньому зазначається?

10. З якою метою складається Припис за результатами перевірки дотримання вимог земельного законодавства та що в ньому зазначається?

Контрольні питання до розділу 11.

1. Чим регламентується порядок встановлення, обчислення та сплати збору за забруднення довкілля?

2. Що є об'єктами обчислення збору, за що він справляється і хто може бути платниками збору?

3. Від чого залежать величини нормативів збору і як вони індексуються?

4. Як визначаються ліміти на скиди забруднюючих речовин і розміщення відходів, від чого залежать їх величини та на який термін вони встановлюються?

5. Як обчислюються суми збору і від чого вони залежать?
6. Який порядок подання податкового розрахунку збору та за яким місцем він подається?
7. Як залежать порядок подання податкового розрахунку збору від місця розташування джерел забруднення?
8. Який порядок сплати збору за забруднення довкілля?
9. Хто і як здійснює контроль за дотриманням лімітів на скиди забруднювачів і розміщення відходів, а також за обчисленням, своєчасністю і повнотою сплати збору?
10. Які відповідальність і права платників збору за забруднення довкілля?

Контрольні питання до розділу 12.

1. Чим регламентується визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення водного законодавства?
2. В яких випадках відшкодовуються збитки, заподіяні державі внаслідок порушення вимог водного законодавства?
3. В яких випадках оцінки шкоди не враховується «Методика розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі...»?
4. В якому значенні вживаються в Методиці такі терміни: аварійне скидання, використання води, дренажна вода, зворотна вода, стічна вода, підземні води, поверхневі води, водний об'єкт, водокористування, водосховище?
5. В якому значенні вживаються в Методиці такі терміни: гранично допустима концентрація (ГДК) речовин у воді, гранично допустиме скидання (ГДС), забруднююча речовина (ЗР), контрольні створи, фонові концентрації, наднормативне скидання ЗР у водний об'єкт, самовільне водокористування, скидання зворотних вод у водний об'єкт, спеціальне водокористування, ставок?
6. Що вважається наднормативним скидом ЗР у водний об'єкт?
7. Ким встановлюється і як визначається факт наднормативного скидання ЗР у водний об'єкт?
8. Ким і як встановлюється факт забруднення водного об'єкта ЗР у складі продукції, сировини та відходів?
9. Ким і як встановлюється факт забруднення підземних вод?
10. Які параметри забруднення водних об'єктів і відшкодування збитків державі розраховуються в Методиці та в яких випадках?

Література

1. Положення про Державну екологічну інспекцію.- Затверджено постановою КМУ в редакції від 16 червня 2004 р., №770.
2. Положення про Державну екологічну інспекцію в областях, містах Києві та Севастополі. – Затверджено наказом Мінприроди від 19 грудня 2006 р., №548.
3. Положення про Державну Азово – Чорноморську екологічну інспекцію. – Затверджено наказом Мінприроди від 6 грудня 2006 р., №526.
4. Положення про Державну екологічну інспекцію Азовського моря. – Затверджено наказом Мінприроди від 23 лютого 2004 р., №64.
5. Порядок організації та проведення перевірок суб'єктів господарювання щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства. – Затверджено наказом Мінприроди від 10 вересня 2008 р., №464.
6. Методичні рекомендації «Про порядок проведення інспекторських перевірок по дотриманню природокористувачами вимог законодавства по охороні навколишнього природного середовища». – Затверджено наказом Головної екологічної інспекції Мінприроди від 28 березня 1994 р., №7.
7. Методичні рекомендації «Про порядок виявлення порушень та застосування заходів впливу до порушників природоохоронного законодавства». – Збірник методичних рекомендацій про державний контроль за дотриманням вимог природоохоронного законодавства». – За ред. А.М. Коренчука, В.Д. Солодкого. – Чернівці: Зелена Буковина, 1996. – с. 17-42.
8. Порядок обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища. – Затверджено постановою ВРУ від 29 жовтня 1992 р., №2751 – XII.
9. Перелік видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів. – Затверджено постановою КМУ в редакції від 17 грудня 2004 р., №1700.
10. Закон України «Про охорону атмосферного повітря». – Збірник законодавчих актів: Законодавство України про охорону навколишнього середовища. – Київ, Парламентське видавництво. – 2006, с. 79-95.
11. Закон України «Про охорону земель». – Збірник законодавчих актів: Законодавство України про охорону

навколишнього природного середовища. – Київ, Парламентське видавництво. – 2006, с. 96-119.

12. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель». – Збірник законодавчих актів: Законодавство України про охорону навколишнього природного середовища. – Київ, Парламентське видавництво. 2006, с. 120-129.

13. Положення «Про встановлення рівнів шкідливого впливу фізичних і біологічних факторів на атмосферне повітря». – Затверджено постановою КМУ від 31 грудня 1993 р., №1092.

14. Інструкція «Про зміст та порядок складання звіту проведення інвентаризації викидів забруднюючих речовин на підприємстві». – Затверджено наказом Мінприроди від 10 лютого 1995 р., №7.

15. Методичні рекомендації «Про нормативи часу при здійсненні робіт по держконтролю за додержанням природоохоронного законодавства». – Збірник методичних рекомендацій про державний контроль за дотриманням вимог природоохоронного законодавства. – За ред. А.М. Коренчука, В.Д. Солодкого. – Чернівці: Зелена Буковина, 1996. – с. 201-213.

16. Інструкція «Вимоги до розміщення та обладнання місць відбору проб з газопилових потоків». – Там же. – с. 214-216.

17. Положення «Про проведення операції «Чисте повітря». – Там же. – с. 176-188.

18. Інструкція «Про відбір проб води». – Там же. – с. 217-220.

19. Методичні рекомендації «Про здійснення екологічного контролю за впливом тваринницьких комплексів на водні об'єкти». – Там же. – с. 128-134.

20. Порядок планування та проведення перевірок з питань здійснення державного контролю за використанням та охороною земель. – Затверджено наказом Держкомітету по земельних ресурсах від 12 грудня 2003 р., №312.

21. Інструкція з оформлення державними інспекторами з контролю за використанням і охороною земель Держземінспекції та її територіальних органів матеріалів про адміністративні правопорушення. – Затверджено наказом Держкомітету по земельних ресурсах від 28 квітня 2009 р., №205.

22. Порядок встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору. – Затверджено постановою КМУ від 1 березня 1999 р., №303.

23. Інструкція про порядок обчислення та сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища. – Затверджено

наказом Мінприроди та Державної податкової адміністрації від 19 липня 1999 р., №544/3837.

24. Методика розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів. – Затверджено наказом Мінприроди від 20 липня 2009 р., №389.

25. Збірник методичних рекомендацій про державний контроль за дотриманням вимог природоохоронного законодавства. – за ред. А.М. Коренчука, В.Д. Солодкого. – Чернівці: Зелена Буковина, 1996. – 248с.

26. Законодавство України про охорону навколишнього природного середовища. Збірник законодавчих актів. – Київ, Парламентське видавництво, 2006. – 200с.

27. Екологія і закон. Екологічне законодавство України у двох книгах. – За ред.. В.У. Андрейцева. – Київ, Юрінком Інтер, 1998. – Кн. I 699 с., Кн. II 575 с.

Нехорошков В.П.

ПРИРОДООХОРОННЕ ІНСПЕКТУВАННЯ

Навчальний посібник

Підписано до друку2011 р. Формат 60x84 1/16
Умовн. друк. арк..... Наклад.....прим.
Надруковано видавничим центром ОДАХ
65082, Одеса, вул. Дворянська, 1/3.

